

ב"ה

ואביטה

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

שרש המלך והמלכות בתורה (אנגלית) | עמ' ב
שיעור חדשי מרחשון

סיום התניא | עמ' כג
שבע ברכות אלחי-דוד ועדן-יקוט שי' ברטוב

רמ"ח אותיות צו-צז | עמ' מ
שבת קדש פרשת בלק, י"ד תמוז ע"ז - כפר חב"ד

כי תצא אש | עמ' מו
פנימיות ההלכה בדין נזקי אש

דבר יום ביומו - פרשת חיי שרה | עמ' נט



ג	ל	ע	ו	נ	י
ו	א	ב	י	ט	ה
נ	פ	ל	א	ו	ת
מ	ת	ו	ר	ת	ך

יוצא לאור לקראת שבת פרשת חיי שרה תשע"ח

לקבלת השיעורים: itiel@pnimi.org
לקבלת סרטוני הוואצאפ: 0507951105

אור לי"ז מרחשון ע"ח - נצח ישראל, ירושלים

שרש המלך והמלכות בתורה (אנגלית)

שיעור חדשי מרחשון

"לשלמה, אלהים משפטיך למלך תן וצדקתך לבן מלך"² – שלמה הוא גם מלך וגם בן מלך), אבל

א. אות המלכות של חשון

האות והחוש של חדש חשון

ערב^א טוב לכולם, בקר טוב באמריקה. אנחנו נמצאים באמצע חדש חשון. כתוב בספר יצירה שכל חדש נברא על ידי אות מהאלף-בית. ספר יצירה מחלק את **כב** האותיות ל-ג אמות, ז כפולות ו-יב פשוטות. **יב** האותיות הפשוטות מקבילות לחדשים, לפי הסדר מחדש ניסן – חשון הוא החדש השמיני מניסן והאות שלו היא **נ** (הסימן הוא **חן**, רו"ס **חשון** – חדש ה-ח שנברא באות **נ**. בספר יצירה, חן הוא מתנת המלכות, משמעות האות **נ**, כמו שיתבאר). נדבר היום על משמעות האות **נ**.

יב החדשים מקבילים גם ל-**יב** השבטים ולכל שבט יש את החוש שלו. השבט של חדש חשון הוא מנשה והחוש שלו הוא חוש הריח. כתוב בנביא ישעיהו שחוש הריח הוא החוש המיוחד של המשיח, עד כדי כך שחז"ל אומרים שמוזהים את המשיח לפי היכולת שלו לשפוט כל אחד על פי חוש הריח הרוחני הפנימי שלו בלבד. אם האות היא **נ** והחוש הוא ריח – מה הקשר ביניהם? נבין זאת דרך הבנת משמעות האות **נ**:

"ינון שמו"

רש"י אומר בכמה מקומות בפירושו לתנ"ך שמשמעות **נ** בעברית היינו מלך או מלכות. הפסוק הכי חשוב בו מדובר על כך הוא בתהלים עב, פרק שמוקדש למלך שלמה (הוא מתחיל:

² "לשלמה אלהים משפטיך למלך תן וצדקתך לבן מלך" = 2312, הרבוע הכפול של 34 (טוב-טוב, השם הקדוש **בוכו**, אהיה בחילוף אותיות, ר"ת "וואתה מושל, שרש נשמת שלמה) בכל ובידך **כה** וגבורה", כמבואר באר"י ("אלהים... תן וצדקתך" = 1156 = 34 ברבוע, ושאר תבות הפסוק = 1156 = 34 ברבוע [משפטיך] = בעל שם טוב, זך פעמים טוב; "צדקתך" = כתר, כתר שם טוב. יחד, "משפטיך... צדקתך" (משפט צדק, סוד אותיות **מצ** של מצוה, יה באתב"ש, כנודע) = 1079 = 13 פעמים 83, **אהבה** פעמים **חמלה**, כאשר שאר תבות הפסוק = 1233 = 9 פעמים 137, ודוק)). 34 = [וב]ידך = **כח** וגבורה)). יש בפסוק 34 אותיות, כך שהערך הממוצע של כל אות הוא ב"פ 34 = 68, **חיים**, **חכם** – שלמה הוא החכם מכל אדם. יש בפסוק 8 מלים – הערך הממוצע של כל מלה = 289, **טוב** ברבוע, "ברא אלהים נא את השמים ואת הארץ, שם **הטוב**, השרש של **ברא אלהים**". יש 35 (טוב-טוב ע"ה) פעמים "לשלמה" בתנ"ך כאשר הפעם **הטוב** (לפי סדר התנ"ך) הוא "לשלמה אלהים משפטיך למלך תן וצדקתך לבן מלך" (יש בפסוק זה – "לשלמה אלהים משפטיך למלך תן וצדקתך לבן מלך" – 16 אותיות **מלך** – 5 ממין, 7 למדין, 4 כפין [5, 7, 4, כ"א ברבוע = **מלך**]! – בגימטריא 490, **מלך**, התבה החותמת את הפסוק, ועוד 400, **ת**, **כ** ברבוע, סוד המלכות כנודע). השם הקדוש בפסוק זה הוא שם אלהים ("לשלמה, אלהים...") = 491, 490 הנ"ל ע"ה), השם של בריאת העולם – "בראשית ברא אלהים וגו'". המלה "בראשית" תמיד סמוכה למלכות בתנ"ך וי"ל שיש כאן רמז לראשית מלכות שלמה (שאז ברא-הבריא אלהים את השמים ואת הארץ, על ידי חכמת שלמה, חכמת **הטבע** בגימטריא אלהים – "בראשית ברא אלהים את השמים ואת

^א נרשם על ידי איתיאל גלעדי. לא מוגה.

"לפני שמש ינון שמו" הוא משפט שאומר דרשני – מה הקשר בין "שמש" ל"ינון". התחלנו מכך שהחדש הוא חדש של נון. יש כאן משהו יפהפה. יש אלף-בית אח"ס בט"ע שמתחלק לשבע שלישיות – כל פעם מדלגים שבע אותיות (ונשאר ת שמצרפים לשלישיה האחרונה). **אחס** בחסד (יש אותיות חסד); **בטע** אותיות **טבע** בגבורה; **גיף** לשון גוף ב"תפארת גופא" וכו'; היסוד **ומר** והמלכות **זנש**. נתבונן באלף-בית הזה באותיות ש"לפני שמש" – לפני ה-ש יש **נ** ולפני ה-מ יש **ו**, אז לפני "לפני שמש" יש אותיות **נון**! החילופים כאן שייכים לספירות יסוד ומלכות, שעוד נראה לקמן את החשיבות שלהם בהקשר של המלך ועמו.

ניסן וחשון – חיצוניות ופנימיות המלכות

החדש שקשור במפורש למלכות הוא ניסן. ואכן, כפי שמוסבר בחסידות, ניסן מתחיל ומסיים באות **נ** (רמז ל"נסי נסים" של חדש ניסן, חדש הגאולה בעבר ובעתיד – "מלך טוב" וצדיק הוא באמת נס¹). ר"ח ניסן הוא "ראש השנה למלכים" (מלכי ישראל). השבט של חדש ניסן הוא שבט יהודה, שבט המלכות.

מה ההבדל בין המלכות של ניסן למלכות של חשון (בו האות **נ** מופיעה רק בסוף שם החדש²)?

הרבה מהמפרשים אומרים שהוא מתאר את דמותו של המשיח שאנחנו מחכים שיבוא במהרה בימינו. הפסוק הכי חשוב על משיח שם הוא "יהי שמו לעולם לפני שמש ינון [ינין כתיב] שמו". מהפסוק הזה לומדים חז"ל ששמו של מלך המשיח הוא ינון, שם שנגזר מהאות הפשוטה נון (במספר קטן **נ** היא ה, כך ש-ינון מתחלק בשם הוי' ב"ה).

סיום הפסוק הוא "ויתברכו בו כל גוים יאשרוהו [ישבחוהו ויהיו שמחים ומאושרים בו]". כשה' אמר לאברהם לעזוב את ארצו, מולדתו ובית אביו הוא הבטיח לו "והיה ברכה... ונברכו בך כל משפחת האדמה". כמו שהיהודי הראשון הוא מקור הברכה לכל האנושות כך משיח הוא מקור הברכה לכל האנושות. רואים, כפי שרש"י מסביר שם, שינון הוא מלך – נון הוא לשון מלכות.

"לפני שמש"

מה פירוש "לפני שמש ינון שמו"? קודם כל הפשוט: הרד"ק – וכך כל הפשטנים, חוץ מהתרגום שלפי חז"ל – מפרשים שהכוונה כל עוד השמש קיימת. חז"ל מפרשים ששמו של משיח נברא לפני השמש, מהדברים שקדמו לעולם. אם כן, הפירוש הוא או העבר הרחוק, או ההווה והעתיד.

¹ **נס** = **עם** – "אין מלך בלא עם" (עיקר ה**נס** הוא שיבוא **עם**, לשון עוממות, וימליכו את המלך עליהם – "ומלכותו ברצון קבלו עליהם" – שהעם ירימו את נס המלך ועל ידי כך יתנוססו למעלה למעלה בעצמם בסוד "עבד מלך מלך"). **מלך עם**, בגימטריא ר (אות של מלכות), הוא סוד אחורי מלך – **מ מל [ע] מלך** – שהוא אחורי אלהים – **א אל אלה אלהי אלהים** – סוד המלכות כנודע ("ואלהים מלכי מקדם" – "מלכי" היינו הערך הממוצע של **מלך עם**).

² יש עוד חדש שיש **נ** בשמו (בסופו) – סיון, החדש השלישי, החדש של מתן תורה. על יום מתן תורה אמר **רב יוסף** (בגימטריא **משיח** שינון שמו) "אי לא האי יומא דקא

הארץ = **חכמה** במשולש כנודע. בריאת-הבראת העולם הוא ענין בנין בית המקדש – **בראשית** אותיות **בית אשר** – על ידי שלמה המלך), ששמו רומז לקב"ה, מלך שהשלוש שלו (שיר השירים מתחיל "שיר השירים אשר לשלמה", למלך שהשלוש שלו. י"ל שפסוק זה קובע ברכה לעצמו ביחס למשמעות תבת "לשלמה" כפשוטו בשאר כל המקומות בתנ"ך, והוא כעין כותרת לשאר ה"לשלמה" שבתנ"ך – 1 מעל 34, סוד השם הקדוש **א-לד**, שרש לידת נשמות חדשות לע"ל, מרישא **דלא** ידע ולא אתידע **נאלד** = **לה**, ובמספר קדמי = "**חן חן**" – "**האבן** הראשה תשאות **חן חן לה**". **חן חן** הוא סוד "לפני שמש ינון שמו", שמו של מלך המשיח, וכמו שיתבאר).

יצור של "עלמא דאתכסייא" שנמשל לים. למשיח חייב להיות גם ממד יבשתי וגם ממד ימי. אם כן, נון, מלך, שפירושו בארמית דג, חייב להיות הממד הנסתר-הפנימי של המלך המשיח.

מלך – מוליך ונמלך

נקדיש היום את השיעור להבנת המושג מלכות. יש שתי שיטות מה משמעות המלה מלך. רוב המפרשים אומרים שמלך הוא לשון הליכה – מלך כמו מוליך. אך יש אומרים שמלך הוא לשון נמלך – נוטל עצה (בנמלך יש גם את ה-ג של המלכות – ג מצטרפת לשרש בבנין נפעל, וה'נפעל' היחיד של המלך הוא היותו נמלך). מה הקשר בין שני הפירושים? הליכה קשורה לרגלים, נה"י, נצח והוד, והימלכות קשורה לשרש הרגלים, שתי הכליות, "כליות יועצות". על אברהם אבינו כתוב שנעשו לו שתי כליותיו כשני רבנים שמלמדים אותו תורה. יש חכמת כליות – עצות של הכליות – שהיא חכמת המעשה, gut feeling. כל החופש שהתורה נותנת למלך קשור

לזה. יש מוסר של לב ויש חכמת מח, אבל המלך פועל לפי חכמת הכליות – אינסטינקטים טובים. כמו כל בעל עסק (העוסק בעולם המעשה, עולם הטבע והמוטבע), שצריך אינסטינקטים טובים. לכן אי אפשר לקבע אותו במסגרת המרובעת של החוק, נותנים לו חופש. הכליות הן באמת שרש הרגלים – אם יש חכמת כליות הוא גם הולך נכון וגם יכול להוליך נכון וטוב.

חושבים ש'נמלך' אומר שיש לו יועצים (כמו "במי נמלך – בנשמותיהן של צדיקים"), אבל קשה לומר שגדר מלך הוא שיש לו יועצים – צריך לומר שהמלך נמלך בכליות של עצמו, נמלך בעצמו, פעולה מיניה וביה. לכן הוא גם היועץ – מלך המשיח נקרא "פלא יועץ". הוא נותן את העצות הכי פלאיות וטובות, ישר מהכליות שלו. לפי זה יש ציור שמלך הוא פשוט היועץ הכי טוב, אפשר לקבל ממנו עצה הכי טובה, וממילא הוא מוליך בדרך הטובה והישרה. ההבדל בין יועץ

ההסבר הוא שניסן הוא ההופעה הגלויה- החיצונית של המלך, אבל הנשמה הפנימית של המלך – חוש הריח, שקשור לרוח, החוש הרוחני, הממד הרוחני של משיח – שייכת לחשון. הצד הפיזי של המלך – גופו שבא מדוד המלך, משבט יהודה – שייך לניסן, והצד הפנימי הרוחני שלו שייך לחשון^ה. כך נוכל להתחיל להעריך את הכח המשיחי של חדש חשון – זהו הכח הרוחני- הפנימי של מלך המשיח.

ועוד קצת העמקה בסוד האות נון, אות המלכות בה נברא חדש חשון: בשיעור לפני חדש דברנו על יונה שנבלע על ידי דג גדול, ואז הזכרנו שבארמית נון פירושה דג. בעברית נון היינו מלך ובארמית היינו דג. מה יכול להיות היחס ביניהם? אולי המלך שאנחנו מחכים לו, מלך המשיח, הוא בעצמו דג? אולי הוא הלוייתן. לוייתן בגימטריא מלכות. מתאים למה שאמרנו לפני רגע שהמלכות של חדש חשון, הנון, היא הממד הפנימי-הרוחני של מלך המשיח – כי דג הוא

גרים כמה יוסף איכא בשוקא". מכח התורה, לימדה וקיומה, נעשים בני ישראל מלכים – מאן מלכי רבנן". נמצא שחדשי ה-ג, המלכות (והנסים), הם ניסן-סיון-חשון (בחסבון $700 = 2610 = \text{ניסן-סיון-חשון}$) פעמים **מה, אדם** פעמים **נח**), חדשים **א-ג-ח** (סוד הדילוג בסדרת האהבה [1 2 3 5 8 ...]), **א-אב-אהב** כנודע), שנבראו באותיות ה-ז-ז-ן, והסימן: "הזן את העולם כולו בטוב בחן..." (תפקיד המלך). **מלכות** = ח (רמז לחדש ה-ח, חשון) פעמים **הזן**: **הזן** בהכאת אותיות = 1750 = "מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים", שעשועי המלך בעצמותו. במספר סדורי, **הזן** = 26 כמנין שם הוי' ב"ה. במספר קטן, **הזן** = **טוב** ("הזן את העולם כולו בטובה"), וכן הוי' ב"ה במספר קטן = **טוב** (סוד שם ה**טוב, אהוה**, ר"ת "את השמים ואת הארץ" כנ"ל).

^ה לפי זה, בחינת המלכות של סיון, מלכות התורה ("מאן מלכי רבנן" כנ"ל), הוא ממוצע המחבר בין גוף המלך (ניסן) לנשמת המלך (חשון), "ומפליא לעשות [לתקן] את המלך שהוא "פלא יועץ" מכח התורה, וד"ל.

מבריאת אדם הראשון עד שמגיעים למלך הראשון?
 התשובה שעלינו לחכות 13 דורות – שלשה דורות אחרי נח, שהוא הדור העשירי לאנושות. לנח היו שלשה בנים, אחד מהם הוא חם, לחם היה בן שנקרא כוש (כוש היא אתיופיה) וכוש הוליד את נמרוד – נמרוד הוא המלך הראשון בהיסטוריה, כפי שהיא מתועדת בתורה (ביחודי צאצאי נח – שבעים אומות העולם שיצאו מנח – בסוף פרשת נח) – "וכוש ילד את נמרוד הוא החל להיות גבר בארץ... ותהי ראשית ממלכתו בבל וארץ ואכד ואכד וכלנה בארץ שנער"¹.

¹ אחרי מלחמת המלכים, בפרשת לך לך, כתוב: "ומלכי צדק מלך שלם הוציא לחם ויין והוא כהן לאל עליון...". ופירש: "ומלכי צדק". מ"א הוא שם בן נח. שם בן נח הוא הדור האחד עשר לאדם ראשון, והוא דורו הזקן של נמרוד. ובכל זאת, המלך הראשון, גם לפי סדר התורה (שהוא הסדר העיקרי כנ"ל) וגם לפי המציאות (המשמעות הפשוטה) של מלך המושל בכיפה, לוחם מלמחות וכובש ארצות, הוא נמרוד, וכפי שמעיד עליו הפסוק: "הוא החל להיות גבר בארץ" (ופרש מלבי"ם: "וכוש ילד את נמרוד"). לא היה אומה בפ"ע, רק נזכר מצד שהחל להיות גבור בארץ, שהוא היה הראשון שקבץ אליו מחנות וילחם מלחמות ויתגבר על יתר בני אדם וימלוך עליהם, שעד עתה חיה כל משפחה תחת אביהם הראשון שהיה ראש המשפחה". ועוד: בפסוק "ומלכי צדק מלך שלם..." לא מוזכר בפירושו שהוא שם בן נח אלא שרש"י (ושאר מפרשים) מביאים זאת בשם "מדרש אגדה", נמצא שאין זאת פשוטו של מקרא ממש (מה שאין כן לגבי נמרוד, עליו נאמר בפירוש "ותהי ראשית ממלכתו בבל וגו'"). ועוד, הפסוק בעצמו מתאר את מלכי צדק כ"כהן לאל עליון" – זה עיקר עסקו ועבודתו, לא היותו מלך המנהיג את בני מדינה. "צדק" היינו "שלם" – ירושלים – וכל מלכי ירושלים נקראו "אדני צדק", כמו שכתוב בספר יהושע, נמצא ש"מלכי צדק מלך שלם" הוא תואר כללי. ועוד רמו מופלא: **מלכי צדק = נמרוד** (שעולה "**אין מלך בלא עם**" כדלקמן; "**ומלכי צדק**" = **נמרוד** מלא, כפי ששמו מופיע

למוליך הוא שהיועץ עדיין פונה לכח ההחלטה של האדם, לא נותן לו פקודות. חושבים שמלך רק נותן פקודות – פקודות הן רגלים, הוא מוליך – אבל יש משהו יותר פנימי, שמלך לא חייב רק לתת פקודות אלא יכול לתת לך עצה טובה. [אז איך הקב"ה "נמלך"?] היות שהוא מבין ביעוץ, יש לו חוש, הוא אוהב זאת – גם יועץ וגם נמלך, מקים בית ספר ליעוץ וגם מקבל עצות. הוא לא חייב לעשות לפי העצות...

המפרשים מביאים כמה אסמכתאות שמלך מלשון הליכה: שמואל אמר כשהמליך את שאול "הנה המלך מתהלך לפנים". "מתהלך" הוא "רצוא ושוב" – חוץ מזה שמוליך קדימה, יש לו יעד/ים, לו עצמו יש "רצוא ושוב" בהליכה שלו. ככה הוא גם מסוגל לתת עצה טובה. עצה טובה יותר תלויה ב"רצוא ושוב" של המלך מאשר הפקודות המוליכות שלו. על דוד כתוב שהוא "מוציא ומביא את ישראל" (וגם משה מבקש מנהיג "אשר יוציאם ואשר יביאם").

ב. נמרוד וגלגוליו – מלכי ה-נ

המלך הראשון – נמרוד

מסתכלים בתורה – מי הוא המלך הראשון בהיסטוריה של האנושות ומה לומדים מכך? "הכל הולך אחר הפתיחה". כשרוצים להכיר כל דבר בתורה – אדם, מושג, סיפור – צריך למצוא את ההופעה הראשונה שלו בתורה, בהיסטוריה¹, עליה מתבססים כל המושגים והאירועים הדומים בהמשך. המלכות מתחילה מנקודה מסוימת, ממקום מסוים. אדם הראשון לא היה מלך (על עם), בנו שת לא היה מלך, אנוש לא היה מלך. מי היה המלך הראשון? כמה דורות צריכים לחכות

¹ לפעמים סדר התורה הוא לא סדר ההיסטוריה – אין מוקדם ומאוחר בתורה – ואז העיקר הוא סדר התורה. ראה הערה הבאה.

ואביטה

שהוא עשה, והעיקרי שבהם הוא מגדל בבל (כתוב שהעבודה זרה של בבל – החל מנמרוד וכלה בנבוכדנצר – נקראת בל, כמו בבל, וקצת מזכיר בעל, הע"ז העיקרית בארץ ישראל). הוא האחראי לבניית מגדל בבל המתואר בסיום הפרשה השניה בתורה, פרשת נח. הוא בנה את עיר הבירה של בבל – שנקראת בבל – וכל מה שקשור לבבל בא ממנו, נמרוד. אפילו דברים טובים שקשורים לבבל – תלמוד בבלי. דרך החיים היהודיים שלנו נפסקת על פי התלמוד הבבלי (ולא על פי התלמוד הירושלמי) – אז עד ימינו יש משהו מאד יסודי בחיים שלנו שקשור לבבל. בבל מתחילה מהסיפור של מגדל בבל, שהמלך שם היה נמרוד. בסיפור מגדל בבל עצמו לא מופיע השם נמרוד, אבל בתולדות נח כתוב עליו "ותהי ראשית ממלכתו בבל" – אז מאד ברור שהוא המוביל של סיפור בניית העיר והקמת המגדל. מה אנחנו יודעים בקבלה על נמרוד? הדבר הראשון שברור הוא ששמו מתחיל באות נ, האות של החדש הזה, חשון, שמשמעותה בלשון הקדש מלך.

גלגול נמרוד – נבוכדנצר

האריז"ל, גדול המקובלים, מלמד אותנו שנמרוד חזר בגלגול פעם שניה. בתור מי הוא חזר? נבוכדנצר. נבוכדנצר הוא מלך בבל, כמו נמרוד, והוא – כנראה כולם יודעים – המלך שהחריב את בית המקדש הראשון. בנבוכדנצר חוזרת האות נ פעמיים. מוסבר שנבוכדנצר, לפי המשמעות, מורכב משתי מלים – נבוכד-נצר, "נצר" הוא קיסר-מלך – שתייהן מתחילות ב-נ. נבוכדנצר הוא גלגול של נמרוד.

אם המלכות מתחילה מנמרוד צריך להכיר את הנשמה הזו. הוא לא היה צדיק, הוא היה רשע. אנחנו מכירים את הרשעות שלו דרך אברהם, היהודי הראשון ואבינו הראשון, אותו הוא רדף בשל אמונתו בא-ל אחד ולאחר שאברהם שבר את הפסלים בחנות אביו הוא השליך את אברהם לכבשן האש¹ ואברהם ניצל בנס, כאשר ה' עצמו הציל אותו². הוא המלך של בבל – היו עוד דברים

בדברי הימים! כל ענין מלכותו הוא מקבל מנמרוד, המלך הראשון ("הכל הולך אחר הפתיחה"). גם הפשטנים אומרים ששם בא מארץ מולדתו ומושבו מרחוק כדי לעבוד את ה', אל עליון, בירושלים, תוך כדי הרגשה ש"זה שער השמים". על פי זה מסתבר לומר שגם לפי סדר ההיסטוריה האנושית מלכותו של נמרוד על בבל קדמה למלכות שם (מלכי צדק) על ירושלים (כסדר התורה, בלי הכרח לומר "אין מוקדם ומאוחר בתורה"). ועוד: המלים האחרונות בפסוק שלפני "ומלכי צדק מלך שלם וגו'" הן "עמק שוה הוא עמק המלך" ופירש"י בשם מדרש אגדה: "עמק שהושו שם כל האומות והמליכו את אברהם עליהם לנשיא אלהים ולקצין". כאן מקדים רש"י לפרש מהות הכינוי "מלך" שאינו תמיד במובן הפשוט של מלך הכובש מדינות כו' אלא "נשיא אלהים וקצין" (מלך הכבוד), ובה רומז לפירוש מלך בפסוק הבא, "ומלכי צדק מלך שלם" שהרי בפירוש ממשך הפסוק לתאר אותו לא כמלך כפשוטו אל "כהן לאל עליון" כנ"ל, ודוק היטב בכל זה.

¹ נמרד והמילוי (נון מם ריש דלת) ומילוי המילוי (נון וו נון מם מם ריש יוד שין דלת למד תו) עולה ג"פ (ממוצע שלשת מלות-חלקי הרמז) "כי תצא אש ומצאה קצים" העולה ד"פ אש (כפי שנתבאר בשיעור י"א חשון ש"ז).

² ראה פסחים קיח, א :

בשעה שהפיל נמרוד הרשע את אברהם אבינו לתוך כבשן האש אמר גבריאל לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם ארד ואצנן ואציל את הצדיק מכבשן האש אמר לו הקדוש ברוך הוא אני יחיד בעולמי והוא יחיד בעולמו נאה ליחיד להציל את היחיד ולפי שהקדוש ברוך הוא אינו מקפח שכר כל בריה אמר

תזכה ותציל שלשה מבני בניו [חנניה מישאל ועזריה – כהמשך הסוגיא – אודותם ידובר עוד לקמן].
בחלק מהבא לקמן – ובעניני בבל נוספים – ראה במאמר "מפלת בבל" בספר רוחו של משיח.

קיסר (ששמו מתחיל ב-נ ונגמר ב-ן ויש בו את כל אותיות שם האות **נן** שפירושו מלך כנ"ל).

במסורת הלא-יהודית הגימטריא הכי מפורסמת היא 666. בשביל הרבה לא-יהודים זהו מספר מיוחד, של ה'אנטי-משיח'. למה המספר הזה נחשב ככה? כי הוא שוה **נרון-קסר** (שתי המלים בכתוב חסר), האנטי-משיח לפי המסורת הלא-יהודית (השקרית), עד כדי כך שהם מאמינים שהוא יחזור להלחם במשיח²¹.

מה כתוב בתלמוד הבבלי, המסורת האמתית שלנו, על נירון קיסר? כתוב שבסוף ימיו הוא התגייר ומצאצאיו היה רבי מאיר בעל הנס²². מכל התנאים, חכמי המשנה, הוא היחיד שמתייחס לעצמו כבעל פוטנציאל להיות משיח. העובדה שהדמות המשיחית היחידה במשנה היא רבי מאיר – הוא לא התגייר בעצמו, אבל הוא צאצא של גרים (והוא ה"ציד" שבפיו של עשו, משרש נמרד, "הוא היה גבר ציד לפני הוי' על כן יאמר כנמרד גבור ציד לפני הוי'²³"), וכתוב שהוא יצא מנירון קיסר, שיש סיפור שלם בגמרא מה הביא אותו להתגייר בסוף ימיו. לפי ההיסטוריה הרומאית הלא-יהודית הוא התאבד בגיל צעיר, אבל לפי מקורות גויים אחרים הוא רק נעלם. יש אפילו גוים שחושבים שהוא מעולם לא מת, שהוא עדיין מסתובב – ה'אנטי' של המשיח שלהם. בשבילנו מאד פשוט שהוא אב של דמות

בגמרא כתוב על נבוכדנצר שהוא ממש צאצא של נמרוד. אבל כתוב שם, בתלמוד בבלי, עוד דבר מדהים, שהוא גם היה צאצא של המלך שלמה, שבנה את בית המקדש אותו החריב נבוכדנצר. איך הוא יכול להיות צאצא (גשמי) של המלך שלמה? אחרי שמלכת שבא באה והתפעלה מחכמת וגדלות שלמה היא בקשה משהו (שלא כתוב בתנ"ך בפירושו) – בקשה שיהיה לה ילד משלמה והיא קבלה את מבוקשה ("והמלך שלמה נתן למלכת שבא את כל חפצה אשר שאלה" – "בא אליה ונולד ממנה נבוכדנצר"). הוא גייר אותה ונולד להם ילד שהוא (או צאצא שלו) הוא נבוכדנצר. בנו של המלך שבנה את המקדש הוא מי שהחריב את המקדש (ואם כן, יש לדרוש "לפני שמש ינון שמו" – **שמש** היינו תשמיש-יחוד שלמה מלכת שבא ממנו נמשכת נשמת נמרוד ונבוכדנצר שהחריב את המקדש שבנה שלמה).

חז"ל דורשים את הפסוק בקהלת "מקרה אחד לצדיק ולרשע לטוב ולטהור ולטמא" ומסבירים שהפסוק משווה בין שלמה לנבוכדנצר – הצדיק הטוב הוא שלמה שמלך 40 שנה ובנה את בית המקדש והרשע הטמא הוא נבוכדנצר שגם מלך בדיק 40 שנה והחריב את בית המקדש. שלמה המלך בספר החכמה שלו, קהלת, אמר ברוח הקדש, שאותו דבר יקרה לשנינו – מה שקרה לי הוא שיקרה לנבוכדנצר.

נירון קיסר

האם יש עוד מלך גוי חשוב ששמו מתחיל ב-נ? אם נמצא עוד מלך כזו זו תהיה 'חזקה' – סימן שזו תופעה אמיתית. המלך הראשון בהיסטוריה הוא נמרוד, הוא חזר בגלגול לנבוכדנצר. מי יכול לחשוב על מלך נוסף, חזרה בעוד גלגול, שגם מתחיל ב-נ? מי החריב את בית המקדש השני? ככלל, שם שמתחיל ב-נ הוא תופעה די נדירה בתורה. נמרוד רצה להרוג את אברהם ולבנות את העיר ומגדל בבבל, אז בא נבוכדנצר ואז בא נירון

²¹ כפי הכתיב אצלנו, **נירון** עולה שמו של אותו **האיש** (רמז עוד יותר טוב מה-666 שלהם...). לפי ההיסטוריה הוא כנראה הרג את שני השלוחים העיקריים, פיטר ופאולוס, וכאשר נירון חזר הוא מנצח את אותו האיש, באמת הם צריכים לפחד...

²² **נירון מאיר** עולה 567, בגימטריא **שניאור** (תמיד אומרים שמקור השם שניאור הוא חברו שמותיהם של שני סבים, אורי ומאיר, אבל בגימטריא עולה **נירון מאיר**, גם הם שני שמות שרומזים לאור, נר-מאיר).

²³ ב"פ **ציד = יצחק** – "ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו". בפיו.

בדניאל גם "אריוך רב קטוליא"⁷ – שם שעוד נעסוק בו בהמשך). הוא בעצם זה שנשלח לצור על ירושלים¹⁰ והוא ששרף והרג מליונים, במיוחד על דם זכריה, והוא התגייר בעצמו. הגמרא אומרת "נעמן [עוד נ-ן] גר תושב, נבזוראדן גר צדק". מה שמעניין בסיפור הזה שבסוף הרוצח בעצמו, נבזוראדן, מתוך התפעלות, פנה לדם זכריה ושאל אם הוא רוצה שיהרוג את כל עם ישראל, ודווקא אז הדם שקט. אז הוא הסיק שאם בשל הריגת יהודי אחד מגיע כזה עונש – מה מגיע לי, שהרגתי כל כך הרבה?! אז הוא ברח והתגייר.

יש כאן ווארט פנימי ששייך להמהפכה הרביעית – שעם כל רשעתו יש לו מלה כלפי שמיא. המלה שלו, שיצאה לו מהלב עדיין כגוי, היא שהשקיטה את דם זכריה – זכריה הקשיב למה שהוא מדבר איתו. כל מאות השנים שדם זכריה רותח שם, וכל הרבבות, המליונים, שהוא שוחט – לא מפייסים את הדם, ומלה של גוי רוצח, אתה רוצה שאהרוג את כולם?! פעלה. מה החוויה? המלה שלי עשתה מה שיהודים לא יכולים לעשות, מלה שיוצאת ספונטנית מהלב. המלה שלו, רוח הקדש שבו, היא המשיח שבו – יש לי ניצוץ של משיח, שאני יכול להשקיט את הדם בטיעון שלי. כדי לעורר את הגוים להתגייר צריך לגלות שכבר יש לו ניצוץ של משיח, כבר יש לו מלה כלפי שמיא.

משיחית, שהמשיח הוא מצאצאיו – זו שושלת מדהימה.

חזרת ניצוצות הרשעים

ראינו את התיקון של נירון, שהתגייר בסוף ימיו. האם יש תיקון לנבוכדנצר, האם יכול להיות גם לו איזה תיקון? לפי חז"ל לנירון יש תיקון – מה עם שני הקודמים לו, נמרוד ונבוכדנצר? הנקודה שאנחנו מנסים להגיע אליה היום, הכותרת, היא שלמלכים הכי רשעים בהיסטוריה, אלה שהחריבו את המקדש, את הערכים והתרבות היהודית, והרגו מליוני יהודים – יש איזה תיקון. לא רק שיש להם איזה תיקון, אלא שיש בהם ניצוץ של משיח. באנשים הרשעים האלה יש ניצוצות משיחיים שצריך לגאול – כשנצליח לגאול את הניצוצות האלה המשיח האמתי יוכל להופיע ולגאול אותנו.

מה שאמרנו הרגע מסתדר מצוין עם מה שאנחנו מדברים בשנים האחרונות על "המהפכה הרביעית" – לימוד תורה לכל העולם, שמסוגל למשוך מהם, כמו מגנט, ניצוצות אבודים. עד שכל הניצוצות לא יחזרו לתוך היהדות ויתוקנו לא תבוא הגאולה האחרונה, המשיח לא יכול לבוא. היום אנחנו מדברים על רכיבים מאד חזקים של הדבר הזה. לפי הקבלה, כתוב בגמרא עצמה, לכל האנשים הרשעים היו צאצאים שלמדו תורה – לא רק נמרוד ונבוכדנצר, גם סנחריב, פרעה וכולם. יש סוגיא שלמה בגמרא שלכל המלכים הרשעים, שהשמידו והרגו יהודים – כמו המן, שרצה להשמיד אותנו, ואפילו אלה שאכן הרגו – היו צאצאים שהתגיירו ולמדו תורה.

גיור נבזוראדן

יש עוד דמות של נון שאינו מלך, אבל הוא שר צבא המלך – שר הצבא של נבוכדנצר, ששמו נבזוראדן (נבזוראדן שר הטבחים" מכונה

⁷ איכה רבה ה, ה: "אמר רבי יהושע בן לוי נבזוראדן הוא אריוך, ולמה נקרא שמו אריוך? שהיה נוהם כאריה על שביו".

¹⁰ חז"ל מספרים (סנהדרין צה, ב) כי נבוכדנצר ונבזוראדן היו מהבודדים שנשארו מצבא סנחריב, ובעקבות זאת חשש נבוכדנצר לצור בעצמו על ירושלים כאשר מרד בו צדיקיהו (כדלקמן בפנים) ושלח את שר צבאו נבזוראדן. על אף שגם נבזוראדן ראה את מה שקרה אצל סנחריב נאמנותו לנבוכדנצר גברה על חששותיו – [נבזוראדן] היה [נאמן לנבוכדנצר] ולכן עשה מה שאמר לו למרות הסיכון.

מעלת נבוכדנצר – זכות למלך רשע כדי

שיעשה על ידו נס

איך האריזו"ל מסביר את הסיפור הזה? "מי האיש העשיר, מי האיש העני, מי השור ואפילו מי

המלה שלו יכולה להיות יותר חזקה מפעולת כל היהודים ביחד.

ג. השור והמחט (תיקון נבוכדנצר)

סיפור המדרש: העשיר העני והשור לקרבן

כעת נלמד מה המדרש אומר על נבוכדנצר: הסיפור קרה בתקופת בית שני. יהודי עשיר הביא שור גדול ושמן כדי להקריב אותו בבית מקדש. הוא הולך למקדש, מושך איתו את השור שלא ברצון נמשך אחריו. פוגש אותו איש עני. האיש העני הוציא ירק מהכיס שלו ונתן את הירק לשור לאכול. השור אכל את הירק שהאיש העני נתן והוא גרם לו להתעטש, וכשהוא התעטש יצא מחט מהאף שלו. אם המחט היתה נשאת בריאות הוא היה טרפה ופסול לקרבן. בתחלה, כאשר האיש העשיר משך את השור למקדש הוא לא רצה ללכת, הוא נאבק כנגד בעליו, אבל אחרי שהוא התעטש והוציא את המחט הוא מיד הלך בשמחה – נתן להביא אותו למקדש ולהקריב אותו.

באותו לילה האיש העשיר חלם ואמרו לו – דע לך שהקרבן של האיש העני גדול מהקרבן שלך. מה הקרבן של האיש העני? הירק-העשב שהוא נתן לשור לאכול. העשב נקרא בחלום הקרבן שלו, והוא שגרם לשור להתקבל כקרבן בבית המקדש. כך מסופר במדרש¹⁰.

¹⁰ ויקרא רבא ג, ה:

"ראה בספר גלגולי נשמות לרמ"ע מפאנו את נ וז"ל: [ג] נבוכדנצר נתבאר [במדרש רבה] ויקרא (פ"ג ס"ה), מעשה בשור אחד שהיו מושכין אותו לקרבן ולא נמשך, בא עני ובידו אגודה אחת של טרודקסמא (פירוש מין קטניות) והושיט לו, ואכלה (וגעש) השור והוציא מחט ונמשך לקרבן, נראה לבעל השור בחלומו קרבנו של עני קדמך, פשוטו ידוע גם סוד הקרבנות לתקן נפש החוטאת אדם כי יקריב מכם קרבן, כי הקרבנות מתקנים הנשמות שחטאו, וזה סוד הטריפות הנמצאות בבהמות היו בודקים הסרכות והאונות, כי אם ימצא טרפה אל מזבח ה' לא יעלה כי צריך מירוק אחר, ואלמלא לא עמש והוציא את המחט היו מוצאים אותו טרפה, וזה דאמר אותו העני קדמך שאלולי הוא לא היתה נקרבת, וסוד המעשה כי איך בתחלה השור הזה לא היה נמשך, ועל שאכל אגודה של קטניות נמשך, והוא כי אמרו רבותינו ז"ל כי נבוכדנצר היה בנו של שלמה ממלכת שבא, וגם לדעת רבותינו ז"ל שניירה, והקב"ה קרא לו עבדו, וגם כי ידוע כי פעם אחרת בחיים חיותו אכל עשבא כתרוין [לך] ימעמון, והוא ההריב בית קדשינו, ומעשה שהיה בשור הזה בבית שני היה, ובבואו עתה תיקונו בשור הזה להקרב, לגודל פשעיו ולדעתו הכוזבות הנפסדות המלוכלכת שעדיין נשאר בו, שאמר אעלה על במתי עב, היה מכיר ערכו, וגם בהיותו פה לא היה נמשך והיה צריך תיקון עוד, והמחט הזה הם דעותיו הנפסדות והכוזבת ולכן לא היה יכול להתקן, אבל זאת עמדה לו מצות הצדקה, הגם שלא לשמה עשאה בעצת דניאל וחטאך בצדקה פרק, וכבר התנצלו רבותינו ז"ל לדניאל באומרם כי רבים נודדים ללחם היו, ולא היה להם לשום יד לפה, שבכל יום היו מתים ברעב בראש כל הוצות, על כן נתן עצה לנבוכדנצר על הצדקה, ואמרו כי שם היה

מעשה בשור אחד שהיו מושכין לקרבן ולא נמשך בא עני ובידו אגודה אחת של טרודקסימא והושיט לו ואכלה וגעש השור והוציא מחט ונמשך לקרבן נראה לבעל השור בחלומו קרבנו של עני קדמך.

ואביטה

הרבכה מלכים שרצחו יהודים, ואחד מהם בזמן הרומאים אמר ליהודים – אם אתם יהודים, שה' יעשה לכם נס כמו שהוא עשה לחנניה מישאל ועזריה. הם ענו לו – נבוכדנצר היה ראוי (היה "מלך הגוון") שה' יעשה נס על ידו אבל אתה אינך ראוי^ט.

יש כאן מעלה גדולה של נבוכדנצר, שהוא זכאי לנס על-טבעי של הצלת יהודים צדיקים מהאש. הנס לא רק תלוי ביהודים, בצדיק שצריך להנצל, אלא גם בזכות של האדם הרשע – הניצוץ בתוכו – שראוי שיעשה נס על ידו, שיראה נס אלוקי לנגד עיניו, שעל ידי כך הוא עצמו הופך להיות סבה של קידוש ה'. הם אומרים למלך בתקופה המאוחרת – אתה לא זכאי ("מלך הגוון")

המחט – בכל אחד יש גלגול של מישו. האריז"ל אומר שהשור הוא לא אחר מנבוכדנצר עצמו. אמרנו שנבוכדנצר הוא בנו (צאצאו) של המלך שלמה ממלכת שבא. הוא המלך היחיד בתנ"ך שנקרא מלך המלכים – "מלך מלכיא". בתנ"ך ה' קורא לו "עבדי" – ה' אומר שבכך שהוא מחריב את המקדש הוא "עבדי".

בהמשך ההיסטוריה (לאחר אברהם אבינו) יש עוד שלשה – חנניה, מישאל ועזריה – שהושלכו לכבשן האש על ידי נבוכדנצר, וגם הם נצלו בנס כמו אברהם אבינו שניצל מכבשן האש של נמרוד (שנבוכדנצר הוא הגלגול שלו)^ט. בהמשך היו

עני שאלולי פרנסה ההיא היה מת, והוא העני האמור בהושיט לו קמניות, והכיר בחכמתו ערך השור כי אם לא יעמוט יהיה טריפה, מה שלא הכיר בעל השור, ורצה להטיב למי שהטיב לו בהחיה אותו בפרנסה ההיא, והאכיל למי שהאכילו כדי לתקנו מדעתיו הכוזבת, ובבוא אל פיו זאת הצדקה חזר וניעור והרהר תשובה, ואז תקף עמש ונמשך לקרבן כמוסר עצמו על קדוש השם להשחט ברצונו להתקן. שבעים טריפות כנגד שבעים שרים, כי כל אחד יש לו טריפות אחד והבן.

^ט "חז"ל מספרים (סנהדרין צג, א) שאחרי שחנניה מישאל ועזריה נצלו מהאש באו שני נביאי שקר – אחאב בן קוליה וצדקיה בן מעשיה. הם באו לפתות את הבת של נבוכדנצר. כל אחד בא ואמר לבת שה' אמר שהיא תשכב עם השני. היא הלכה ושאלה את אבא שלה מה לעשות? הם הרי אומרים זאת בתור נבואה! רואים שזו משפחה על רמה... האבא אמר שאני יודע שאלקיהם של אלו שונא זמה, לא כל כך יתכן, לכן פעם הבאה שיבואו אליך תשלחי אותם אלי. כך היה, היו חייבים להגיע אליו, ואז יש שיחה שלמה – הוא אומר להם שחנניה מישאל ועזריה לא היו ככה והם עונים שזו לא נבואה שלהם אלא הגיעה אלינו. מי יכול להוכיח שנתון? הוא אומר להם: ננסה אתכם – אם אתם צדיקים כמותם נשליך אתכם לכבשן האש ונראה מה קורה אתכם. אמרו לו שהם היו שלשה ונאחזנו רק שנים, לכן זכותם רבה, והוא אמר שיבחרו שלישי – מי שהם רוצים –

להיות אתם. הם בחרו ביהושע כהן גדול. הביאו אותו מהר – מירושלים כנראה – והשליכו את כולם לכבשן האש. שניהם נשרפו והוא יצא רק עם הבגדים קצת שרופים, לכן כתוב עליו "הלוא זה אוד מוצל מאש". נבוכדנצר רצה להבין את הענין – קרא לו לשאלו, אני רואה שאתה צדיק אבל קצת נחרת. למה? הוא ענה שברגע שיש רשות לאש לשרוף אותם היא חרכה את הבגדים. אצל חנניה מישאל ועזריה האש צוננה על ידי גבראל.

איך האריז"ל מסביר את כל הסיפור הזה? אומר שיהושע כהן גדול הוא גלגול של הרן, שאמר שמי שינצח אני איתו. כשאברהם ניצל הוא אמר לנמרוד הוא איתו – זרק אותו ונשרף. הוא חזר כיהושע כהן גדול, והיות שלא היה שלם באמותו – אז הוא נשרף וכעת כבר ניצל, כמו אברהם, אך בכל אופן מהרשימו נשרף הבגד שלו.

^ט תענית יח, ב:

כשבקש מוריינום להרוג את לולינום ופפוס אחיו בלודקיא אמר להם אם מעמו של חנניה מישאל ועזריה אתם יבא אליהם ויציל אתכם מידי כדרך שהציל את חנניה מישאל ועזריה מיד נבוכדנצר אמרו לו חנניה מישאל ועזריה צדיקים גמורין היו וראויין היו ליעשות להם נס ונבוכדנצר מלך הגוון היה וראוי ליעשות נס על ידו ואותו רשע הדיוט הוא ואינו ראוי ליעשות נס על ידו...

ההשקפה הפסולה 'מטריפה' את האומות

מה לגבי המחט? האריז"ל אומר שכל המחשבה- הפילוסופיה של נבוכדנצר, כל מחשבות הכפירה שלו נגד התורה, החלו מכך שהוא עשה מעצמו אלוק, פסל, צלם שכולם ישתחוו לו. כל הפילוסופיה שלו חזרה בתור מחט קטנה. מה אפשר ללמוד מזה? מאיפה מתחילות כל הטרפות.

כתוב שיש 70 סוגי טרפות שונים, כנגד 70 אומות העולם. בלקוטי מוהר"ן כתוב על שבעים לשון כנגד שבעים אומות. שבעים לשון מתחילים מסיפור מגדל בבל, שהזכרנו קודם. מה רע בזה? זו מערכת אמונות. המהפכה הרביעית היא להביא מערכת אמונות אמיתית לכל אדם בעולם.

אין לנו משהו נגד אף אחד – כל גוי, כל אינו-יהודי, יכול להפוך לגר צדק, אולי הוא שייך למשיח יותר ממי שנולד יהודי. אז מה הבעיה? הבעיה היא רק במערכת האמונות (belief system) שלו, שמעוררת ומגלה את כל התכונות השליליות שבלב. מי שמבהיר זאת במיוחד הוא הרמב"ם, שאומר שכל התורה באה לבטל את האמונות הכוזבות. לכל אומה בעולם יש מערכת אמונות מוטעית – זו ה'מחט' בריאה שלהם, מקור למחלה מסוכנת. אם האמונה תתוקן הכל יהיה בריא במאה אחוז – כל מחלה באה מאמונה לא נכונה. זהו רעיון מאד יסודי שצריך להבין ולהפנים.^{כא}

ריצת השור להקרב – תיקון נבוכדנצר

שוב, העני היה היהודי שנבוכדנצר הציל במתן הצדקה. כעת, אחרי שהשור התעטש ויצא ממנו

ששם ה' יתקדש על ידך. אנחנו צריכים לומר באש כי אתה, המלך הגוי, לא ראוי ששם שמים יתקדש על ידך. הוא, נבוכדנצר, היה ראוי – היתה לו זכות.

"וחטאך בצדקה פרוק"

מה הזכות שהיתה לנבוכדנצר?^{כב} דניאל, שהיה היועץ הראשי שלו, נתן לו עצה להציל עצמו מהעונש על חטאיו – לתת צדקה, "וחטאך בצדקה פרוק". פסוק חשוב שמוכא גם בתניא, שהכפרה על כל החטאים היא צדקה. זו עצה שדניאל נתן לנבוכדנצר. איך היתה לו רשות לתת למלך הרשע כזו עצה? לא פשוט לתת לגוי עצה כזו כדי לתקן חטאים כח חמורים. חז"ל מלמדים שבבבל באותה תקופה המצב היה כה חמור שכל יום מתו יהודים ברעב. מכיון שדניאל ראה את מות אחיו, יום אחר יום, הוא עשה שלא כדין המקובל ונתן לנבוכדנצר עצה לפרנס עניי ישראל כדי להנצל מחטאיו. נבוכדנצר נתן צדקה שהצילה מאות ואולי אלפי או עשרות אלפי או מאות אלפי יהודים. מחד נבוכדנצר הרג מליונים ומאידך הוא הציל והחיה בצדקה שלו מליונים.

מי האיש העני שנתן את הירק מהכיס שלו לשור? זהו היהודי הראשון שהוא ומשפחתו היו מתים אם נבוכדנצר לא היה נותן לו צדקה. כהכרת הטוב כעת הוא חוזר לתת לשור הזה ירק לעשות אותו ראוי לקרבן במקדש.

^כ זכות נוספת של נבוכדנצר היתה לפני מלכותו – ובזכותה נתעלה להיותו "מלך [הגוין]" – כאשר בתור סופרו של המלך מרוודך בלאדן הוא העיר למלכו על הקדמת דרישת שלום המלך צדקיהו לדרישת שלום שמים באגרת אליו ואף רץ להחזיר את השליח שכבר יצא עם האגרת (סנהדרין צו, א).

^{כא} ידוע שאור ("יהי אור" – "אברהם התחיל להאיר") נוטריקון **אמונה** ורפואה (סוד המצה של זמן חרותנו, שהיא מיכלא דמהימנותא וגם מיכלא דאסוותא). **אמונה ורפואה** = **ת** (כ ברבוע), תכלית התיקון והרפואה שבאה על ידי **כב** אתון דאורייתא.

מלך טוב כנראה תהיה שנה טובה בגשמיות. בכל אופן, ראשי התיבות **מלך-שנה-חלום הם משח**, השרש של משיח. זאת אומרת שיש כאן משהו מאד משיחי. יש כאן שלשה דברים שכל אחד מהם צריך להיות טוב – מלך טוב, שנה טובה וחלום טוב. כל אחד חז"ל לומדים מפסוק בתנ"ך. נעשה גימטריא: **מלך** (90) **שנה** (355) **חלום** (84) עולים 529, 23 ברבוע, מספר מושלם, והמלה החשובה ששוה מספר זה היא **תענוג**. "אין בטובה למעלה מענג". התענוג השלם בחיים הוא שלשת הדברים האלה – מלך טוב, שנה טובה וחלום טוב.

תיקון עולם-שנה-נפש

למה מקבילים שלשת אלה? המבנה הבסיסי בקבלה – שגם מופיע בספר יצירה (שהוא ספר הקבלה הראשון וגם ספר הדקדוק העברי הראשון) – הוא שכל העולם נברא בשלשה ממדים, עולם-שנה-נפש:

מאד ברור שהשנה – "שנה טובה" – היא כנגד שנה, אותה מלה, והיא גם השניה שמונים כאן חז"ל.

גם מאד ברור שהאחרון, החלום, מקביל לנפש – החלום הוא ביטוי של רובד הלא-מודע של הנפש. כל האבחון בפסיכואנליזה מבוסס על חלומות. אם כן, מאד ברור ש"חלום טוב" שייך לנפש ו"שנה טובה" שייכת לשנה.

אם כן, צריכים להגיד שמלך טוב שייך לעולם – ממד המקום וגם מציאות כל היקום-העולם. אנחנו קוראים לה' "מלך העולם" בכל ברכה שלנו, "ברוך אתה הוי' אלהינו מלך העולם", רואים שיש יחס בין מלך לעולם.

קודם כל צריך לבקש רחמים על "מלך טוב" תיקון ממד העולם של המציאות; אחר כך על "שנה טובה", תיקון ממד השנה של המציאות; ואז על "חלום טוב", תיקון ממד הנפש של המציאות.

המחט – הוא הוציא החוצה את כל הדעות הכוזבות שלו, שגרמו לו לעשות את עצמו אלוך – הוא מוכן להקריב את עצמו. כעת הוא מאמין בא-ל אחד – השור בתהליך של גיור – והוא רוצה להקריב את עצמו כדי לכפר על כל עונותיו. אנחנו רוצים לגייר את האומות? אכן אנחנו רוצים לתת לגוי המתאים את העשב הסגולי, ואם ניתן לו את העשב הנכון הוא יתעטש ויוציא את כל האמונות הזרות שלו ויתגייר. כעת, כשהוא מאמין בא-ל אחד, הוא רוצה לשוב על כך שהרג מליוני יהודים והחריב את המקדש – איך? כשהוא יקריב את עצמו קרבן בכית המקדש. לכן הוא רץ לבית המקדש להקריב את עצמו. כך מוסבר הסיפור המדהים לפי האריז"ל.

ד. מלך טוב, שנה טובה וחלום טוב

שלשה צריכים רחמים

במסכת ברכות כתוב שיש שלשה דברים שצריך לבקש עליהם רחמים – "שלשה צריכים רחמים". הראשון הוא "מלך טוב" – צריך לבקש רחמים מה' שתהיה ממשלה טובה, ראש ממשלה טוב. השני הוא "שנה טובה" – שנה גשומה, ברוכה בגשמיות. השלישי הוא "חלום טוב". חז"ל אומרים שכל יום צריך לבקש רחמים מה' על שלשת אלה – מלך טוב, שנה טובה, חלום טוב²².

הדבר הראשון שצריכים לבקש עליו הוא מלך טוב, ואם יש כאן גם שנה טובה וחלום טוב סימן שיש קשר ביניהם – לכן חז"ל שמים אותם יחד. ראשי התיבות של **מלך-שנה-חלום הם משח**, השרש של משיח. חלום טוב חוזר למלך – בשביל מלך טוב צריך לחלום, כי כנראה מלך טוב הוא לא משהו שאני מכיר במציאות המוכרת אלא משהו שאני חולם עליו, זהו חלום טוב. אם יש לי

²² בהבא לקמן ראה גם שעשועים יום יום ח"ג עמ' רנו ואילך.

דבר שבבחינת "ברישא חשוכא". אצל דוד – עם כל ה"קופה של שרצים" וכל הכשלונות – כבר יצא משהו מוצלח.

הנסיין הראשון היה אצל גדעון, והוא סרב – לא אני אמשול בכם ולא בני ימשול בכם, ה' ימשול בכם. מה זה מלמד בכלל? יש מפרשים שמסבירים שלכתחילה החברה והממשלה בישראל לא אמורה להזדקק למוסד המלך בכלל. אמור להיות, כמו שה' אומר במתן תורה, "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש" – מפרשים כממלכה שמונהגת על ידי הכהנים. אם העם מקבל את הכהונה – כלומר, מורי הרוח – כנהגה וכל החברה מונהגת על פיהם הוא "גוי קדוש", וזה מה שה' רוצה לכתחילה. באנגלית המלה היא תיאוקרטיה (theocracy). זה הרעיון הראשון של התורה. מה קרה? מצות מינוי המלך היא רק כאשר "ואמרת אשימה עלי מלך ככל הגוים", ואצל שאלו היה יותר גרוע בבקשת מלך ככל הגוים עד שה' אמר לשמואל "לא אותך מאסו כי אותי מאסו". אומרים שמצות מינוי מלך היא כמו דין אשת יפת תאר, ש"דברה תורה כנגד יצר הרע". לא בכדי זו המצוה האחרונה בהלכות מלכים – ספר היד מגיע עד לכך שה' נכנע ליצר הרע שלנו... – וכך גם המלך, זו מצוה דיעבד ולכתחילה היה צריך להיות "ממלכת כהנים וגוי קדוש".

למה ה' מותר ליצר הרע? גם בתורה הוא נותן כזו מצוה וגם לשמואל אומר להכנע לעם אף שמואסים גם בך וגם בי. למה? בשל סיוס ספר שופטים, "בימים ההם אין מלך בישראל איש הישר בעיניו יעשה" – ממלכת כהנים לא יכולה להצליח אם הגוי לא קדוש. ברגע שהגוי לא קדוש הכל מתדרדר – או שיש שחיתות אצל הכהנים, אצל הרבנים, כמו שהיה אצל בני עלי, או שהגוי לא מקבל מרות וגם חסרה הפונקציה של כח לוחם. אז מתיאוקרטיה הופך לאנרכיה. כמו שיודעים, כאשר משיח יבוא נזכה בסופו של דבר למעין אנרכיה – שלא יהיו עוד שוטרים אלא

"ברישא חשוכא והדר נהורא"

והנה, כל מושג המלכות מתחיל ממלך רע, נמרוד. זו דוגמה קלאסית של "ברישא חשוכא והדר נהורא". העולם מתחיל מהתהו שנשבר ואנחנו כאן, נשלחנו לארץ, כדי לתקן את שבירת הכלים של עולם התהו. יש הרבה מושגים שקשורים לתהו, והם מופיעים בתורה קודם כל בהקשר שלילי, ואז העבודה שלנו היא לתקן אותם ולהחזיר אותם לאור, להקשר חיובי. אחת הדוגמאות לתופעה זו היא המלכות, שמתחילה מנמרוד, המלך הראשון הוא רשע – "ראשית ממלכתו בבל", "על כן קרא שמה בבל כי שם בלל הוי' שפת כל הארץ ומשם הפיצם הוי' על פני כל הארץ", בבל לשון בלבול. חבור השם והמלכות שלו, **נמרוד בבל**, עולה **חשך**²².

המלכות – מדיעבד ללכתחילה

נאמר עוד הקדמה בענין: אחד השופטים הכי צדיקים, אם לא הכי צדיק, הוא גדעון. אחרי שהוא נצח בנסים והמון סיעתא דשמיא את מדין רצו להמליך אותו. זהו סיפור של טרום-דרישת-המלכות של העם. בתקופת השופטים העם התבשל לקראת מלך, ואחד מסימני הדרך העיקריים בתהליך הוא הסיפור של גדעון. רצו להמליך אותו והוא סרב – כמו שנסביר – בנו הרשע אבימלך תפס זאת ויצא משהו מאד לא טוב. כאשר משהו בוסרי הוא יוצא לגמרי מקולקל. אחר כך, כשכבר הגיע לשאול, כבר היה "בן שנה שאול במלכו" ו"משכמו ומעלה" – ביסוד היה צדיק, אך בכל זאת התמוטט, כמו כל

²² החלק הקדמי של **נמרוד בבל** = **תורה חדשה** – בתוך החשך שלהם טמון אור גדול, "העם ההלכים בחשך ואור גדול", "כיתרון האור מן החשך" דווקא – "תורה חדשה מאתי תצא".

חשוכא" של המלך, ה"מאין באת" של המלך. הפולחן של מלך הוא מולך. [מה פירוש שכל דבר הוא פסל?] כמו פנתאיזם, שכל דבר בעולם הוא אלקים ועובדים אותו בשריפת הילדים. ממילא צריך להבין את הקשר ל"מעמיד ממנה אויבים למקום". אבל יש פה קשר עצמי למלך.

נמרוד – הסתת האנושות למרוד

נחזור למה שהתחלנו בו: מה אפשר ללמוד מהשם שלו? המלך הראשון שהוא מלך החשך, מלך בבל – מה משמעות שמו? המשמעות הראשונה של השם שלו היא מרידה – המלך הראשון הוא מורד⁷², הוא מורד שלילי, הוא הסית את כל העולם למרוד בה'. ככה חז"ל אומרים על נמרוד. השרש של הפיכה ומרידה בעברית הוא **מרד** ונמרוד פירושו 'אנחנו נמרוד' או 'הבה נמרוד'. אם כן, ה-ג שם היא לשון רבים בגוף ראשון – נמרוד, הוא הסית את כל האנושות ואמר 'הבה נמרוד' בה' (כמו שאמר, בהשפעתו, אנשי מגדל בבל "הבה נבנה לנו עיר ומגדל וראשו בשמים" ופירש⁷³: "נעלה לרקיע ונעשה עמו מלחמה"). זו המשמעות הפשוטה של נמרוד.

⁷² במובן מסוים, כל מלכות חדשה מתחילה במרד – המרד מורד במוסכמות הקודמות (ובדרך כלל גם במלכות הקודמת) וחותר למציאות חדשה (וכך ניתן לדרוש למעלייתא את דרישת "מלך ככל הגוים" – מלך המסוגל למרוד במוסכמות הקיימות ולהעמיד מלכות חדשה, כנהוג אצל הגוים, היודעים למרוד בקיים כשאינו טוב בעיניהם). השלמת המרד היא בהמלכה מחדש של מלך לו נאמר "כל איש אשר ימרה את פיך... יומת" (כדלקמן בפנים ובהערה ל). יש כאן דבר והיפוכו – הסדר החדש, שאינו סובל מרד, מבוסס על מרד בעצמו. יש כאן דמיון לדיני מלחמה – מהדברים הקשים להסברה היום במשפט הבין לאומי – כאשר מה שנחשב לרצח גמור שלא בזמן מלחמה מותר במלחמה (כפי שעושים את יואב שר הצבא על שפיקות דם שלא בהקשר של מלחמה). כך, המורד במלכות חייב מיתה, עד שמתחולל מרד שמחליף את המלכות.

יועצים (כמו שהרבי מסביר בטוב טעם), כי נהיה "גוי קדוש". אצלנו למצב האידיאלי הזה קוראים מודעות טבעית. ברגע שהרצון לכתחילה של "ממלכת כהנים" לא מצליח זה הופך לאנרכיה וה' אומר שעדיף כבר מלך. כך מבינים שהמלכות היא דיעבד – אבל ברגע שהיא דיעבד היא כורח המציאות.

עבודת המולך

עוד נושא שלם הקשור לצד השלילה של המלכות הוא עבודת המלך (לשון מלך): המפרשים מסבירים שכל דבר בעולם יכול להיות מלך – מעבירים בין אש מכאן ואש מכאן (או ששורפים את הילד או שלא – שתי דעות). בתורה קצת משמע שמולך יותר גרוע מכל ע"ז – שהתורה שונאת יותר מכל דבר בעולם. אין במולך בדיוק פסל – מהו המולך בעצמו? יש את פולחן המולך, העברה בין שתי אשים, אבל מהו המולך עצמו? איזה פסל עשו לו? אכן יש דעה שאומרת שהמולך הוא כלל לא ע"ז, אלא רק מנהג – כנראה בגלל שאלה זו, שלא מצאנו פסל. אבל לרוב הדעות זו כן עבודה זרה. קודם כל, מצאנו בפירוש שזהו שיקוף בני עמון (לשון בן עמי, לשון עם – "אין מלך בלא עם", אין מלך גוי בלא מולך).

יש מי שאומר שכל דבר בעולם יכול להיות מולך. כלומר, אפשר לקחת קיסם או מחט והוא יהיה המולך⁷⁴ – ויש את הפולחן שלו. כל העולם כולו הוא מולך בכת, הכל יכול להיות מולך. יש ראש כזה, אולי אפילו בהודו, שכל דבר הוא פסל קטן. יש עוד מאמר חז"ל שמולך היינו מי ששוכב עם ארמית – "כי בעל בת אל נכר" – ומעמיד ממנה אויבים למקום. כל זה קשור למלך, ל"ברישא

⁷² סנהדרין סד, א:

רבי חנינא בן אנטינוס אומר מפני מה תפסה תורה לשון מולך? כל שהמליכוהו עליהם, אפילו צרור ואפילו קיסם.

בתחלת הסיפור הוא משליך את אברהם לכבשן האש, הוא בונה את העיר ואת המגדל ובסוף הוא מנהיג את מלחמת המלכים (הסיפור הראשון אינו מפורש בתורה משא"כ שני הסיפורים הבאים. והוא בסוד חש-מל-מל, ודוק). אליעזר עבד אברהם נלחם לצד אברהם במלחמה זו, ואם הוא בנו של נמרוד הוא בעצם נלחם כאן נגד אביו (איזה שרש בקדושה לאבשלוס שמרד באביו).

הזכרנו את חשיבות האות **נ**, ואמרנו קודם שהאות **נ** בשם שלו היא אמירה בלשון רבים שהיא הסתה של הצבור. הוא ידע איך להגיע אל הצבור, להשפיע על דעת הקהל, לדבר טוב דרך המדיה – הוא ידע לעורר ולהסית את הקהל למרוד איתו ביחד. זהו הפשט של השם נמרוד. וזה החוש והכשרון הטבעי, הראשון ("כרישא חשוכא כו"), של המלך – מלך הוא קודם כל מורד וממריד.

עוד פירושי נמרוד

איך עוד אפשר לפרש את השם נמרוד? קודם הפירוש היה על בסיס השרש באותיות האחרונות של שמו – **מרד**. אבל שלש האותיות הראשונות של שמו מאייתות שם של חיה. איזו חיה האותיות הראשונות בשמו? **נמר**. במסכת אבות החיה הראשונה שלומדים ממנה תכונה טובה שעלינו לאמץ בעבודת ה' שלנו (לעשות רצון אבינו שבשמים) היא נמר – "הוי עז כנמר" – וממנה נפסקה ההלכה הראשונה בשו"ע (בטור ובשו"ע

הוא מרד נגד ה', אבל מול איזה היבט מיוחד של הקדושה הוא מרד? אמרנו שהוא מבטא את החשך. דברנו על המחט – המחט היא דעות כוזבות של כפירה, מערכת הדעות המוטעות של האדם. גם נמרוד עשה מעצמו אלוה, לא רק נבוכדנצר. הוא השליך את אברהם לכבשן האש כי שבר את הפסלים. במקום אחד חז"ל אומרים שברגע שאברהם יצא מכבשן האש בחיים היה לנמרוד הרהור תשובה – הוא לא המשיך בתשובה, אבל היה רגע שידע שהוא טועה ואברהם צודק. זה לא החזיק מעמד¹², אבל זהו ניצוץ קדוש, אפילו ניצוץ משיחי. באותו רגע של הרהור תשובה הוא נתן במתנה את אליעזר לאברהם – ובתרגום יונתן על הפסוק "וישמע אברם כי נשבה אחיו וירק את חניכיו ילידי ביתו שמנה עשר ושלוש מאות וירדף עד דן" כתוב שהוא בנו של נמרוד! (בחז"ל מופיע שהוא כנען, אבל כאן כתוב שהוא "אליעזר בר נמרוד") – בכתבי האריז"ל אליעזר הוא שרש של משיח בן דוד (בתהליך בירור שלם, שמתחיל כאשר הוא יוצא מכלל ארור לכלל ברוך בפרשת השבוע הזה, חיי שרה), ניצוץ משיחי מובהק.

אחר כך הוא אגד את ארבעת המלכים כנגד החמשה, והמוטיבציה הפנימית שלו היתה להתגבר נגד השפעת אברהם בארץ כנען – זהו הקשר אחר בו הוא מתנגד לאברהם. הוא המלך הראשון מבין הארבעה, שנקרא אמרפל – זהו שם נוסף שלו. הפירוש של אמרפל הוא אמר-פול, הוא אמר לאברהם אבינו ליפול לכבשן האש, השליך אותו לאש. שמו הראשון הוא נמרוד וכאן הוא נקרא אמרפל¹³ מלך שנער, שהיא בבל.

את הווי"ו, **מר** בגימטריא **עמלק** (ספק). **בנמרד המר** הוא בתוך **נד** הרומז לקללת קין (שרש נמרד, כמבואר באר"י. נמרד ירש מקין את כתנות העור, שממשכא דחויא, של אדם וחווה), "נע ונד תהיה בארץ". **באמרפל המר** הוא בתוך **אפל**, "חשך אפלה" (**נמרד בבל** = **חשך כנ"ל**), "אפל וצלמות".

נמרד הוא הדור ה-13 לאדם הראשון כנ"ל, והוא מקביל ל**שלח**, הדור ה-13 לאדם הראשון דרך שם בן נח (שממנו יוצא אברהם אבינו ועם ישראל) – **נמרד** כפולת 7 ברבוע, **שלח** כפולת 13 ברבוע, ודוק.

¹² אכן, לעתיד לבוא חוזרת הכרה זו של נמרוד במעלת אברהם – "יבוא נמרוד ויעיד באברהם שלא עבד עבודה זרה" (ע"ז ג, א).

¹³ **נמרד**, 294, כפולת 7 (6 פעמים 7 ברבוע) **ואמרפל**, 351, כפולת 13 (26, שם הווי"ו ב"ה, במשולש). בשני השמות האות השניה והשלישית זהות, **מר**, "רע ומר [עזבך

בהם (וכמו שנאמר לאדם הראשון "פרו ורבו", חכמה] ורבו [ה, בינה] ומלאו את הארץ וכבשה [ו, מדות] ורדו [ה, מלכות]...").

יש עוד פירוש ל-**נמרד**? **נמ** הוא לשון דבור, **נאום**, ו-**רד** לשון רדיה (כנ"ל). זו אחת המשמעויות החשובות בשם נמרוד, שהרי הוא המלך הראשון ואחד משמות המלך בלשון הקדש הוא "רודה", לשון שכתובה במלך שלמה. לפי זה נמ-רד היינו דבור ושלטון, כח השלטון של המלך בדבור שלו – "באשר דבר מלך שלטון", שכחו של המלך הוא במלים שלו. המלך מולך דרך הדיבור שלו – נמ-רד היינו למולך דרך הדיבור. חז"ל אומרים ש"אמר מלכא עקר טורא", רק בכח הדיבור שלו.

נם פירושו גם שינה (בכלל, **נמרד נרדם**, שוקע **בחשך** של **נמרד-בבל**) ו-**רד** פירושו גם ירידה. כך מפרשים בתחלת התורה את "ורדו" – אם תנהגו כראוי תרדו-תמשלו בחיות ואם לא תהיו ירודים בפניהם, תפלו. כך ביחס לנמרוד, אם הוא זוכה נמ-רד – הוא מולך בכח הדיבור שלו. אם הוא לא זוכה – הוא נופל לשינה, נופל לאפילה (אמרפל). שוב, **נמרד-בבל** = **חשך**, "והארץ היתה תהו ובהו וחשך". מתוך החשך זורה "יהי אור" – האור של אברהם, עליו נאמר "מי העיר [האיר] ממזרח [לשון זריחה]".

באור הזה צריך לסיים... אבל עוד לא הגענו לאור האמת. אם ישאלו שאלות טובות נוכל להמשיך ולהסביר...

ה. "אין מלך בלא עם" – המלך הראשון והעם הראשון (שו"ת)

שאלה: הרב אמר שלכל המלכים הרשעים מהעבר יש תיקון ושייכות למשיח.

תשובה: זהו סיכום מדויק של מה שאמרנו. התיקון יכול לקחת הרבה זמן, שנים ודורות על דורות, אבל לכל האנשים הרעים בתורה יש תיקון, ולמלכים – במיוחד המלכים, ובמיוחד המלכים עם ה-נ – יש שייכות למשיח. זו דוגמה

של אדה"ז). נמר הוא חיה טמאה, אך יש בו משהו כל כך חשוב שההלכה הראשונה של היהדות היא להדמות לנמר. אם נמרד הוא לשון **מרד** ה-נ היא אות שימוש שאומר גוף ראשון רבים. אבל אם נמרד לשון **נמר**, מהי ה-ד? בתורה ובנביא כתוב נמרד חסר, אבל פעם אחת, בדברי הימים – שם הרבה שמות שכתובים חסר בתורה כתובים מלא – כתוב נמרוד מלא¹²⁰². אם מחברים את ה-ד של התורה עם ה-וד של דברי הימים מקבלים **דוד**. **נמרוד** הוא **נמר-דוד**, הנמר של דוד, העזות של דוד מלך ישראל חי וקים. את דוד הרבה פעמים מדמים לאריה. אכן נבוכדנצר, הגלגול של נמרוד, נמשל לאריה ורוכב על אריה כשתנין כרוך על ראשו.

נמרוד נקרא "גבור ציד". האבן עזרא – הפרשן הכי פשוט – מפרש שהמלוכה הראשונה שלו היתה על עולם החי. הוא מלך על האנשים לאחר שהוכיח את הכח שלו למשול על החיות. זהו עוד דבר עמוק ביחס לראשית התגלות המלכות – הפגנת עליונות האדם על החיות והכח לרדות

¹²⁰² בכל התנ"ך יש ד"פ נמרד. בתורה פעמיים, בשני פסוקים רצופים – "וכוש הוליד את נמרד הוא החל להיות גבר בארץ. הוא היה גבר ציד לפני הוי' על כן יאמר כנמרד גבור ציד לפני הוי' – בשניהם נמרד חסר כתיב. יש עוד פסוק במיכה בו כתוב "את ארץ אשור... ואת ארץ נמרד". כלומר, בבל בספר מיכה נקראת "ארץ נמרד". הפעם האחרונה היא שוב הפסוק "וכוש ילד את נמרוד" בדה"י – פעם יחידה בתנ"ך שנמרוד מופיע מלא.

הבסיס הוא ד"פ **נמרד** (גם באחרון נחשיב רק את יסוד השם שלו) העולה 1176 – מספר מאד חשוב אצלנו – המשולש של **מח**, **כד** פעמים **מט**, שעולה "יסוד היסודות ועמוד החכמות", פתיחת הרמב"ם, ארבע מלים עם ר"ת י-ה-ו-ה. כלומר, "יסוד היסוד ועמוד החכמות" היינו **נמרד-נמרד-נמרד**, תחלת התורה שבעל פה כפי שהרמב"ם מסכם.

לפי הכתיב: **נמרד כנמרד נמרד נמרוד** – עוד 26 – 1202, "בראשית ברא אלהים", תחלת התורה שבכתב.

לאותו אדם, אבל האריזו"ל אומר שהוא מתגלגל בשני אנשים – אריוך מתגלגל בשמואל, שנקרא אריוך בתלמוד, ומלך אלסר הוא רב, שהלכתא כמותו באיסורי, מלך אלסר. זו דוגמה מושלמת לכך שרשעים חוזרים להתגלגל בחכמים-צדיקים הכי גדולים. במיוחד המלכים שהזכרנו, שהם עם ניצוצות משיחיים, או, כמו שניסחו בשאלה, בעלי כח לסייע לביאת המשיח.

עם: עיר-מגדל

שאלה: האם אתה יכול להסביר מה שרצית לומר לפני שנאלצת לסיים את השיעור? תשובה: זו שאלה מצוינת, ישר כח! השואלת זכאית לקבל ספר בחנם... נחזור לגימטריא של "אין מלך בלא עם" ששואה **נמרד** – הוא המלך הראשון והעם שלו הוא העם הראשון בתורה. למה רומז עם? היו לנו הרבה שיעורים על הר"ת של עם בביטוי "אין מלך בלא עם", מלה פשוטות. היו לנו הרבה דוגמאות, אולי מאות, של צמדי מושגים בתורה שרמוזים בר"ת עם ושייכים למלכות. הר"ת הכי חשובים והכי מפורשים יוצאים מהתורה אצל העם הראשון של נמרד שאמר "הבה נבנה לנו עיר ומגדל". לפי האריזו"ל, העיר היא המלכות והמגדל הוא ספירת היסוד, הכח הזכרי שמתחבר עם המלכות. זהו העם הראשון שמופיע בתורה, והתורה אומרת מאד ברור מהו ה-עם – עיר-מגדל, מלכות ויסוד בקבלה.

מהו התיקון של העיר והמגדל שהוא תיקון העם? אנחנו כעת בעיר הקדש ירושלים – העיר היא ירושלים והמגדל (שנקרא גם "בית נמרוד") הוא בית המקדש. מאד חשוב וטוב שנדע כל יום כשאנחנו מתפללים על בנין המקדש שבית המקדש הוא התיקון הקדוש של מגדל בבל (והרמז: **מגדל בבל** = 111, **אפל מקדש** = 444, נמצא שהערך הממוצע של כל אות **במקדש** עולה **מגדל בבל**). ביחד, העיר והמגדל שבמרכזה, יוצרים את הזהות של העם. עם היינו סוד העיר

אין האריזו"ל מפרש גלגולים של מלכים לא יהודים.

"אין מלך בלא עם"

נמרוד הוא המלך הראשון בתורה, ואצלו מופיעה המלחמה הראשונה וגם העם הראשון. נמרוד הוא המלך הראשון, אבל "אין מלך בלא עם" – איפה ה"עם" הראשון בתורה? מיהו ה"עם" הראשון שמופיע? "עם אחד [ושפה אחת]", האנשים שבנו את המגדל. מי מלך על העם הזה? נמרוד. לא רק שנמרוד הוא המלך הראשון, אלא אצלו מופיע העם הראשון.

אפילו יותר מדהים: כמה שוה שמו **נמרד**? 294. מספר ששייך לדוד המלך שאמרנו שיש להם שייכות – 21 פעמים **דוד**. 21 היינו שם **אהיה**, אם כן השם **נמרד** אומר **אהיה-דוד**, נמרד אומר 'אני אהיה דוד'. אבל מה הביטוי החשוב שעולה 294? בדיוק הביטוי הזה, שמופיע בקבלה ובספרי החסידות החל מספר התניא – "אין מלך בלא עם"! זהו אחד מטעמי בריאת העולם – "אין מלך בלא עם". גימטריא מדהימה – הוא המלך הראשון, אצל העם הראשון, והוא שוה "אין מלך בלא עם". אצלו גם המלחמה הראשונה בתורה – מלחמת ארבעת המלכים נגד חמשת המלכים. מכיון שהם שבו את לוט, האחייך של אברהם, הוא נחלץ לעזור לחמשת המלכים שהפסידו במלחמה ולנצח את ארבעת המלכים שהראשון ביניהם הוא אמרפל-נמרוד.

שוב, המלך הראשון בין ארבעת המלכים הוא נמרוד שמופיע בשם אמרפל, אמר-פול (מר אפל), והשני הוא אריוך מלך אלסר. זו התשובה למה ששאלו. האריזו"ל אומר שאריוך שייך לפרצוף אריך אנפין – לשון אריכות – ומשמעות שמו היא גם אריה. במי מתגלגל הרשע אריוך? אחד מגדולי האמוראים בגמרא, בדור הראשון של תלמוד בבלי, הוא שמואל והכינוי שלו הוא אריוך. מה ביחס למלך אלסר? הוא מתגלגל בבר-הפלוגתא שלו – רב. בפשט אריוך מלך אלסר מתייחס

המרד אלא על חובת המרד, העם לא רק זכאי למרוד אלא הוא חייב למרוד בשלטון, מלך או ממשלה, שלא דואג לטובת העם, לעם צריכה להיות מודעות של עם.

זכויות האדם הם מושג מאד נפוץ וחשוב היום בעולם, אבל בדרך כלל חושבים שזכויות האדם הן זכויות הפרט. כמו שאנחנו מדברים בהקשר של תשובת עם ישראל כדי להביא משיח – לא רק תשובה של אנשים פרטיים, תשובה פרטית, הטעות היא לא במודעות של אנשים פרטיים אלא במודעות של העם, צריך שהעם יעשה תשובה, שהממשלה תעשה תשובה לה'. יתכן שיש מקום שאנשים חוזרים בתשובה בלי שהשלטון יחזור בתשובה – יש הפרדה בין דת למדינה – אבל התשובה צריכה להיות של העם. כך, רוב זכויות האדם הן זכויות הפרט, אבל יש זכות אחת שהיא לא של הפרט אלא של העם ככלל. הזכות שהיא אולי הכי חשובה היא לא של האדם אלא של הקהילה, זכויות של הקולקטיב, הזכות למרוד בשלטון רע – זכות למרוד בנמרוד, במי שאומר 'הבה נמרוד בה'.

בדור המודרני (המורדני) יש יהודים רבים שקראו לילדיהם נמרוד – יהודים שרוצים להזדהות עם תרבות כנען או תרבויות אחרות שהיו בארץ לפני היהודים. איך אפשר לקרוא נמרוד על שם מלך רשע, מלך שבנה את מגדל בבל, השליך את אברהם לכבשן האש והנהיג את ארבעת המלכים ללחום ולהרוג. הרבה ילדים שנקראו נמרוד גדלו, חזרו בתשובה ב"ה, וחשבו שהם צריכים לשנות את השם. אחד מהנמרודים שלח לרבי שאלה אם להחליף שם והרבי ענה לו – נמרוד הוא שם נהדר, רק צריך לדעת במי נמרוד. נמרוד הראשון המריד את האנושות נגד ה', אבל הנמרודים בהוה צריכים להיות נמרודי-ג'ון-לוק שמורדים בממשלות המושחתות והפוליטיקה המושחתת שאינן לטובת העם.

והמגדל ו"אין מלך בלא עם" – כדי להיות מלך אתה זקוק לעיר ומגדל, כי הם ההגדרה והזהות של העם (וכיוצא בכך מוסבר שבנית פיתום ורעמסס היא היתה בנית העיר והמגדל אצל פרעה במצרים). זו נקודה חשובה שרצינו להסביר.

[אצל נבוכדנצר מגדל בבל 'מתגלגל' בצלם שהעמיד בגבעת דורא. היה לנבוכדנצר את ציץ הכהן הגדול – הוא שם אותו בפי הצלם והצלם אמר "אנכי הוי" אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים". מה עשה דניאל? אמר לנבוכדנצר שהוא רוצה לנשק את הצלם אז הוא עשה סולמות והגיע לצלם וכשהוא נשק אותו הוציא את הציץ ומיד הצלם נפל והתמוטט, כי לא היה יציב בטבע (הגובה לעומת הרוחב), עמד בנס רק מכח הציץ. קודם אמרנו שלפני אותיות **שמש**, אם חוזרים שבעה מקומות (לפי אלף-בית אח"ס בט"ע) מגיעים ל-**גון**, אבל אם נחזור רק שלשה מקומות נקבל **ציץ**. על מגדל בבל כתוב ששליש נבלע בארץ, וגם כאן. על נפילת הצלם כתוב "ופקדתי על בל בבל" – אם כתוב "בל בבל" מתבקש להוסיף לפני כן **ל** (צורת הפנימי של בבל: **בבל בל ל**), שהיא באמת האות הקודמת בפסוק. גם הבית של נבוכדנצר הוא מעין מגדל בבל (אם לא נאמר שביתו הוא-הוא הצלם), עד שנתקנה ברכה מיוחדת – בין חמש הברכות שנתקנו למי שרואה את בבל, שבשבילך כדאי לנסוע לבלבל... – "ראה ביתו של נבוכדנצר אומר ברוך שהחריב ביתו של נבוכדנצר הרשע"²²].

נמרוד דקדושה – זכות המרד – תשובה כללית

אמרנו שהמלך הראשון נקרא על שם מרד. ג'ון לוק, אחד מגדולי הוגי הפילוסופיה של הפוליטיקה המודרנית, שבין היתר חוקת ארה"ב מבוססת על ההגות שלו, מדבר על זכות המרד. בויקיפדיה באנגלית אפשר לקרוא הרבה על ג'ון לוק ועל זכות המרד – הוא מדבר לא רק על זכות

דרכיו ולא ישבו בנתיבותיו"^ג. מי הוא האור? לפי רוב הפירושים הראשונים האור הוא האור של הקב"ה, שנקרא "אור העולם". העם מרד באור העולם. אנחנו רגילים לקרוא לה' "מלך העולם", אבל ה' גם נקרא "אור העולם" בפסוק הזה. כמה שוה **אור העולם**? 358, **משיח**. מחד, ה' הוא אור העולם אבל מאידך זהו גם המשיח לו אנו מצפים ועליו אנו מתפללים. זו המהפכה הרביעית – להאיר את העולם ועד שיתגלה "אור העולם".

בכל הפסוק "המה היו במרדי אור וגו'" יש הרבה תופעות יפהפיות שאולי נכתוב בהשלמות. רצינו להגיע לפסוק הזה, שיש מורדי אור ואנחנו צריכים להיות המורדים בחשך. נמרוד הוא המורד

"המורד במלכות חייב מיתה"^ל – מרד הוא דבר מאד מסוכן ושלילי בדרך כלל^א, אבל "אין כלל שאין בו יוצא מן הכלל". זכות המרד, הזכות הבסיסית שהיא הזכות הקולקטיבית (שעל כן איסור המרד המחייב מיתה מדגיש את הפרט – "כל איש אשר ימרה את פיך... יומת" – אך הכלל מחויב למרוד כאשר השלטון מושחת). אם מחפשים בויקיפדיה את זכות המרד זהו ערך גדול, אבל בעברית לא היה ערך כזה כלל עד לא מזמן. למה? כל אחד ינחש לבד...^ב

"מרדי אור"

עד כאן הקדמה לדבר הבסיסי שרצייתי לומר: יש פסוק באיוב "המה היו במרדי אור לא הכירו

^ג יש בפסוק עשר מלים, כך שניתן לצייר אותו במשולש, והאופן הנכון לעשות זאת (לפי חלוקת המלים) הוא מלמעלה למטה:

המה	היו	במרדי	אור
לא	הכירו	דרכיו	
ולא	ישבו		
	בנתיבותיו		

המלים בפנות ובנקודה האמצעית – **המה אור הכירו בנתיבותיו** – עולות 1378, משולש **בן** (כ"פ הוי'), כפולת 13. שאר שש המלים עולות 903, משולש **מב**, כפולת 7. יש בפסוק **מא** אותיות, אם מציירים כמספר השראה של 5:

	ה				
	ה	ה	ו		
	ו	ז	ח	ט	
	ז	ח	ט	י	
	ח	ט	י	יא	יב
	ט	י	יא	יב	יג
	י	יא	יב	יג	יד
	יא	יב	יג	יד	טו
	יב	יג	יד	טו	טז
	יג	יד	טו	טז	יז
	יד	טו	טז	יז	יח
	טו	טז	יז	יח	יט
	טז	יז	יח	יט	כ
	יז	יח	יט	כ	כא
	יח	יט	כ	כא	כב
	יט	כ	כא	כב	כג
	כ	כא	כב	כג	כד
	כא	כב	כג	כד	כה
	כב	כג	כד	כה	כו
	כג	כד	כה	כו	כז
	כד	כה	כו	כז	כח
	כה	כו	כז	כח	כט
	כו	כז	כח	כט	ל
	כז	כח	כט	ל	לא
	כח	כט	ל	לא	לב
	כט	ל	לא	לב	לג
	ל	לא	לב	לג	לד
	לא	לב	לג	לד	לה
	לב	לג	לד	לה	לו
	לג	לד	לה	לו	לז
	לד	לה	לו	לז	לח
	לה	לו	לז	לח	לט
	לו	לז	לח	לט	ל

הפנות כאן הן צירוף של שם הוי' ב"ה – ה-ה-ו-ו – הצירוף ה-12 לפי רוב הדעות, הצירוף של חדש אדר (בו חל פורים, "ונהפוך הוא").

^ל זהו דין שנלמד מיהושע בן נון, לו נאמר "כל איש אשר ימרה את פיך... יומת". ידועה שיחת הרבי על שלש דרגות-שליבים במלכות – מלכות משה (שכולה תורה), מלכות יהושע ומלכות דוד. במלכות משה עדיין לא היה דין בנוסח זה (אלא 'הוראת שעה' שקרה שמרד מת). זהו דין שצומח מהעם – "אין מלך בלא עם" – שאומרים לו הפסוק הני".

^א חורבן בית ראשון נבע ממרידת ישראל בנבוכדנצר כנגד נבואת ירמיהו. מלך בבל מינה את יהויקים על יושבי הארץ, ולאחר שלש שנים הוא מרד בו. אחרי מיתת יהויקים עמד יהויכין ואותו הגלה נבוכדנצר עם כל המעמד העליון בארץ (באותה גלות גלו גם דניאל, חנניה מישאל ועזריה ואף מרדכי היהודי), השאיר בארץ את דלת העם והעמיד עליהם את צדקיהו שמרד בו גם הוא (שלשת המלכים, **יהויקים יהויכין צדקיהו**, עולים ג"פ יג ברבוע, היינו שהוא ממוצע כל שם), ואז הוא שלח את נבוזראדן על ישראל (כנ"ל בפנים). גם חורבן בית שני נבע מהמרידה בנירון קיסר (בכמה שליבים). רואים שקליפת נמרוד – המרידה השלילית, כאשר נביא מורה שלא למרוד – חלחלה לעם ישראל, גרמה להם למרוד בגלגוליו שלו עצמו ובכך להביא את החורבן.

^ב בענין זכות המרד ראה באריכות גם התוועדות י"ט כסלו תשע"ה.

ובאותה מדה איננו יכולים לדבר על התיקון של אותו רשע ימ"ש.

ניצוצות ש"צ ופרנק

שאלה: כתוב שהבעל שם טוב רצה לתקן את הניצוץ של שבתי צבי אבל הוא לא הצליח בכך.

מה יכול להיות התיקון האפשרי?

תשובה: שנה לפני הסתלקות הבעל שם טוב, יחד עם גדולי דורו, הם החרומו את יעקב פרנק ואלפי האנשים שהלכו אחריו. שבתי צבי התאסלם בסוף ימיו, ויעקב פרנק – שהתחיל מכחו של שבתי צבי – הלך באותה דרך של המרת דת והתנצר עם אנשיו. כשהבעל שם טוב חתם על החרם עם גדולי הדור האחרים הוא בכה מאד ואמר שהחרם הוא כמו קטיעת אבר מעם ישראל. הבעל שם טוב לא חי עד השנה הבאה. זו הסבה שלא קבעו יום טוב על היום בו הפרישו את יעקב פרנק מהיהדות. היו רבנים שרצו לתקן חג כל שנה בתמוז, ביום בו הוציאו את יעקב פרנק מכלל ישראל. הבעל שם טוב הסתלק בשבועות, חדש לפני, ולכן לא חגגו בשנה שאחרי. אם הבעל שם טוב היה מסוגל להעלות את אותו ניצוץ הוא היה עושה זאת. גם נינו הגדול של הבעל שם טוב, רבי נחמן, נסה להעלות ניצוצות של הנצרות ומייסדה. לכן גם הרבה מגדולי הדור, מגדולי הרבנים והצדיקים (תלמידי הבעל שם טוב) של אותו דור, התנגדו לרבי נחמן – אמרו שהוא עושה פעולות ולוקח דברים מדתות אחרות, בנסיונו להעלות את הניצוצות של הנצרות ומייסדה. למעשה, נראה שרבי נחמן עלה על סבו הבעל שם טוב בנסיונות שלו להעלות ניצוצות של נשמות רשעים, מסייתים ומדיחים, מהעבר ולתקנם.

סדאם חוסיין

שאלה: סדאם חוסיין אמר על עצמו שהוא גלגול של נבוכדנצר. הרבי דבר לפני מלחמת המפרץ על המשמעות הפנימית של המלחמה הזו. איך זה מתקשר לשיעור?

הקלאסי כנגד האור עם החשך שלו. אמרנו שהפירוש העיקרי בפסוק "מרדי אור" הוא שמדובר בה', אור העולם, אבל יש פירושים מאוחרים יותר ש"מרדי אור" הם פשוט אנשים שמכיון שהם חולי נפש, חולים במרה שחורה, הם לא יכולים לחיות באור – עליהם לחיות במרתף. הם לא יכולים לצאת החוצה, לא יכולים לראות את אור היום – הם חיים רק באפילה. הם חושבים שהם מצליחים כך. לפי הפירוש הזה "מרדי אור" הם המורדים באור היום, יכולים לפעול רק בלילה. לפי הפירוש הזה בעלי מרה שחורה מורדים באור והרבי אומר שהנמרוד הטוב, הנמרוד המשיחי, יקרא לחברה למרוד בחיים באפילה. המרד באפילה יכולה להיות אלים ויכול להיות לא אלים – הרבי לימד אותנו שבימינו המרד בחשך צריך להיות לא אלים.

ו. תיקוני ניצוצות רשעי העבר וההווה (שו"ת)

ניצוצות המן של דורנו

שאלה: איפה הניצוצות והתיקון של הרשע ימ"ש שעשה את השואה?

תשובה: אמרנו שהתיקון יכול לקחת הרבה דורות. לפעמים על הנשמות האלה אחרי המות להיות בגיהנם אלפי יובלות לפני שהן מגיעות לתיקון. אנחנו לא יכולים להתייחס לדמות של אותו רשע ימ"ש, שהרי היא לא מופיעה בפירוש במקורות, אבל הוא בודאי הכי קרוב להמן. על המן אומרים "חז"ל, כפי שהזכרנו, שמבני בניו למדו תורה בבני ברק. ההבדל ביניהם הוא שהמן לא הצליח בתוכנית שלו להשמיד את עם ישראל ואותו רשע כן הצליח חלקית בתוכנית שלו. בסוף הוא התאבד. כל הנושא של השואה הוא מעבר להשגה שלנו, כמו שהרבי אמר. הרבי לא אמר, אבל אנחנו לא יכולים להבין את השואה כי אנחנו קרובים מדי – כשאתה קרוב למשהו אתה לא יכול להבין אותו. אין לנו דרך לדבר על השואה

נחש לשון חוש – החוש המשיחי. לכן המלה **נחש** שוה בגימטריא **משיח**.

באמת הכל מתחיל מהנחש, ויש דבר חשוב בענין הזה – כתוב שנמרוד ירש את כתנות העור שה' עשה לאדם ואשתו אחרי חטא עץ הדעת. המדרש אומר שכאשר לבש בגדים אלה כל החיות השתחוו לו, וכשראו זאת בני האדם הם המליכו אותו עליהם. הבגדים האלה עברו לנמרוד (דרך קיץ) ואחר כך עשו, שהרג את נמרוד, לקח אותם. בהם רבקה הלבישה את יעקב כדי לגנוב את הברכות. יצחק אהב את עשו שהיה צייד כפי שנמרוד היה צייד – דבר שלא דברנו עליו. עור הבגדים האלה נקרא עור הנחש. עור האדם לפני החטא היה אור, אור החשמל, ואחרי החטא – בו מרדו נגד האור – האור התגשם והפך לעור. בספר תורה של רבי מאיר – תיקון נמרוד-נבוכדנצר-נירון – היה כתוב "כתנות אור", כמו לפני החטא. בספרי התורה שלנו כתוב עור, שהוא גם לשון עוורון, מי שנמצא באפילה. העור הזה נקרא "משכא דחויא", כפי שאומר התרגום יונתן שה' עשה לברשים מהעור של הנחש. כתנות העור הגיעו לנמרוד ונגאלו על ידי רבקה שלקחה אותם מעשו ונתנה ליעקב לגנוב עמם את הברכות. זהו עוד נושא שלם בפני עצמו, אך הכל מתחיל מה-נ של הנחש.

נוסיף עוד גימטריא שמבחינה את הענין: האריז"ל אומר שנמרוד הוא נבוכדנצר. מה הגימטריא של שני השמות? **נבוכדנצר** שוה **אדם-חיה-נחש** (שלשת ה'שחקנים' בגן עדן, אותם צריך לתקן). 294 (נמרד) ועוד 422 (**נבוכדנצר**) עולה 716 – כך שהמוצע שלהם הוא 358, **משיח-נחש**. זו הגימטריא הכי ברורה שהמכנה המשותף שלהם הוא **נחש**, אבל לנחש יש פוטנציאל משיחי – כל האנרגיה המשיחית היא בין נמרוד לנבוכדנצר⁷¹. כשמצרפים את

תשובה: מאד ברור שכאשר אומרים שיש תיקון של הניצוץ זה לא אומר שכל האישיות הזו הופכת לחיובית. יש ברור – כל מה שאמרנו על ברור ותיקון החלק הטוב, לא אומר שהחלק הרע לא ממשיך לרוץ... גם החלק הרע של האישיות הזו ממשיך להתגלגל עד שכל הניצוצות באים לידי תיקון, נגאלים, או שהוא מכלה את עצמו לגמרי. הניצוץ הטוב מתגלגל ומתגלה וגם החלקים הרעים יכולים להמשיך להתגלגל.

אשתו של נבוכדנצר

שאלה: האם נבוכדנצר – ושאר המלכים הללו – היו נשואים? מה המקבילה הנשית לאנרגיה שלהם?

תשובה: נבוכדנצר התחתן וחז"ל אפילו מגלים לנו מה היה שם אשתו. יש דעות שונות, אחת מהן שלאשתו קראו שמירה, יש עוד דעות מה היה שמה אבל הוא היה נשוי. דברנו על נירון קיסר, לו יש אשה גם בהיסטוריה החיצונית. לפי ההיסטוריה הרומאית שמה פופיאה, אותו שם בדיוק מופיע בתלמוד. מאד יתכן שהמניע שלו להתגייר בסוף ימיו בא ממנה, כי היא היתה בעד היהודים (גם לפי הכתבים הרומאיים) – "הכל מן האשה". **פופיאה** בגימטריא **יעקב**, ז"פ הוי'.

שרש כל הנונין בנחש

שאלה: הרב דבר על הנונין במלכים, אולי ה-נ הראשונה הגדולה היא אצל הנחש. איך כל זה שייך לחשון ולמלכים האלה?

תשובה: שאלה טובה. כל הנונין שדברנו עליהן באמת מתחילות מהנחש (בחשון הוא צירוף אותיות נחוש, לשון נחש, כמו שנבאר. מזלו עקרב שארסו קר, החבר של הנחש שארסו חם). נחש בעברית הוא לשון ניחוש. לפעמים ניחוש הוא חוש אינטואיטיבי טוב. אפילו יוסף הצדיק אמר "נחש ינחש איש אשר כמני". ניחוש טוב הוא כמו רוח הקדש, ניחוש טוב הוא כמו חוש הריח –

⁷¹ נבוכדנצר מורכב משתים מלים, נבוכד-נצר, כנזכר בפנים. **נמרד נבוכד** עולה **שלום (שם-לו)** ועולה גם **עשו** (זהו

תשובה: זו תופעה חשובה בעברית. אכן יש שלש וריאציות לשמו של נבוכדנצר בתנ"ך. האיות הראשי הוא נבוכדנצר, 8 אותיות. יש הרבה שמות שנוהגים לקצר לאות או שתיים. מה הקיצור של נבוכדנצר? נ"נ. זו ההוכחה הכי ברורה ששמו שייך ל-נ, לכן אמרנו שהוא מורכב משתי מילים שמתחילות ב-נ. **נבוכדנצר** שוה 422, אבל לפעמים כתוב **נבוכדנאצר** ולפעמים **נבוכדראצר** (אין אף פעם נבוכדנצר בלי א) – יש שלש דרכים לכתוב את שמו. כלל דקדוקי בעברית שאותיות **למנר** מתחלפות – בהרבה מלים מוצאים תופעה של חילוף נ-ר או נ-ל. ההבדל הוא בגימטריא. המשמעות של המלה השניה, נצר, היא מלך – צריך לבדוק בארמית, או כל שפה שמית אחרת שזו – אם מלך הוא גם נאצר וגם ראצר (**נאצר ראצר** = 32, 832, **לב-כבוד**, פעמים הוי', **ארץ ישראל**), וזה עצמו בשל החילוף הנ"ל.

נמרוד (כמו שכתוב בדה"י) ל-נח – הסבא-רבה שלו – מקבלים נחש.

נמרוד ועמלק

שאלה: מה הקשר בין נמרוד לעמלק? תשובה: על נמרוד כתוב "הוא היה גבר צייד לפני הוי'". לכאורה "לפני הוי'" הוא ביטוי חיובי, אבל כאן הוא מתפרש באופן שלילי – איך יתכן? חז"ל מסבירים "שיודע את ריבונו ומתכוון למרוד בו". אותו ביטוי בקבלה משמש גם ביחס לעמלק. עמלק הוא הגלגול של הנחש הקדמוני. עמלק הוא בעצם הפנימיות של נמרוד, אותיות **מר** של נמרוד בגימטריא **עמלק**.

מפסוק ממלכת נמרוד – "ותהי ראשית ממלכתו בבל... בארץ שנער" – לומדים שבבל היא שנער. אחת התופעות יוצאות הדופן בתנ"ך היא הופעת **בבל** באתב"ש בשם **ששך**^ל. **ששך** בגימטריא **שנער**, והיא-היא גם גימטריא **כתר**. קליפת נמרוד היא תופעה של **כתר** – מרד שנובע מרצון פשוט שלמעלה מטעם ודעת (מקור יניקת הקליפות, חיצוניות המקיף) – שעל כן ה"יודע את רבונו" אינו נוגע ל"מתכוון למרוד בא" שבא ממקום גבוה יותר, למעלה מטעם ודעת.

צורות כתיבת נבוכדנצר

שאלה: לפעמים כתוב נבוכדראצר במקום נבוכדנאצר. למה ה-ר מחליפה את ה-נ?

הקשר שלו לעשו-עמלק, כדלקמן בפנים) – עולה חותם שירת הים, "הוי' ימלך לעולם ועד" – ו-נצר עולה שם. אם מחלקים כך הכנף היא חי. בחלוקת נמרוד-נבוכדנצר הכנף היא דין.

^ל ירמיה כה, כו; נא, מא (בפסוק הראשון של פרק נא יש תופעה דומה, כאשר **כשדים** מכונים באתב"ש "לב קמי", בגימטריא **יעקב**, ז"פ הוי'; **ששך** עולה בגימטריא **יעקב** עם ארבעת נשיו – **רחל לאה זלפה בלהה**).

אור לאדר"ח תשרי ע"ח - נוף אילון סיום התניא

שבע ברכות אלחי-דוד ועדן-יקוט שי' ברטוב

הבלתי-רצוי, ה' מבטיח לנו, עם ישראל, שנחזור להקרא "בני אל חי". הרמב"ם פוסק בהלכה¹ ש"סוף ישראל לעשות תשובה בסוף גלותן ומיד הן נגאלין". בגאולה יש מצב של אתהפכא, שבמקום "לא עמי" – שאיננו עם של ה', יש הרבה יהודים שבמודע עכ"פ לא מזוהים ולא מרגישים שאנו העם של ה', זהו המצב הגלותי, גם כאן בארצנו הקדושה, "שכינתא בגלותא" שלא מרגישים שעם ישראל הוא עם ה', ובמקום זה – "יאמר בני אל חי", שאנחנו הבנים של "אל חי". היות שעל הפעם הראשונה חז"ל דורשים שזהו גילוי של "מועט מחזיק את המרובה" כנראה שכל פעם שמוזכר "אל חי" רומז לסוד "מועט המחזיק את המרובה". צריך להתעמק מהו ה"מועט מחזיק את המרובה".

הפעם השלישית והרביעית הן בספר תהלים, יותר מוכר. הפסוק הראשון הוא "צמאה נפשי לאלהים לאל חי מתי אבוא ואראה פני אלהים"² – יש עליו גם ניגון, אולי תכף ננגן אותו – והפסוק השני "נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות הוי' לבי ובשרי ירננו אל אל חי"³. יש פיוט של האבן עזרא לליל שבת קדש בו מחברים את שני הפסוקים האלה יחד, מתחילים "צמאה נפשי לאלהים לאל חי", תחלת הפסוק הראשון, וממשיכים בסוף הפסוק השני, "לבי ובשרי ירננו אל אל חי". פיוט מאד מיוחד, שיש כמה ניגונים יפהפיים עליו. אומרים שבעל החתם סופר, שהיארציט שלו היה לפני כמה ימים, בכ"ה תשרי, לא שר שום זמר של שבת חוץ מהזמר "לבי ובשרי ירננו אל אל חי".

א. רמזי שמות החתן והכלה

מזל⁴ טוב, שיהיה בנין עדי עד, שהבית הזה יקרב את הגאולה האמתית והשלמה על ידי משיח צדקנו.

לחתן קוראים אלחי ולכלה עדן. לכל אחד מהם יש גם שם שני – השם השני של החתן הוא דוד והשם השני של הכלה הוא יקוט. בעיקר נתייחס לשמות הראשונים שלהם, שהם השמות שמשמשים בהם ביום-יום.

ארבע פעמים "אל חי" בתנ"ך

כבר אמרו, אז נתחיל בגימטריא הזו: **אלחי** עולה **מט, ז** ברבוע. ארבע פעמים בתנ"ך חוזר הכינוי "אל חי" לה' יתברך. פעם ראשונה בספר יהושע – "בזאת תדעון כי אל חי בקרבכם"⁵. לפי רש"י – על פי חז"ל – "בזאת תדעון" היינו בנס שכל עם ישראל יכנסו בין שני בדי הארון. זהו פסוק שנאמר אחרי שיהושע קרא לכל עם ישראל "גשו הנה", כולם נגשו, ואכן כל עם ישראל הצטופפו – כמו במקדש, "עומדין צפופין", אך יותר מזה – בין שני בדי הארון. הנס הזה נקרא "מועט מחזיק את המרובה", וחז"ל מפרשים שזו המשמעות, זהו הגילוי, של "אל חי בקרבכם". זו הפעם הראשונה שיש "אל חי" בתנ"ך, "הכל הולך אחר הפתיחה".

אחר כך בספר הושע, הנביא הראשון שנכתבה הנבואה שלו, כתוב "והיה במקום אשר יאמר לא עמי יאמר בני אל חי"⁶. במקום ה"לא עמי", המצב

¹ הלכות תשובה פ"ז ה"ה.

² תהלים מב, ג.

³ שם פד, ג.

⁴ נרשם על ידי איתיאל גלעדי. לא מוגה.

⁵ יהושע ג, י.

⁶ הושע ב, א.

רק השמות הראשונים, **אלחי עדן**, כמו שאמרנו, שוים 173, "**גל עיני**", שהן גם שלש המלים הראשונות ששמענו מפי הגבורה בהר סיני – "**אנכי הוי' אלהיך** [אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים]". החשבון הפשוט של כל השמות, כמו שכבר העיר אבא של עדן, עולה **יב** פעמים **הוי'**, כל הצירופים האפשריים של שם **הוי'** כנגד **יב** חדשי השנה. אז יש בשמות החתן והכלה גם **הוי'**, כפולת 13, וגם הרבה פעמים כפולות 7, וגם "**גל עיני**".

נוסחת החתן והכלה ו"גל עיני"

נעשה כעת תרגיל בחשבון: נגדיר נוסחה – מי שקצת מכיר חשבון פשוט – **אלחי n** פלוס **הוי'**. נראה שהנוסחה הזו היא הנוסחה שלהם. יש כאן גם את 49, 7 ברבוע, וגם שם **הוי'**. אם **n** שוה 0 התוצאה היא **הוי'** (נוגע גם למה שנדבר בהמשך); אם שוה 1 התוצאה 75 (**בטחון**, בין היתר, נדבר בהמשך על מדת הבטחון, אותיות **חן-טוב**); אם שוה 2 התוצאה היא **עדן**, שם הכלה; אם שוה 3 כבר שוה **אלחי-עדן** יחד, "**גל עיני**"; אם **n** שוה 37 התוצאה 1839, "**גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך**". החבור הפשוט שלהם הוא "**גל עיני**", אבל רוצים את כל הפסוק – לשם כך צריך לפשט לנוסחה הזו, ואז רואים שגם **עדן** בנוסחה, גם שניהם יחד בנוסחה וכל הפסוק השלם בנוסחה. המספר הזה הוא ג"פ **תריג**, הוא עוד שלישיה מאד חשובה – שלשת ה-תאווין – **תשובה-תורה-תפלה** (לפי הסדר מלמעלה למטה).

ב. סדר שלשת החלקים הראשונים בתניא

עיקר ספר התניא – שלשת החלקים הראשונים כעת הולכים לחבר את השמחה של שבע ברכות לשמחה נוספת הערב – סיום שלשת החלקים הראשונים של ספר התניא, עיקר מה שאדמו"ר

"שבעה ושבעה" בשמות החתן והכלה

אם כן, אלו ארבעת הפסוקים של "**אל חי**". אם "**אל חי**" עולה ז פעמים ז, ז ברבוע, אז ד"פ "**אל חי**" כבר עולה **יד** ברבוע – **יד** הוא המספר של השם השני של החתן, **דוד**. מה הקשר? **אלחי** הוא 7 פעמים 7 ו-**דוד** 7 ועוד 7, "שבעה ושבעה מוצקות"¹. בשמות אל-חי-דוד יש 7 אותיות וגם בשמות הכלה, עדן-יקוט, יש 7 אותיות – 7 מול 7. בשמות החתן אלחי-דוד המספר 7 מתחלק ל-ד ו-ג, הוא **דג**, ובשמות הכלה עדן-יקוט המספר 7 מתחלק ל-ג ו-ד, היא **גד**, "גד גדוד יגודנו והוא יגד עקב". כתוב על מנורת הזהב (**זהב** גם עולה ז ועוד ז) "שבעה ושבעה מוצקות". אם יש שבע ושבע אותיות אפשר לעשות פעולה של הכאה פרטית, לכתוב את שני השמות מלמעלה למטה ולהכפיל אות באות:

א	ע
ל	ד
ח	ן
י	י
ד	ק
ו	ו
ד	ט

א פעמים **ע** (70), הכל מתחיל מ-7 והכפל הראשון הוא 70), **ל** פעמים **ד** (120), **ח** פעמים **נ** (ת), זוג של **חן** – סוד שמבואר בתורה הראשונה של לקו"מ, **חן** שיחד יוצר (ת), **י** פעמים **י** (100), זוג חשוב, **יפ"י** – **י** פעמים **י** – עולה **יפי**, קודם היה חן וכעת **יפי**, **ד** פעמים **ק** (שוב ת, כמו ח-ג), **ו** פעמים **ו** (36, גם זוג מן השמים), **ד** פעמים **ט** (36, גם **ו** ברבוע) – 1162, כפולה של **דוד**, **חמלה** פעמים **דוד**. יש פה **דוד** אותיות, הכל כלול בדוד, והכפל מתחיל מ-**ע**, שנות **חי** דוד (שעולות ה"פ **דוד**).

¹ זכריה ד, ב.

להתפלל. על ידי שתתפלל טוב אפשר לשבת וכעת להתחיל להתבונן בשער היחוד והאמונה. בעצם ההתבוננות של שער היחוד והאמונה היא מוחיזן, בחינת תורה, "אורייתא מחכמה נפקת", והרי צריך ללכת מבית הכנסת, תפלה, לבית המדרש, תורה.

עיקר לימוד התורה – התקשרות לנותן התורה

אם כן, אם רוצים להקביל, החלק הראשון של התניא הוא תפלה. החלק השני הוא תיקון המוחיזן של היהודי – עיקר לימוד התורה הוא לא רק להבין מה שכתוב בגמרא ואפילו לא להבין מה שכתוב בתניא, עיקר הלימוד של התורה הוא להיות קשור לנותן התורה. קודם אמרנו שיכול להיות מצב של "לא עמי", שאנחנו בגלות, גם כאן בארץ. מה הסבה? לא שלא לומדים תורה – אפשר ללמוד תורה ועדיין להיות בגלות. סבת הגלות היא "שלא ברכו בתורה תחלה", דהיינו להיות קשור לנותן התורה, להכיר בו. עוד לפני שאתה לומד תורה – צריך להכיר בנותן התורה. זהו הפשט של "לברך בתורה תחלה", זהו שער היחוד והאמונה – עיקר התורה.

אחר כך, אגרת התשובה, כשמה כן היא, היא עבודת התשובה. לכן אפשר לקשר בין שלשת החלקים של התניא לתורה-תפלה-תשובה ששונה "גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך", לפי רמז החתן והכלה, שבפשט מתחילים ב"גל עיני" אבל כשמעמיקים רואים שהם שווים כל הפסוק. ולסיכום:

ספר של בינונים	תפלה
שער היחוד והאמונה	תורה
אגרת התשובה	תשובה

הזקן כתב בשביל ספר, בשיעור שאבא של הכלה מעביר כאן. החלק הראשון ספר של בינונים, השני שער היחוד והאמונה והשלישי אגרת התשובה.

רק הפסוק הראשון של אלחי – "בזאת תדעון כי אל חי בקרבכם" – עולה תניא-תניא-תניא (1383). הרמז אומר שאלחי צריך ללמוד היטב את ספר התניא – "בתלת זימני הוי חזקה", ללמוד שוב ושוב ושוב, שלש פעמים, את כל התניא. כנראה שבפרט שלש הפעמים רומזות לשלשת החלקים הראשונים של התניא.

החלקים הראשונים בתניא כנגד תשובה-

תורה-תפלה

כל אחד צריך לחשוב רחוק, אמרנו שאם הולכים רחוק עד ת שוה 37, מגיעים ל"גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך", תשובה-תורה-תפלה.

ברור שתשובה היא כנגד אגרת התשובה.

מה לגבי תורה ותפלה? החלק הראשון של התניא מדבר על עבודת הלב, על אהבה ויראה וכל המדרגות שיש באהבת ה' ויראת ה', כשהעיקר – התכלית והנקודה – של חלק ראשון בתניא הוא "עבודה שבלב זו תפלה". איך החסיד מתפלל אל ה', "שפכי כמים לבך נכח פני א-דני", עבודת התפלה.

החלק השני של התניא, שער היחוד והאמונה, הוא בעיקר התבוננות באחדות ה' – "יחודא עילאה" ו"יחודא תתאה" (בזהר הקדוש כתוב שהיחוד העליון הוא "שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד" והיחוד התחתון הוא "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד") – הפירוש של כל אחד, ההבדל ביניהם והשילוב שלהם. היות שזהו חלק של התבוננות, של מוחיזן, הוא תורה.

החלק הראשון הוא לב והחלק השני הוא מח – היות שמדובר בחב"ד היתה שאלה מה להקדים, היתה הוה-אמינא להקדים את המוחיזן, את ההתבוננות של האמונה של היהודי, אבל בסוף הוא הכריע שקודם כל עבודה שבלב, קודם כל

הוי', השמש, ויש מגן-נרתיק^ט. לעתיד לבוא ה' יוציא את השמש מהנרתיק, אבל בעולם הזה יש משהו שמגן – שם אלקים. בשבילנו טוב שיש שם אלקים, אחרת לא היינו יכולים לסבול את עצמת האור של שם הוי' בפני עצמו. אבל היעדר הסופי הוא ששם הוי' יתגלה בלי הנרתיק של שם אלקים. המשל לזה של הבעל שם טוב הוא שכל המציאות – כולנו פה, כולל החתן והכלה – כביכול נרגיש את עצמנו בתוך אור ה' לגמרי, כזיו השמש בתוך גוף כדור השמש. זהו המשל של הבעל שם טוב. כמו שאור ה' כשהוא עדיין מוסתר בתוך כדור השמש בטל לחלוטין ומיוחד לחלוטין – הוא חלק מהשמש – זו הדרגה הכי גבוהה של בטול, שאנחנו כולנו נרגיש את עצמינו כזיו השמש בתוך גוף כדור השמש. המדרגה הזו היא המדרגה של גילוי שם הוי' בפני עצמו.

זהו הקצה העליון. מהו הקצה התחתון? גילוי שם אדנות בפני עצמו. מהן שתי המדרגות באמצע? שני שילובים של השמות אחד בתוך השני. שילוב אדנות בשם הוי' – כמו שרואים בסידורים, י-א-ה-ד-ו-ג-ה-י – כוונת אמירת השם בברכות וכו', ושילוב הוי' בשם א-דני, כמו שגם רואים בהרבה סידורים, א-י-ד-ה-ג-ו-י-ה, כוונת אמן. אם כן, המבנה מאד פשוט – הוי' בפני עצמו, אדנות בפני עצמו, ובאמצע שני השילובים שלהם.

את שם הוי' בפני עצמו הסברנו, בטול כזיו השמש בתוך כדור השמש, ש"אין עוד מלבדו" ממש. כל המציאות – אתה, אני, השלחן – הכל כזיו השמש בתוך השמש. שם הוי' הוא שם שמהווה, לא לחשוב שזו מדרגה שלפני בריאת-התהוות העולמות, אלא זו התהוות המציאות במדרגת האצילות, שם כל מה שמתהווה הוא כזיו השמש בתוך השמש. לא שאין משהו – יש משהו, והוא כזיו השמש בתוך השמש.

מהו הקצה התחתון, שם א-דני בפני עצמו? שהשם בורא דבר שמרגיש את עצמו יש בפני

ביאור הרש"ג לשער היחוד והאמונה

נקח נושא אחד מהחלק שקראנו לו כעת תורה. לפני כמה שנים זכינו להיות כאן בירושלם וגם דברנו כנראה על שער היחוד והאמונה. כעת נאמר משהו שגם קשור לזוג, איך לבנות את הבית הנאמן בישראל.

לאחד מגדולי חסידי חב"ד קוראים רבי שמואל גרונוס אסתרמן, שהרבי הרש"ב מינה אותו להיות המשפיע הראשי בישיבת חב"ד, תומכי תמימים, בליובאוויטש. יש לו ביאור על ספר התניא – מה שהוא לימד יום-יום את בחורי הישיבה. דווקא על שער היחוד והאמונה יש לו חיבור שלם, מאד גדול ועמוק. נאמר רק את תמצית הדברים שלו שם:

הוא אומר שכאשר לומדים את שער היחוד והאמונה רואים שיש ארבע מדרגות של בטול ויחוד – בטול לה' ויחוד בה'. חוץ משני הדברים שכתובים בפירוש, "יחודא עילאה" ו"יחודא תתאה", יש עוד שנים. את "יחודא עילאה" ו"יחודא תתאה" הוא שם באמצע – יש משהו יותר משניהם ומשהו פחות משניהם. כמו שנסביר תכף, יש עוד מדרגה חמישית – למטה מהכל – שהוא לא מזכיר כלל. כעת רוצים להתבונן איך את כל המדרגות האלה אפשר להמחיש ולממש בחיי הנישואין, להתבונן בהם בחיי הנישואין. נאמר בקיצור:

המשל לתכלית הבטול: זיו השמש בתוך

השמש

המדרגה הכי גבוהה היא הגילוי של שם הוי' ב"ה בפני עצמו. המשל הוא משל של הבעל שם טוב, על שם הוי' בפני עצמו – בלי שום לבוש. יש פסוק^י "שמש ומגן הוי' אלהים" – יש את שם

^ט כך נדרש בשער היחוד והאמונה פ"ד.

^י תהלים פד, יב.

בין בטול ליחוד

הרש"ג מסביר שם שהמדרגה הזו, אף על פי שבשבילנו היא מדרגה גבוהה מאד – הלואי שכל רגע הייתי יכול להרגיש את עצמי בטל לאין האלקי שבזרע אבותי עכשיו יש מאין ואפס המוחלט – היא לא יחוד בכלל. יחוד הכוונה ששני הדברים הופכים להיות אחד, כמו חתן וכלה למשל, "והיו לבשר אחד". המדרגה התחתונה היא בטול היש לאין אבל אינה יחוד.

בין המדרגה הגבוהה, שם הוי' בפני עצמו, והמדרגה הנמוכה, שם אדנות בפני עצמו – כלומר הפעולה ששם אדנות עושה – יש שני יחודים. יש ששם אדנות משתלב בתוך הוי' ויש ששם הוי' משתלב בתוך אדנות.

אם אדנות משתלב בתוך הוי', יחודא עילאה, הכוונה שכל ההויה כולה מרגישה את עצמה עולה להתכלל ולהתייחד בתוך ה'. אם הוי' משתלב בתוך אדנות, יחודא תתאה, זו מדרגה בה המתהווה, המציאות, מרגישה שהוי' ממש חודר בי. לא רק שהאין מהווה אותי, ואני משהו בפני עצמי שבטל לאין שמהווה אותי, אלא שאני התפשטות ממש של הוי' – אבל בכל אופן אני משהו. שתי המדרגות האלה הן שתי מדרגות של הרגשת האור שכבר יצא מהשמש, אבל בשתייהן המציאות היא אור – רק לא האור שנכלל בתוך השמש אלא אור של השמש שיצא מהשמש. אבל המדרגה הרביעית, בטול היש, היא כבר לא אור – האור הזה הווה איזו מציאות, איזה יש, איזה כלי. הכלי בטל לאור – האור הוא האין והיש בטל לאין.

כמו שאמרנו, אנחנו רוצים להבין איך החתן והכלה יכולים להרגיש את כל המדרגות האלה בקשר שביניהם.

עצמו. יש אדון ויש את מי שאמור להיות עבד. הוא מרגיש את עצמו מציאות בפני עצמו, אבל הוא מרגיש זיקה לאין שמהווה אותו. כלומר, הוא נמצא במצב תמידי של בטול היש לאין – לא בטול במציאות אבל בטול היש הנכרא והנפרד לאין האלקי שמהווה אותו עכשו, ברגע הזה. בכל אופן, הוא מרגיש את עצמו יש. הוא ודאי לא מרגיש את עצמו אין בעצם, כזו השמש בתוך השמש.

רש"ג מסביר שם שדרגת שם אדנות בפני עצמו היא דרגת אמנות רחב (לפני גיורה בפועל ונישואיה ליהושע), שהשאירו בחללו של עולם (צמצום כפשוטו, אלא שעדיין ה' מושל בעולם "כגרזן ביד החוצב בו") בניגוד לנעמן שהאמין בשיתוף (לא כגרזן כו') [שייך לווארט מרמ"ח אותיות (גם מרש"ג) שלעתיד לבוא הגוים יתעלו לדרגת מתנגדים, מנעמן לרחב (נעמן = רחב!)], אך רחב כבר תתגייר כהלכה ותנשא ליהושע, ותעלה מעלה מעלה עד בחינת קדם, התכללות בעצם המאור כמו שיתבאר, הכל שייך למהפכה הרביעית].

שני היחודים הם סוד יעקב ובניו, "כשם שאין בלבך אלא אחד [יחודא עילאה] כך אין בלבנו אלא אחד [יחודא תתאה]". על השבטים נאמר (תהלים קכב, ד) "ששם עלו שבטים שבטי יה עדות לישראל לה' לשם הוי'" – כללות השבטים (בעבודת) ה' ה' ה'. מדרגת קדם, מאור, היינו משית. **משיח יעקב יהודה רחב** = 780, משולש הוי' אחד (יוסף פנים ואחור, יהודה פעמים הוי'. ראשי התבות עולים 10 פעמים הוי' ואמצעי וסופי התבות עולים 20 פעמים הוי', "שלם וחצי"). כפי שמוסבר בפנים, יחודא תתאה התפרסם בעולם על ידי אברהם אבינו ("אל עולם"), ואילו יחודא עילאה על ידי משה רבינו ("שמע ישראל... אחד", כפי הפשט שמשא אומר זאת לעם). יש לומר שגילוי דרגת הקדם הוא משיח בן יוסף דווקא ואילו משיח בן דוד היינו "נעוץ תחלתו בסופן", "אין כתר אלא למלך", מלך העולם. **משיח בן יוסף משה אברהם רחב** = 1369 = 37 ברבוע = "ורוח אלהים מרחפת על פני המים" וכו'.

המשל ליחודא עילאה: "מקום ארון אינו מן

המדה"

כמו שאמרנו, למדרגה הכי גבוהה יש משל של הבעל שם טוב – זיו השמש בתוך השמש. האם יש עוד משלים טובים בחסידות למדרגות הבאות? כתוב שהמשל של יחודא עילאה, שילוב אדנות בתוך הוי', הוא מה שחז"ל אומרים על בית המקדש שיבנה במהרה בימינו – ששיא הקדושה שבו (שיא עשר הקדושות של א"י) הוא קדש הקדשים, שם יש את הארון והכרובים – "מקום ארון אינו מן המדה" (כך מופיע המאמר פעמיים בש"ס²¹, ועוד פעם אחת²² "מקום ארון וכרובים אינו מן המדה". "ארון וכרובים" = ישראל, "שמע ישראל", יחודא עילאה, "אך נר"ת ארון כרובים] טוב לישראל"). כשמודדים מקיר לקיר בקדש הקדשים יש עשר אמות, אבל כשמודדים מקיר אחד לארון יש חמש אמות ומהקיר השני לארון גם חמש אמות, והארון עצמו הוא שתיים וחצי אמות – לאן הן הלכו? כתוב ש"מקום ארון אינו מן המדה". מהו הדבר הזה ש"מקום הארון אינו מן המדה"? לא זיו השמש בתוך השמש, בו לא רואים את הארון בכלל – אין ארון, יש ארון אבל ממש אין ארון, כי הוא בטל במציאות לגמרי בתוך השמש. יחודא עילאה הוא שאתה רואה משהו – החתן והכלה מסתכלים אחד על השני, רואים אחד את השני, אבל יחד עם זה שרואים אחד את השני מרגישים שזהו אין. יש כאן נשיאת הפכים (סוד ברית הנישואין).

על גילוי זה כתוב שה' הוא נמנע הנמנעות – "אין לנמנעות טבע קיים בחיק הבורא", בלשון הרשב"א המפורסם. בחיק הנבראים יש לנמנעות טבע קיים, אבל בחיק הבורא אין לנמנעות טבע קיים, יכול להיות יש ואין יחד. יש מעלה ליחודא עילאה אפילו יותר מהבטול המוחלט, כי במדרגה

הכי גבוהה אין נשיאת הפכים – הכל הוי', אין מוחלט. יחודא עילאה הוא להרגיש יש ואין בעת ובעונה אחת. יש פה ארון או שאין פה ארון? יש פה ארון. הוא תופס מקום? הוא נמצא כאן? לא, הוא לא תופס מקום. אם הוא לא תופס מקום הוא גארנישט, הוא לא פה. אני רואה דבר – והוא לא פה. זהו המשל של יחודא עילאה.

המשל ליחודא תתאה: מראות גדולות ומראות

קטנות

מה משל של יחודא תתאה? יחודא תתאה הוא משל שלקוח ממדרש רבה, ויש הרבה מאמרי חסידות עליו – המשל של מראות גדולות ומראות קטנות²³. קשור לאלחי, "בזאת תדעון כי אל חי בקרבכם". כתוב במדרש שמין אחד שאל את רבי מאיר – שהוא בחינת משיח, כידוע, "רוח אפינו משיח הוי'" ר"ת מאיר – שעל אלקיכם כתוב "הלוא את השמים ואת הארץ אני מלא"²⁴ וכתוב שהשכינה דברה עם משה רבינו מבין שני בדי הארון. או שהוא מלא השמים והארץ או שהוא בין שני בדי ארון?! רבי מאיר ענה לו משל ממראות גדולות ומראות קטנות. הוא אמר לו להביא מראה גדולה ואמר לו 'תסתכל במראה

²¹ בראשית רבה ד, ד:

א"ל [כתי-מין אחד לרבי מאיר] אפשר אותו שכתוב בו הלוא את השמים ואת הארץ אני מלא היה מדבר עם משה מבין שני בדי הארון?! א"ל הבא לי מראות גדולות א"ל ראה בבואה שלך בהן ראה אותה גדולה א"ל הבא לי מראות קטנות הביא לו מראות קטנות א"ל ראה בבואה שלך בהן ראה אותה קטנה א"ל מה אם אתה שאתה בשר ודם אתה משנה עצמך בכל מה שתרצה מי שאמר והיה העולם ברוך הוא עאכ"ו הוי כשהוא רוצה הלא את השמים ואת הארץ אני מלא וכשהוא רוצה היה מדבר עם משה מבין שני בדי הארון.

²² ירמיה כג, כד.

²³ יומא כא, א; מגילה י, ב.

²⁴ בבא בתרא צט, א.

ברמב"ם הוא מתחיל "בשם ה' אל עולם". הדיוק בחסידות¹⁷ שלא כתוב 'אל העולם' – בברכות כתוב "אלהינו מלך העולם", ה' הוא לא 'מלך עולם' אלא "מלך העולם", אבל לגבי א-ל (נוגע למה שנסביר בהמשך) השם הוא "אל עולם". אם היה כתוב 'אל העולם' זאת אומרת שהא-ל הוא דבר בפני עצמו והעולם הוא דבר בפני עצמו – יש מציאות נפרדת – אבל "אל עולם" אומר שא-ל הוא העולם והעולם הוא א-ל. בעצם, כתוב שמה שאברהם גילה הוא יחודא תתאה, שהוא על דרך מה שיעקב אבינו – בחיר האבות, שני דורות אחר כך – כאשר השבטים אמרו לו "כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בלבנו אלא אחד", ענה להם, מתוך הודיה לה', "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד"¹⁸. זהו גילוי של "אל עולם" – שהדבר הזה

הזו' והוא ראה עצמו גדול ואחר כך אמר לו להביא מראה קטנה ובה ראה עצמו קטן. יש מי שאומר שמראה אחת היתה קמורה ואחת קעורה, אבל בלשון המדרש כתוב רק מראות גדולות ומראות קטנות. ככה ה', שהוא גדול מאד, יכול לצמצם את עצמו בקטן מאד. לא שיש כאן משהו אחר, אלא שהגדול מאד מאד מצמצם עצמו ופתאום נעשה קטן מאד מאד (היום אומרים המדענים שכל היקום הגדול מאד מאד הוא בעצם שוה ליקום שהוא קטן מאד מאד...).

בהמשך אותו מדרש כתוב שלפעמים ה' כל כך מצמצם את עצמו שמדבר איתך – כמו עם איוב – "מן הסערה"¹⁹, בין שערות הראש. אם ה' רוצה הוא יכול לצמצם את עצמו בין שני בדי ארון, כמו "אל חי בקרבכם" – שם צמצם את עם ישראל בין שני בדי הארון. נשים לב שיש כאן המשך למשל הקודם, כי המשל של יחודא עילאה היא "מקום ארון אינו מן המדה" – שהארון כולו פה ולא פה בעת ובעונה אחת – והמשל השני הוא היכולת לצמצם את השכינה, את האין סוף, למקום מאד צר, בין שני בדי הארון (אותו ארון שאינו מן המדה). קודם ה' מצמצם את עצמו שם, ואחר כך הוא עושה עוד נס ומביא את כל עם ישראל לשם – שם הוא מתייחד לגמרי עם עם ישראל (השכינה המדברת-מרוכזת בין שני בדי הארון ועם ישראל העומד-מרוכז בין שני בדי הארון), וזהו ה"בזאת תדעון כי אל חי בקרבכם".

גילוי מדרגת יחודא תתאה על ידי אברהם אבינו

ההסבר הוא שהמדרגה של יחודא תתאה, המשל של המראות הגדולות והמראות הקטנות, היא החידוש של אברהם אבינו. על אברהם אבינו כתוב²⁰ "ויקרא שם בשם הוי' אל עולם". מי שלומד רמב"ם לפי החלוקה של הרבי – אחת החלוקות – התחיל כעת מחדש. לפני כל ספר

¹⁷ ראה לקו"ת דברים מב, ד (ובכ"ד).
¹⁸ פסחים נו, א:

דאמר רשב"ל "ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואנידה לכם" (בראשית מ"א, א) ביקש יעקב לגלות לבניו קץ הימין ונסתלקה ממנו שכינה אמר שמא חס ושלום יש במטתי פסול כאברהם שיצא ממנו ישמעאל ואבי יצחק שיצא ממנו עשו אמרו לו בניו "שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד", אמרו, כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בלבנו אלא אחד. באותה שעה פתח יעקב אבינו ואמר "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד".

מצד אמירת הדברים, השבטים אומרים את מדרגת "יחודא עילאה", "שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד", ויעקב אומר את מדרגת "יחודא תתאה", "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד". בעצם, השבטים מזדהים עם מדרגת היחוד שבלבו של יעקב, "יחודא עילאה" (שגם בלבנו הוי' אלהינו הוי' אחד), ויעקב מזדהה עם היחוד שבלב בניו, "יחודא תתאה" (הוא מודה לאמיתת מדרגת בניו מצד עצמם ובכך ממשיך ממדרגתו העצמית, יחודא עילאה, למדרגתם העצמית, יחודא תתאה. נמצא שיש כאן יחודא שלים של יחוד שני היחודים בדרך של העלאה, על ידי השבטים,

¹⁹ איוב לח, א.

²⁰ בראשית כא, לג.

תפיסת הצמצום

בשער היחוד והאמונה פרק ז הוא כותב על סוד הצמצום. הוא כותב שהיו גדולי ישראל שטעו בלמדם את כתבי האריז"ל וסברו שהצמצום כפשוטו. הרי זה לא יכול להיות, כמו שהוא מסביר שם באריכות, כמו שהאמונה הפשוטה היא שה' הוא לא דמות הגוף ולא כח בגוף ולא שייך אצלו לצמצם את עצמו וברור שהצמצום לא כפשוטו. היום מקובל כדבר פשוט בעם ישראל שהצמצום לא כפשוטו. כל יסודות החסידות, שפעם היו קצת תמוהים ונתונים במחלוקת, היום הם פשיטא – זו עלית הדורות לקראת משיח. בכל אופן, לגבי מה שהתחלנו – לחשוב שהצמצום כפשוטו זה בעצם חיים בתודעה הנמוכה מבין ארבע המדרגות שהסברנו קודם. שה' ברא אותי, יתכן שהוא משגיח מלמעלה והכח שלו שבא מלמעלה גם מהוה אותי כל הזמן יש מאין, אבל אני יש.

מדרגה חמישית – עם לשון עוממות

אמרנו שבעצם יש אפילו מדרגה חמישית, יותר נמוכה מהכל. מה המדרגה הזו? במדרגה הרביעית, שהוא קרא לה שם אדנות בפני עצמו, מצד אחד אני מרגיש את עצמי יש ומצד שני אני מרגיש גם את האין ובטל לאין. יש מצב אחר, גם בקדושה, שנקרא "אין מלך בלא עם"^ט, עם מלשון עוממות כמו שהוא מסביר גם בשער היחוד והאמונה². "ומלכותו ברצון קבלו עליהם"^{כ2} – עם הוא כל כך רחוק מהמלך (בנים) – או אפילו שרים ועבדים קרובים למלך – הם לא

הוא התפשטות של אלקות, א-ל מתפשט והוא- הוא נעשה העולם. זהו יחוד, ולא רק בטול היש. יחוד הוא בטול במציאות (שבזה גופא יש כמה דרגות).

יש ווארט מפורסם, אחד הווארטים החריפים שבלי חוש בחסידות קשה לשמוע אותו: פעם אחת תלמידי המגיד ישנו על הספסלים בבית המדרש, המגיד נכנס עם המקל שלו, הסתכל על התלמידים שישנו שם, וכשהגיע לאדמו"ר הזקן – צעיר התלמידים – קצת נרתע בהתפעלות ואמר 'אלקים כל כך גדול בגוף כל כך קטן'. זה קשור למדרגה של "אל עולם" – כמה שנשמע משהו מדהים, הווארט הזה, ככה מסבירים מהו יחודא תתאה, שהמציאות היא-היא התפשטות האלקות. החתן והכלה שיושבים עכשיו ליד השלחן, שותים יחד כוס קפה, הם התפשטות של ה' יתברך. או, כמו שנסביר יותר, גם של השרש המשותף שלהם באור ה' יתברך. עוד פעם, להרגיש שאנחנו התפשטות, התגלמות של ה', זה מה שאברהם אבינו פרסם בעולם שה' הוא "אל עולם". יש למעלה מזה את המדרגה של יחודא עילאה ועוד יותר את שם הוי' בפני עצמו, מה שיתגלה לעתיד לבוא.

והמשכה, על ידי יעקב, והוא תכלית העבודה, כמבואר בדא"ח).

עצם הגילוי של "יחודא עילאה" התגלה על ידי משה רבינו, שעל פי פשט הוא האומר את פסוק היחוד "שמע ישראל וגו'" (כנ"ל בהערה י), ונמצא שמדרגת "יחודא עילאה" שבלבו של יעקב (ובאמירת השבטים אליו) היא מכח משה רבינו, "משה מלגו ויעקב מלבר", ששקול כנגד כל ישראל (ובכל יהודי יש ניצוץ של משה רבינו, יחודא עילאה, כמבואר בתניא. וראה בתחלת קונטרס ההתפעלות לאדמו"ר האמצעי שכותב שאביו, אדמו"ר הזקן, מסר את נפשו שלכל אחד יהיה טעם ביחודא עילאה, היינו שגלה בכל אחד הניצוץ של משה רבינו שבו).

^ט רבינו בחיי לבראשית לח, ל; כד הקמח ערך ר"ה; ספר החיים פ' הגאולה פ"ב; עמק המלך שער שעשועי המלך פ"א; תניא שער היחוד והאמונה פ"ז.

² פרק ז.

^{כ2} מתוך ברכת "אמת ואמונה".

אותו, זאת אומרת שבשתי המדרגות שבאמצע המציאות, אנחנו, אינם מה שהאור ברא אלא התפשטות האור עצמו (לא כפי שהוא נמצא בתוך השמש). מה כבר ההבדל בין שתי המדרגות האלה? מה יכול להיות ההבדל בין "יחודא עילאה" ל"יחודא תתאה", שתי מדרגות של אור שיוצא מהשמש? אלה שני דיוקים חשובים שצריך להסביר ונבהיר כעת בקיצור לפי דרכנו.

גילוי אלקות בתוך הטבע – יחודא תתאה

בשביל שני ההסברים האלה צריך קצת משל מתוך המדע החדש של היום, להלביש בשכל אנושי של היום. לפי המדע היום, מה יכולה להיות התופעה שרואים את הארון אבל אינו תופס מקום? לא רק שרואים אותו, מישהו עשה אותו – בצלאל בן אורי בן חור – לפי הוראות מדויקות, אז הוא קיים. מהי התופעה שהארון אינו מן המדה? יש מי שרוצה להסביר שיש היום מושג בתורת היחסות הכללית של 'עיקום המקום'. אם יש מסה מאד גדולה – כל מסה גורמת לכך, גם מסה קטנה קצת מעקמת את המקום שסביב לה, אבל אם זו מסה קטנה העיקום הוא אפסי, ואילו מסה כמו כוכב גדול – היא מאד מעקמת את המקום שסביבה, וזה איזה סוג של רעיון מה זאת אומרת שמקום הארון אינו שם. יש כל כך הרבה גילוי אלקות – לכאורה אור אינו מסה, אבל יש מושג במדע שלאור יש גם לחץ, כאילו הוא מסה, ואם יש המון אור באיזה מקום, כמו בארון, שהוא אור-ן, נקרא ארון מלשון אור (וה-ן של ארון הוא סוד גילוי שער הנון, "מה נורא המקום הזה", ארון אותיות נורא) – אולי הוא פשוט מעקם את המקום מסביב ולכן כאשר מודדים הוא לא נכלל. לא משנה אם מה שאמרתי כרגע הוא מאה אחוז מדויק, אבל אם הגישה היא שאני רוצה לצאת מהבעיה עם איזה הסבר – של תורת היחסות או פיזיקה קוואנטית או מה שלא יהיה – וככה כאילו לפתור את הבעיה, הפכתי את התופעה של "מקום ארון אינו מן המדה" לכל היותר למשל טוב

עם שממליך מלך, הוא לא מלך, צריך מישהו ממש רחוק) ואת "מלכותו ברצון קבלו עליהם". דברנו קודם על המהפך מ"לא עמי" ל"בני אל חי". העם הזה, שמקבל על עצמו את המלכות ברצון – בבחירה חפשית – הוא המדרגה הכי נמוכה. מי שמרגיש עצמו יש אבל חווה גם את האין שמהווה אותו וממילא בטל אליו (דרגת בטול היש) הוא לא כל כך בעל בחירה. אבל ה' רוצה בחירה, הוא רוצה כל כך להפריד אותנו ממנו – מהמקור, "כי ממך הכל", הכל הוא ה' – כביכול, כדי שנוכל להיות עם שלו, לשון עוממות, וששבחירה, כמו שהולכים לקלפי לבחור, נבחר אותו יתברך בבחירה החפשית שלנו. אז "אין עוד מלבדו" – הוא רוצה שאני אבחר את ה"אין עוד מלבדו" להיות מלך שלי. זה טוב מאד. המדרגה הזו היא פחות מאיך שהוא מסביר את בטול היש לאין.

"מקום ארון וכו'" – יחודא עילאה או תתאה?

לפני שנשייך את הכל לחתן ולכלה – שיש בהם את כל המדרגות האלה, גם המדרגה האחרונה שאמרנו עכשיו – קודם נסביר שני דיוקים חשובים במבנה שבנינו עד עכשיו. אותו רש"ג, המשפיע שמסכם את שער היחוד והאמונה – תוך כדי השוואות לכל המאמרים של אדמו"ר הזקן בספר לקוטי תורה – אומר שיש לפעמים מאמרי חסידות שכתוב בהם שהמשל של "מקום ארון אינו מן המדה" הוא יחודא תתאה. קודם אמרנו שהוא המשל ליחודא עילאה, וכך כתוב ברוב המקומות, אבל הוא מקשה שלפעמים מצאנו שאדמו"ר הזקן כותב ש"מקום ארון וכו'" הוא משל ליחודא תתאה. כדרכנו נסביר מה יכול להיות כאן הישוב לקושיא.

קושיא שניה בעצם כבר אמרנו קודם – אם המדרגה הכי גבוהה של שם הוי' בפני עצמו היא בטול המוחלט של האור בתוך השמש ובמדרגה הנמוכה זיו השמש כבר בורא משהו שנפרד ממנו, רק שהנברא מרגיש עצמו בטל למה שמהווה

זמן ומקום? דבר שהסברנו הרבה פעמים בעבר, שכבר לא צריך כל כך את תורת היחסות הכללית, מספיק תורת היחסות הפרטית: מהירות האור היא המהירות המקסימלית ובה כאילו הזמן פוסק – אין זמן. ברגע שקרן האור יוצאת מגוף כדור השמש היא לא מרגישה שעבר זמן, גם לא מרגישה שיצאה מהשמש בכלל. נחשוב על האור הזה כשהוא על הגבול ממש של כדור השמש, על הסף של היציאה מהשמש. הוא בתוך השמש או מחוץ לשמש? מבחינת האור, מי שרוכב על קרן האור הזו – כמו שהוסבר – ירגיש שלא עברה שניה אחת, וממילא אני עדיין בתוך השמש. יש ביטוי בחסידות ש'האור דבוק במאור' – מצב של דבקות לגמרי. לא עבר זמן והוא גם לא התפשט במקום. מצד האור יש תחושה של בטול זמן ומקום אל הלמעלה מהזמן והמקום. ככה נסביר את "יחודא עילאה", שהוא שילוב אדנות בהוי' – במשל האור שמצד אחד יוצא מהשמש ומצד שני לא יצא מהשמש, שוב נשיאת הפכים. מבחינתו הוא לא יצא מהשמש.

התפשטות האור על דרך "קו וחוט"

אם קרן האור שלנו דומה לבטוי שכתוב בחסידות "קו וחוט", שגם יוצא מהמאור שלפני הצמצום לתוך מקום החלל – כתוב בפירושו שלאור שיוצא מאור אין סוף, מהמאור, יש פנימיות וחיצוניות, שני ממדים²². מצד הממד החיצוני שלו הוא שרש ההתחלקות של כל מה שיהיה והוא מבדיל מעלה ומטה. כלומר, יש לו תחושת מקום וממילא יש לו גם תחושת זמן, ועדיין הוא אלקות, התפשטות אלקות. ככה נאמר, שמשל האור שיוצא מהשמש הוא בדיוק כמו סוד הקו בקבלה, שמצד החיצוניות שלו יש לו איזו תחושה של זמן ומקום אבל הוא-הוא התפשטות אלקות, כמו העולם. זהו בדיוק גדר "יחודא תתאה". אבל מצד הפנימיות שלו הוא כמו שאמרנו קודם, אין שם זמן ומקום

בשביל "יחודא תתאה". מהו "יחודא תתאה"? שהכל התפשטות אלקות. כלומר, יש משהו בארון שהוא התפשטות אלקות – כמו שאמרנו, שיש שם כל כך הרבה מסה של אור (אלוקי) – שמעקם את הארון ויוצאת תופעת "מקום ארון אינו מן המדה". אני רואה בארון הזה תופעה אלקית. זה יסביר את מה שהוא כותב שלפעמים כתוב ש"מקום ארון אינו מן המדה" הוא משל ל"יחודא תתאה", אם יש לו איזה הסבר כאילו-מדעי.

אבל אם נחזור לאיך שהסברנו בתחלה, שיש כאן נשיאת הפכים ממש, נמנעות, שהוא כאן והוא לא כאן – הוא כאן והוא אין – זהו כבר "יחודא עילאה". אם הוא כל כך כאן, שיש כל כך נוכחות אלקית בארון, שגורם לתופעה – זהו בדיוק הווארט של "יחודא תתאה", שאלקות מתפשטת בתוך המציאות עד שהמציאות היא-היא התפשטות האלקות. אבל אם אני אומר שכמה שכאן – באמת לא כאן בכלל, אין – זהו כבר "יחודא עילאה", יש ואין בעת ובעונה אחת.

משל מהטבע ליחודא עילאה

מכאן נבין גם את הדיוק השני – איך אפשר להבדיל בין "יחודא עילאה" ל"יחודא תתאה" אם שניהם התפשטות האור מהשמש ולא התכללות זיו השמש בתוך גוף כדור השמש. כאן נסביר הפוך, שיש הסבר מדעי שיוכל לתת לנו איזה חוש דווקא ב"יחודא עילאה". הרי כתוב בשער היחוד והאמונה שאחת ההגדרות ל"יחודא עילאה" היא שהזמן והמקום מתבטלים אל הלמעלה מהזמן והמקום. אם ה' נוכח ממש – לא סתם מתפשט, אלא "אל עולם", שהוא הזמן והמקום, שהם התפשטות אלקות – זהו "יחודא תתאה". אבל אם הזמן והמקום מתבטלים, שאין זמן ומקום – ה' הוא למעלה מהזמן והמקום – זהו כבר יחודא עילאה. אם הכל בתוך ה', בתוך השמש, זה כבר יותר מ"יחודא עילאה".

איך יכול להיות משל של אור השמש שכאילו יוצא מהשמש אבל אין עדיין זמן ומקום, תחושת

²² ראה שערי אהבה ורצון, באור ב למאמר "כת האהבה".

מקשר אותנו למקור המשותף לפני הצמצום, אבל אנחנו עכשיו אחרי הצמצום, אנחנו יש, אבל אנחנו גם אין. זו הזכות הכי גדולה של חתן וכלה, של איש ואשה – להרגיש יש ואין ביחד. כמו "מקום ארון" – שהוא "חדר המטות" – אינו מן המדה".

כמו שנסביר, המדרגה הזאת נקראת עדן – כך מרגישים "עדן", חכמה עילאה בקבלה, וזהו יחודא עילאה. עדן, השם של הכלה, הוא בחינת יחודא עילאה. ככה הוא מסביר בפירושו, שיחודא עילאה הוא פנימיות החכמה.

הראשונה ("הכל הולך אחר הפתיחה") שמופיעים ראשי התבות **בוה** בתורה היא בקללת הנחש "[ואיבה אשית] **בינך ובין האשה**" (בראשית ג, טו). בקליפה יש איבה בין הנחש (יסוד דקטנות, תאוה גשמית של האישה לאשה) לאשה, אך בקדושה "מרובה מדה טובה" היינו "שכינה ביניהם", השראת האין האלקי בין בני הזוג (כאשר ה-**נחש** הופך ל-**משיח**, בו נאמר "בא יבא לא יאחר" בביאה קדושה וברוכה, וה-**ואיבה**, ממנה נפלה ה-ג, הופכת ל-**אביונה**).

"אשית" לשון שות, שממנו הושתת העולם, בחינת יסוד (או דקטנות או דגדלות). "**אשית**" עולה **אין** (כאשר ה-ן = 700). "**ואיבה אשית בינך ובין האשה**" = 1196 = **הוי** פעמים **אלהי** (חלק המילוי של שם **עב**, כוונה חשובה באר"י).

המלה "**אביונה**" מתחלקת, לפי הסדר, ל**אב-יונה**, קשור לשיעור על יונה הנביא (יב תשרי ש"ז). על פי פשט, אליהו הנביא מבשר הגאולה הוא אבי יונה – "יונה בן אמת" (ראה סוד ה' ליראיו שער א פכ"ב עמ' עה). וכן בסיפור של נח, נח, ששלח את היונה, הוא אב יונה. וכן ביונה עצמה, האב, התאבה, היינו כביטוי "עלה זית טרף בפיה" (בראשית ח, יא), "יהיו מזונותי מרווין כזית בידו של הקב"ה ולא מתוקין כדבש בידי בשר" – זה רצון יונה, שיוכל להרגיש את יד ה', את האין האלהי בכל.

ורמז: **אביונה** עולה 74 (ב"פ 37) ובמשולש פרטי עולה 74 ועוד 36 ברבוע (שהוא 37 ברבוע ע"ה, 10 פעמים 137).

– הוא יצא ולא יצא מהשמש. זהו "יחודא עילאה".

ד. חמש המדרגות בחיי הנישואין

אחרי כל זה ננסה לשייך את המדרגות להרגשות של החתן והכלה, שהרי כל הענין של חתן וכלה הוא יחוד:

מדרגה ראשונה: הרגשת השרש המשותף

המצב הראשון, הכי עליון, הוא שהחתן והכלה מרגישים את עצמם בשרש המשותף שלהם. בשרש הכי עליון החתן והכלה הם נשמה אחת, והם כלולים בשרשם בה' – כמו שכל נשמה היא "חלק אלוה ממעל ממש", אבל החידוש של החתן והכלה שבשרש אנחנו אחד, כל כך אחד שאנחנו בטלים בתוך אור אין סוף.

מדרגה שנייה: הרגשת יש ואין ב"חדר המטות" ("עדן")

ידוע שקדש הקדשים של בית המקדש בתנ"ך נקרא "חדר המטות"²² – זהו מקום היחוד של קוב"ה ושכינתיה. גם בין שני הכרוכים וגם בין שני בדי הארון, "אל חי בקרבכם". יחודא עילאה של החתן והכלה, שהוא ממש "בזאת תדעון" – כמו "והאדם ידע את חוה אשתו" – "כי אל חי בקרבם", הוא התחושה האמתית בשעת היחוד שאנחנו פה ואנחנו גם לא פה. רגע של תחושת אין למעלה מהזמן והמקום²³. כמובן שהאין הזה

²² מלכים-ב יא, ב (וראה רש"י שם); דה"ב כב, יא.

²³ ראה שבת קנב, א: "ותפר האביונה" זו חמדה. רב כהנא הוה פסיק סידרא קמיה דרב כי מטא להאי קרא נגיד ואתנח אמר שמע מינה בטל ליה חמדיה דרב" (הובא ונתבאר בשיעור כ"ו טבת ס"ז).

אביונה היא שילוב המלה **בוה** ב-**אין** (כשהמלה **אין** היא הקודם והעיקרית, כשם הוי' ביחודא עילאה). הפעם

מדרגה של גן עדן. עדן הוא יחודא עילאה וגן עדן יחודא תתאה.

מדרגה שלישית: התפשטות אלקות בחיים

הקטנים ("גן עדן")

יחודא תתאה הוא פנימיות הבינה, שהיא גן עדן. ישנו סיפור מפורסם שמספרים על הבעל שם טוב – ויש סיפורים דומים על עוד צדיקים – שפעם הוא לקח את תלמידיו מחוץ לישוב, לאיזה בית, הם נכנסו לבית וראו שיש שם איש ואשה, יהודי ויהודיה, שיושבים כל אחד ליד השלחן, האיש עושה את המלאכה שלו והאשה את המלאכה שלה, וזה הכל. הם שהו כמה דקות ואחר כך הוא אמר לתלמידים לצאת ושאל מה היה שם? מה חיותם? מה הרגשתם? הם אמרו שבתוך הבית הזה הרגשנו שזהו גן עדן. ומי האיש והאשה שישבו שם? אדם וחוה לפני החטא.

ככה בחיי הנישואין – לשבת ליד השלחן, לשתות יחד כוס קפה או כל אחד לעסוק בשלו – זו מדרגת "שכינה ביניהם". "שכינה ביניהם" היינו פשוט כמו שה' צמצם שכינתו בין שני בדי ארון, שאנחנו התפשטות אלקות – לא 'אל העולם' אלא 'אל עולם', 'אלקים כל כך גדול בגוף כל כך קטן'. פעם היינו גדולים מאד, בתוך המראות הגדולות, וכעת אנחנו קטנים מאד. המשל של מראות גדולות ומראות קטנות בעבודת ה' קשור גם לשפלות בשביל יחודא תתאה. יחודא עילאה הוא בטול במציאות, יש ואין יחד, ויחודא תתאה הוא שאנחנו קטנים מאד – כמו במשל, האיש והאשה בבית, הוא עושה את המלאכה שלו והיא את המלאכה שלה, הם אנשים גדולים? יהודים פשוטים, אנשים הכי פשוטים, היא בוררת אורז והוא עושה משהו אחר. אנחנו קטנים קטנים.

היו צדיק מאד חשוב, ירושלמי, ר' אשר פריינד – מי ששמע את השם שלו – הוא פעם אמר על מישהו שנעשה גדול רצייתי שהוא תמיד ישאר קטן, אבל מה אפשר לעשות...? צריך תמיד להשאר קטן, אבל אפשר לזכור – אתה גם נמצא במראות הגדולות, 'אלקים כל כך גדול צמצם את עצמו למקום כל כך קטן', שני אנשים כל כך קטנים, יהודים פשוטים. זו התפשטות אלקות,

מדרגה רביעית: מסירות גמורה

יש פחות מזה – כבר יוצאים מגן עדן – ואז יתכנו כל שלש המדרגות שאנחנו מדברים עליהן תמיד¹², "לו, עזר, כנגדו"¹³: יתכן שאנחנו שני אנשים שונים אבל אני כל כך אוהב/ת אותך שאני מסור/ה אליך לגמרי. הלואי על כל זוג, שכל אחד ירגיש 'אני שלך' – כמו החסיד של פרקי אבות, "שלי שלך, שלך שלך" וגם אני שלך. זו המדרגה של "לו" "לו-לו" לגזרה שוה בחזו"ל¹² – "אשר יחסר לו" ו"אעשה לו עזר כנגדו". דרגת לו הצדיקים הגמורים, שהם מסורים. אבל להיות מסור, גם במאה אחוז, יכול להיות עדיין רק בטול היש לאין – זה אפילו לא יחוד אלא בטול.

מדרגה חמישית: עזרה הדדית

מה היא מדרגת "עזר"? יותר נמוך מזה, כמו "מלכותו ברצון קבלו עליהם" – גם סוג של מסירות, אבל אנחנו ממש שני אנשים שונים, רק שאני פה בשביל לעזור לך. זה התפקיד שלי, אני מקבל את הדין, יתכן שמקבל אותו באהבה – צריך לעשות ביחד ילדים, צריך לעשות ביחד כל מיני דברים טובים. לפי הר"ן האשה מצווה ב"פרו ורבו" מטעם מסייעת, דין סיוע. בסדר, זהו "עזר" – זו המדרגה של המלך, "את מלכותו ברצון קבלו עליהם". אמרנו שעדיין הכל בקדושה, זו המדרגה החמישית. יש משהו פחות מזה, "כנגדו", "להלחם" לפי רש"י, שבכלל לא דברנו – כי זה כבר לא בקדושה.

אמרנו שבמקור הוא הגדיר ארבע מדרגות, שלשה יחודים ובטול היש, ואנחנו הוספנו עוד אחד –

¹² הקדמת שכינה ביניהם הערה א, ובכ"ד.

¹³ בראשית ב, יח.

¹² כתובות סז, ב.

עדיין בקדושה לגמרי, במלכות – אך יש משהו פחות מזה, "כנגדו".

חמש המדרגות בסוד הוי'

נחזור ונראה מה המבנה כאן: הוא כותב בפירוש שיחודא עילאה ויחודא תתאה הם חכמה ובינה, עדן וגן עדן. מה שפחות מזה, שיכול להיות עדיין בבחינת "לוי", הוא מדות. כאן עיקר הווארט. נחזור לזה שכתוב בתניא שהיו מגדולי ישראל שטעו בלימוד כתבי האריז"ל ודימו שהצמצום כפשוטו. הטעות הזו קשורה בעיקר למי ששייך לפרצוף ז"א, מדות. מוחין הם יחוד – במוחין יש דעת ופנימיות הדעת היא יחוד, או יחודא עילאה מצד החכמה או יחודא תתאה מצד הבינה. מהי המדרגה הכי גבוהה, רק הוי', זיו השמש בתוך כדור השמש? כבר כתרו. האור בתוך המאור, ובחסידות כתוב שמאור הוא הכתר ביחס לשאר הספירות. מוחין דאבא הם יחודא עילאה, מוחין דאמא הם יחודא תתאה. אם אין מוחין, אם יש רק "והנגלת", השכל של ה-ו (מוחין השייכים למדות, לשון מדידה והגבלה, **מדות** אותיות **דמות**, דמות הגוף, "תפארת גופא") אינו מסוגל להבין שהצמצום לא כפשוטו. צמצום לא כפשוטו הוא חידוש של מוחין בעצם. המדות הן וימי בראשית, מי שנמצא בתוך העולם הזה ובורא את העולם הזה – הוא מאמין שה' בורא, נמצא שם למעלה ומסתכל עלי, מכון אותי. אפילו פחות מזה, שמאד רחוק אבל מקבל את מלכות ה' – גם בכפיה (עשיה לשון כפיה כנודע, מלכות מקננת בעשיה דווקא), כתוב שצריך לומר "אפשי רוצה לעשות את האיסורין ומה אעשה ואבי שבשמים [המלך] גזר עלי". זו מלכות, מדרגת "עזר". "לוי" הוא ו ברבוע, ה-ו של שם הוי', כללות המדות. "עזר" הוא מלכות, ופחות ממנו "כנגדו". ככה הסברנו את המבנה. ולסיכום:

מדרגות	הרגשות	בחי
בטול/יחוד	הנישואין	
קיצו	הרגשת שרש משותף	אור
שלי		במאור
י	מציאות לא נמצאת	יחודא עילאה
	"בחדר המטות"	
ה	כל פרט הוא גילוי אלוקי	יחודא תתאה
ו	מסירות גמורה ("לוי")	הרגשת יש עם
		בטול לאין
ה	הבחירה להיות "עזר"	עם
		עונמות (קבלת עול)

כמוכך, במדרגות שאמרנו אנחנו רוצים את היחודים, שהזוג יהיו "עדן" ו"גן עדן", ויש על כך רמז מאד יפה. אמרנו שהוא כותב שיחודא תתאה הוא "אל עולם", מה שאברהם אבינו פרסם. כמה שוה "אל עולם"? **גן עדן**, בדיוק מה שאמרנו, שיחודא תתאה הוא גן עדן, לחיות בגן עדן, כמו הזוג של הבעל שם טוב, מראות גדולות וצמצום בתוך המראות הקטנות.

פירושי "אין סוף" – "למעלה עד אין קץ"

ו"למטה עד אין תכלית"

עוד ווארט אחד לסיום: כשכתוב הביטוי "אין סוף" בכל ספרי הקבלה והחסידות, מה צריך לכוון? הוא אומר שיש שני פירושים לאין סוף, ושניהם על פי מאמר הזהר המפורסם²² ש"אור אין סוף למעלה עד אין קץ ולמטה עד אין תכלית". מהו אין סוף? פירוש אחד, היותר פשוט, הוא 'אין סוף להתפשטותו' – שהאור הזה מתפשט עד אין סוף ויכול לעשות הכל, כל-יכול, יכול להופיע בכל צורה וגדר שהוא רוצה. 'אין סוף להתפשטותו', הוא יכול להוות ספירות אין סוף – ה' ברא את העולם בעשר ספירות, אין לנו

²² ראה תקו"ז סוף תקון נז; זהר חדש יתרו (לד, ג).

נמוכה היא "בחירת לבו"^ל ו"נעוץ סופן בתחלתן ותחלתן בסופן".

עד כאן, שיהיה מזל טוב מזל טוב, בנין עדי עד, שתזכו לכל המדרגות האלה. בזכותכם דברנו על כל זה – כנראה אתם קשורים לכל המדרגות. שוב, "כזאת תדעון כי אל חי בקרבם", "תדעון" אותיות "עדנות" – "התקשר מעדנות כימה"^א, לשון קשורים (ראה מפרשים שם).

ה. סודות עדן

"בטחו בהוי' עדי עד"

לפני שמתחילים לנגן, נאמר עוד משהו לכבוד הכלה: המלה **עדן**^ב יכולה להתחלק או **ע-דן** או **עד-ן**^ג. **אלחי** פשוט שמתחלק **אל-חי**, אבל **עדן** יכול להתחלק **ע-דן** או **עד-ן**. נקשר זאת למדת הבטחון. הפסוק העיקרי של מדת הבטחון הוא "בטחו בהוי' עדי עד כי ביה הוי' צור עולמים"^ד – "יה" של שכינה ביניהם ו"צור עולמים" היינו הילדים, שיהיו הרבה ילדים בע"ה יתברך. יש שתי מדרגות של "עד" – "עדי עד" – "עד ולא עד בכלל" ו"עד ועד בכלל". עדן הוא חכמה, אבל צריך לחבר אותו לגן עדן – לחבר את שני

יכולת להבין משהו מעבר, "עשר ולא תשע עשר ולא אחת עשרה"^ט, אבל אם ה' רוצה הוא יכול לברוא משהו שמחוץ לשכל שלנו, כי 'אין סוף להתפשטותו'.

אבל יש פירוש אחר, שהוא גם פירוש פשוט לאין סוף – סוף הוא גבול. זהו פירוש בדיוק בכיוון ההפוך – לא שאין סוף להתפשטות שלו, שמתפשט עד אין סוף, אלא שאי אפשר להגביל ולהגדיר אותו בשום גדר בעולם. "לית מחשבה תפיסא ביה כלל", שום גדר בעולם לא יכול להגביל ולהגדיר אותו.

הרש"ג אומר שם, שאין סוף במובן שאי אפשר להגדיר את ה' היינו "אור אין סוף למעלה עד אין קץ", אבל 'אין סוף להתפשטותו', שיכול להתפשט ולהתגלות-להתבטא בכל מה שהוא רוצה, היינו "למטה עד אין תכלית". "למעלה עד אין קץ" הוא מוחין דאבא, יחודא עילאה, לכן הוא למעלה מזמן ומקום – שום דבר לא יכול להגדיר אותו, אין כלום, גם לא זמן ומקום. ביחודא תתאה לא רק שהוא מהוה זמן ומקום, "בראשית", אלא שהוא הזמן והוא המקום, 'אין סוף להתפשטותו', מצד מוחין דאמא. גם משהו מאד חשוב, שני פירושי "אין סוף" ו"למעלה עד אין קץ, למטה עד אין תכלית".

"עם בת גילו" ו"עם בחירת לבו"

שני המוחין הם יחודים, הכתר הוא בטול זיו השמש בשמש, ה-1 הוא בטול היש לאין והמלכות היא "אין מלך בלא עם", לשון עוממות. היות ש'אין כתר אלא למלך' צריך לומר גם "שנעוץ סופן בתחלתן ותחלתן בסופן", יש איזה קשר בין מה שאנחנו בכלל לא פה – כאילו אנחנו זיו השמש בתוך השמש – בין מה שאנחנו שני אנשים שבחורים להתחתן. המדרגה הכי גבוהה היא המדרגה של "עם בת גילו" והמדרגה הכי

^ל על שידוכי "בת גילו" לעומת שידוכי "בחירת לבו" ראה באורך בספר מחול הכרמים.

^א איוב לח, לא.

^ב המלה **עדן** יחד עם המילוי שלה, מילוי המילוי והישובה במספר קדמי (כנגד כחב"ד, כנודע) עולה 2718, כל ברכת כהנים! מתאים לכלה, עדן, שהיא בת כהן.

^ג **עדן** ובמילוי ובמילוי המילוי ובמספר קדמי (סוד כחב"ד כנודע) = 2718, ברכת כהנים! (הכלה עדן היא בת כהן).

^ד ישעיה כו, ד.

יש עוד משהו, שדרכו נסביר גם את הקושיא הראשונה. שואלים שאם יש "עשה לך רב וקנה לך חבר", איפה התלמידים? במקום שמתבקש להמשיך עם התיחסות לתלמידים (לאחר התיחסות לרב ולחבר) הוא אומר "והוי דן את כל האדם לכף זכות". הדבר הזה יכול לתרץ את הקושיא הראשונה. יש מי שאומר שלא כתוב 'עשה לך תלמידים' או 'קנה לך תלמידים' כי לא יפה – שהתלמידים יבואו לבד... על יעבץ כתוב שבקש שה' ירבה גבולו בתלמידים ('ויקרא יעבץ לאלהי ישראל לאמר אם ברך תברכני והרבית את גבולי וגו'¹²) – אפשר להתפלל, אבל לא רוצה לומר ממש לרדוף אחרי תלמידים. אבל לעניינו אפשר לתרץ הכל יחד.

לימוד יהודי שאינו מאמין

מה התירוץ? יש מחלוקת בשו"ע¹³, שאדמו"ר הזקן מביא¹⁴, תלמיד יהודי שמאד רחוק, לא שומר תורה ומצוות בכלל, ואפילו נדמה לו שלא מאמין בה' בכלל – האם מותר ללמד אותו, להכניס אותו לבית מדרש, או שאסור ודומה כזורק אבן למרקוליס? זו הלכה מורכבת, ויש אחרונים חשובים שאומרים שיש מקרים מסוימים שאסור לקבל תלמיד לבית המדרש. אדמו"ר הזקן פוסק שלא – שבכל מקרה צריך לקבל. אם אי אפשר קודם להשפיע שיחזור בתשובה – ופשוט שבדורנו הדרך הכי טובה להשפיע היא ללמד,

¹² דה"א ד, י. תמורה טז, א: "והרבית את גבולי בתלמידים".

¹³ יו"ד רמז, ז.

¹⁴ שו"ע הרב הלכות ת"ת פ"ד הי"ז:

אין מלמדין תורה לתלמיד שאינו הגון אלא מחזירים אותו למוטב תחלה ואח"כ מכניסים אותו לבית המדרש ומלמדים אותו ואם אי אפשר להחזירו למוטב תחלה והוא דוחק ליכנס ללמדו תהא שמאל דוחה וימין מקרבת ולא כיהושע בן פרחיה שדחה לפלוני בשתי ידיים.

היחודים גופא, **ע-דן**. יש גם **ע-דן** – בשני הפסוקים הראשונים של ברכת דן¹⁵ יש **ע** אותיות.

"עשה לך רב... והוי דן"

לחלוקת **ע-דן** יש רמז מאד יפה במאמר חז"ל בתחלת פרקי אבות¹⁶ – "עשה לך רב וקנה לך חבר והוי דן את כל האדם לכף זכות". מי אמר זאת? יהושע בן פרחיה, תיקון מאד גדול. הוא אומר "עשה לך רב", מתחיל ב-**ע**. "עשה לך רב וקנה לך חבר" הן שתי דרגות שבאותו ענין, אבל על הדבר השלישי גם הפשטנים שואלים מה הקשר – אני מביין את הקשר של "עשה לך רב" ו"קנה לך חבר", אבל מה הקשר ל"והוי דן את כל האדם לכף זכות"? יש הרבה פירושים. יש פירוש אחד שקודם כל תדון את הרב שלך ואת החבר שלך לכף זכות, ויש עוד כמה וכמה פירושים – פירושים יפים, אבל קצת דחוקים. על כל פנים, **עשה לך רב וקנה לך חבר** הם תחת האות **ע**, ואחר כך **והוי דן** את כל האדם לכף זכות" – **ע-דן**.

המלה האחרונה של מעשה בראשית היא "לעשות" – "אשר ברא אלהים לעשות"¹⁷, "נעשה ונשמע"¹⁸. בזהר¹⁹ כתוב ש"נעשה ונשמע" היינו "עשיה לעילא" – על דרך "עשה לך רב", מי שמעליך. גם ה-**ע** רבתי של "שמע" היא **ע** של "לעילא", של "עשיה לעילא", של בינה. בכל אופן, יש כאן רמז נאה לשם **ע-דן**: "עשה לך רב וקנה לך חבר והוי דן את כל האדם לכף זכות".

¹⁵ בראשית מט, טז-יז. הפסוק הבא, "לישועתך קויתי הוי" (המשלים את מספר האותיות **לאלהים**, סוד **כוס-יין**), הוא תפלה ולא ברכה ולכן מחולק משני הפסוקים הראשונים.

¹⁶ פ"א מ"ו.

¹⁷ בראשית ב, ג.

¹⁸ שמות כד, ז.

¹⁹ ח"ג קח, ב. ראה ענין התפלה וההתבוננות (גל עיני) עמ' עג.

ואחר כך "ופלג עדן" שוב "שלם וחציו", סוד "שלם וחציו" כפול ומכופל.

כעת נברך עוד ברכה לחתן ולכלה, שכל החיים שלהם יהיו חיים של תענוג, דברנו מתחלת השנה שתהיה שנה של תענוג. עדן הוא תענוג, כמו שנאמר בברכת אשר (לשון מאָשר, "מאשר שמנה לחמו", סוד **בראשית** אותיות **בית אשר**) "והוא יתן מעדני מלך" (המשכה מעדן למלכות, "הוי בחכמה יסד ארץ", "אבא יסד ברתא"). כתוב בכתבי האריז"ל¹⁷⁷ ש-**ענג** הוא ר"ת **עדן-נהר-גן**. דברנו על עדן וגן עדן וכתוב שיש מה שמחבר אותם – ונהר יצא מעדן להשקות את הגן¹⁷⁸.

סוד **ענג** שבת הוא **עדן-נהר-גן**. **עדן-נהר-גן** = **קדם-קדם-קדם**. תעשו את החשבון לפי שיטת המלבי"ם על מספר זה ותראו שהשנה הזו היא שנת הקץ¹⁷⁹. זו עבודת בית, מי שרוצה לעשות זאת. עוד פעם, ה**עידן** הוא ה**ענג** של **עדן-נהר-גן**. לפי הפירוש הזה עדן הוא חכמה וגן הוא בינה (לפעמים מפרשים חכמה ומלכות) והנהר הוא יסוד אבא (בחינת דעת עליון) שמקשר אותם. צריך הכל יחד, את כל ה**ענג** הזה (שלמות של חב"ד).

"קדם" היינו הכתר, בחינת זיו השמש בגוף כדור השמש כנ"ל. שוב, **עדן-נהר-גן** שוה **קדם-קדם-קדם** (432). כל **קדם** הוא **יב** ברבוע. זהו יחוד

לכן הוא פוסק שאין יוצא מהכלל, גם כופר בעיקר הכי רחוק, צריך לקרב. ככה אפשר לחבר את שני הדברים יחד, "והוי דן את כל האדם לכף זכות", שכל יהודי ראוי ללמוד תורה, ואדרבא, שהוא יהיה התלמיד שלך. מה שבא לך ללמד עליו חובה – סימן שאתה צריך לקרב אותו.

אני אומר זאת לחתן ולכלה, כי שמעתי מאבא של עדן שמהיום הראשון של החתונה – וכך טוב מאד – עושים פעילות של קירוב לבבות. אני מברך שימשיכו ביתר שאת ויתר עוז ויצליחו מאד. לשם כך צריך רב, צריך חבר – "האשה הטובה היא החבר הטוב", קונים חבר בקנין הקידושין והחופה, וכעת, כשיש לך חבר – "והוי דן את כל האדם לכף זכות", כולם ראויים להיות תלמידים שלכם. זהו ווארט אחד לכבוד עדן, ששייך לשניכם.

שנת קץ בחישוב עדן-נהר-גן

ווארט שני: אחד הפסוקים הסודיים בדניאל הוא "עד עֶדן ועֶדנין ופלג עֶדן"¹⁸⁰, אז משיח יבוא. עֶדן הוא גם עֶידן (תסתכלו במלבי"ם), מתקשר למה שדברנו על התפשטות אלקות שהופכת למקום זומן. יש פה ארבע פעמים עדן – "עד, עֶדן, ועֶדנין, ופלג עֶדן". כמובן, כל הפירושים מגסים לפענח את החידות של דניאל, וגם כל אחד אוהב לחשב קיצים – מנסה לעשות שיגיע לשנה הזאת.

מי שרוצה להבין מה שנאמר עכשיו צריך להסתכל שם בפירוש המלבי"ם. הוא מפרש שעידן היינו 410 שנים של בית ראשון ו"עדנים" פעמיים 410 ו"פלג עדן" החצי של שניהם יחד – צריך להוסיף כל זאת לשנת חורבן בית שני ואז מקבלים את הקץ, שהוא שנת תרע"ג. אם כן, יש בשם הכלה את סוד הקץ – "עד עדן ועדנין ופלג עדן" – "עדן ועדנין" כבר יחס של "שלם וחציו",

¹⁷⁷ לקו"ת ישעיה פנ"ח, ובכ"ד.

¹⁷⁸ בראשית ב, י.

¹⁷⁹ כך החישוב: מובא בסדר הדורות שיש שתי אפשרויות מה היא שנת החורבן – ג'תתל"ד או ג'תתכ"ח. המלבי"ם חישב לפי האפשרות השניה, וספר קדימה 1845 שנים (ג פעמים תי, 1230, ועוד חצי של של הפעמים, 615 = 1845), ולפיו שנת הקץ היא ה'תרע"ג. לפי האפשרות הראשונה, יש לספור משנת ג'תתל"ד, ולפי המבואר בפנים כל עידן מחושב כשלמות ה**ענג**, **עדן-נהר-גן**, 432. לפי זה, יש לספור קדימה 1944 שנים (ג פעמים 432, 1296, ועוד חצי של של הפעמים, 648 = 1944), ואז שנת הקץ היא ה'תשע"ח.

וראה קונטרס אחרון שם.

¹⁸⁰ דניאל ז, כה.

האדם עובד וה' דואג לשמור אותו מלהתקרב לעץ החיים, שלא יאכל ממנו ויחיה לעולם).
גבורה: "ויצא קין מלפני הוי' וישב בארץ נוד קדמת עדן"²² – קין הוא שרש הגבורה (וממנו בנין המלכות).

שלושת הראשונים הם לטובה – פסוקי מעלת גן עדן – ושלושת האחרונים לרעה, פסוקי ענישה וגירוש לאדם ולקין. בהקבלה לספירות, שלושת הראשונים החיוביים הם **חסד תפארת יסוד = 1233 = 3 פעמים 411 (3 פעמים 137), תהו, יש מאין כו'. חסד במילוי = 3 פעמים 18 ברבוע, ממוצע כל אות. חסד תפארת יסוד במילוי = 3 פעמים 32 ברבוע, ממוצע כל תבה ("לב ישראל חיי")!** [אברהם יעקב יוסף (חסד תפארת יסוד) = 586 = יסוד במילוי, הכל נכלל ביסוד יוסף, "ונהר יצא מעדן גו'", יוסף הוא תיקון "שאלו מרחבות הנהר".]

מאד חשוב בקבלה. אם כל עידן הוא הענג הזה, והנבואה של דניאל מתחילה מחורבן בית שני, אז "עננים [עדנים] הגיע זמן גאולתכם"!

עדן המדות (השלמה)

בתורה מופיעה המלה "עדן" שש פעמים (בנ"ך יש עוד), כולן בפרשת בראשית, והן מכוונות כנגד ששת צירופי המלה **עדן** וכנגד הופעת ספירת החכמה ("עדן") ב-1 מדות הלב:

חסד: "ויטע הוי' אלהים גן בעדן מקדם וישם שם את האדם אשר יצר"¹² – ראשית התהוות הגן ממדת החסד.

יסוד: "ונהר יצא מעדן להשקות את הגן ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים"¹³ – המשכת היסוד ("יסוד אבא ארוך ומסתיים ביסוד ז"א").

תפארת: "ויקח הוי' אלהים את האדם וינחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה"¹⁴ – התפארת היא מקום כללות קיום המצוות, "לעבדה ב-רמח מצוות עשה ולשמרה ב-שסה מצוות לא תעשה".

נצח: "וישלחהו הוי' אלהים מגן עדן לעבד את האדמה אשר לקח משם"¹⁵ – שני פסוקי השילוח והגירוש מחוץ לגן עדן הם בנצח והוד ש"לבר מגופא". אכן, בנצח יש עדיין גילוי של "הוי' אלהים" וכן נותרה לאדם עבודת "לעבד את האדמה" כנגד "לעבדה [ולשמרה]" שבתפארת, בסוד "איהו [תפארת] בנצח".

הוד: "ויגרש את האדם וישכן מקדם לגן עדן את הכרבים ואת להט החרב המתהפכת לשמר את דרך עץ החיים"¹⁶ – בהוד מסתלק גילוי "הוי' אלהים" ומופיע רק "ויגרש" בלי שם ה', כאשר "הודי נהפך עלי למשחית" ב"להט החרב המתהפכת" (את ה"לשמרה" לקח ה' לעצמו –

¹² בראשית ב, טו.

¹³ שם פסוק י.

¹⁴ שם פסוק טו.

¹⁵ שם ג, כג.

¹⁶ שם פסוק כד.

שבת קדש פרשת בלק, י"ד תמוז ע"ז - כפר חב"ד רמ"ח אותיות צו-צז

[אחרי^א תפלת מוסף:]

ג. המשכת יראת הצדיק לאחר פטירתו (אות צו)

ניגון ניגון מויטבסק.

צו. יוסף מת אבל אלקיו קיים (כן אי' במד') [אמנם יוסף מת אבל האלהים שלו חי וקיים. באלב"ם – 'כלם באלב"ם עשית' – פרצוף הנצח, נצחיות הצדיק, הוא אותיות ח"ק, "כי חק לישראל" ("כי חק לישראל" = "אין מזל לישראל", השרש-מזל של 'נצח ישראל' הוא באין האלוקי שהוא "חי וקיים"). בגרסה אחת של רמ"ח אותיות כתוב "אלקיו חיים" במקום "אלקיו קיים" ועל פי הרמז הנ"ל אפשר לתת לזה טעם לשבח ובכלל להבין את הקשר בין חי לקיים, כמו שמוסבר אצלנו לגבי חדש-קדש ועוד, ודוק.] פי' מה שממשיך למטה לנשיי ע"י עבודתו [הווארט כאן מזכיר את מה שכתוב באגרת הקדש כז לגבי הסתלקות הצדיק, שהוא משאיר למטה למקושרים אליו את עבודת ה' שלו – האמונה, האהבה והיראה שלו. שם מוסבר שיש בזה שתי בחינות, מה שהתלמידים מקבלים גילוי פנימי של מדות רבם על ידי התקשרות אליו באהבה רבה ומה שמאיר מנשמת הצדיק בדרך ממילא, בבחינת אור מקיף, לכל נשמות ישראל, כמשל השמש המאירה מתחת לארץ לשישים רבוא כוכבים, עיי"ש. כאן מדובר על ההמשכה מנשמת הצדיק בדרך ממילא.]. בן עתה הבעש"ט כו' [הכוונה לכל הרביים מהבעש"ט והלאה – שאף על פי שנסתלקו, עדיין יש המשכה מנשמתם לכל נשמות ישראל שבגופים].

"אלקיו קיים", דווקא שם אלקים (שהוא "אלהים חיים ומלך עולם", מלשון זה התחלף "אלקיו קיים" ב"אלקיו חיים" כנ"ל), שהוא מדת הגבורה והיראה. כלומר, מודגש כאן שהצדיק ממשיך למטה את מדת היראה שלו, יותר מאשר האמונה והאהבה. לגבי אמונה כתוב "צדיק באמונתו יחיה", האמונה היא כח מקיף, אבל לגבי יראה כתוב "יראת הוי' לחיים", היראה חודרת לתוך הנפש. יוסף אמר על עצמו שהוא "ירא אלהים". גם על אברהם כתוב "ירא אלהים", המלאך אמר לו "עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה", אבל יוסף אמר כך על עצמו ("את האלהים אני ירא"²). לגבי האבות אומרים בתחלת שמונה עשרה "אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב", הכל עם שם אלהים. יוסף הוא לא מהאבות, שהרי "אין קורין אבות אלא לשלשה", ובכל זאת הרי כתוב "נהג כצאן יוסף" ו"משם רעה אבן ישראל", והוא גם ממשיך אחרי פטירתו לעם ישראל את מדת היראה שלו.

כתוב כאן "אלקיו", האלקים שלו. כלומר, לכל צדיק יש את האלקים שלו, שממשיך גילוי אלקות באופן שלו. כמו שהרמ"ק ממשיל את התלבשות האור האלקי למים שמוזגים לתוך כלי שמקבלים את הגוון של הכלי, כך כל צדיק הוא מגלה גוון אחר של אלקות.

יראת שמים של הבעש"ט

הוא ממשיך שכמו אצל יוסף "כן עתה הבעש"ט כו'". אדמו"ר האמצעי כותב על הבעל שם טוב שעיקר עבודת ה' שלו היתה מדת היראה שלו, שמששת ימי בראשית עד ביאת משיח לא היתה ולא תהיה יראת שמים כזאת. מסופר שפעם אחרי

² בראשית מב, יח.

^א נרשם על ידי אליעזר שלמה מזרחי. לא מוגה.

את הווארט הזה כדבר אמיתי. מי היה הווילדניקר? קוראים לו ר' ישראל דב בער מהעיררה ווילדניק. יש לו ספר שנקרא שארית ישראל, הוא לא כ"כ מצוי, יש היום מכון בארצות הברית שמהדירים את הספרים שלו והוציאו הוצאה חדשה של הספר הזה. עוד מעט נספר עליו ונגיד כמה ווארטים מהספר שלו, אבל קודם נקרא מה שאומר כאן:]

שקיבל מאבותיו שמימות הבעש"ט תובעים על דקות [דקות היינו העלם הרע, שקיים בלא-מודע של האדם. חידוש של החסידות הוא שיש לא-מודע, 100 שנה מאוחר יותר הגיעו להכרה הזו גם בפסיכולוגיה – הפסיכולוגיה ינקה מאחוריים דאחוריים של החסידות – ועד אז חשבו שיש רק את המודע.

בחסידות לא-מודע נקרא "העלם". יש לא-מודע טוב, האהבה המסותרת לקב"ה והאמונה המסותרת בלב כל יהודי (שגם אם יאמר שהוא לא מאמין, נאמר לו שהוא כן מאמין, אך יתכן והאמונה נמצאת עמוק בלא-מודע שלו), ויש לא-מודע רע, העלם הרע שבנפש. העלם הרע הוא כמו "עברות שאדם דש ברגליו" (שאינו מודע להן), דוגמת אבק לשון הרע.

עד החסידות הדרישה היתה על תיקון המודע, ורק מצדיקים דרשו לתקן גם את הלא-מודע. אפשר לחלק עוד ולומר שיש לא-מודע (unconscious) ויש טרום-מודע (pre-conscious), ואבק לשון הרע הוא כמו טרום-מודע, על סף המודע. מצדיקים דורשים לתקן גם את העלם הרע שלהם, מבינוני – ומי יכול לומר שהוא בינוני – דורשים לתקן את הטרום-מודע שלו.

(יש ווארט מהבעש"ט על כך שאם אתה רואה רע בשני זה סימן שיש אותו אצלך.) כן, יש סיפורים על האדמו"ר האמצעי והצמח צדק ששמעו ממי שנכנס ליחידות אצלם על עברות שעשו והסתגרו כמה ימים בחדר כדי להתייגע למצוא בעצמם בדקות דקות את אותו חטא, חטאים חמורים ומשונים מאד שהיה קשה להם למצוא קשר אליהם. הכל כדי להזדהות עם אותו אחד, לתקן

הסתלקות הבעש"ט ישבו חסידים וספרו מופתים עליו. ישב שם בנו, רבי צבי, והוא נרדם. אבא שלו, הבעל שם טוב, בא אליו בחלום ואמר לו 'למה מדברים עלי מופתים – להם זה לא מועיל ולי זה לא מועיל, שידברו על היראת שמים שלי, זה יועיל גם להם וגם לי'.

(יש סיפור שהכוס בחדר רעדה.) כן, כאשר הבעש"ט היה בדבקות, ולא ראו עליו שום תנועה, המים שבתוך הכוס שבסוף החדר רעדו מרוב היראת שמים שלו. יש גם סיפור על המגיד שפעם ראה את הבעש"ט מתפלל וראה שהטלית שלו נשמטה מעליו, הוא נגע בטלית ליישר אותה ופתאום קיבל רעדה ו'נתפס' בה, עד שהבעש"ט היה צריך להפסיק מתפלתו להרגיע אותו ולהשתיק את רעדתו, שהיה במצב של פיקוח נפש.

יש גם כמה סיפורים על בעל ההילולא של הערב, האור החיים הקדוש, שהיה רוכב על אריות – אריה אותיות יראה – והם היו כורעים לפניו כדי שירכב עליהם (חיותם היתה מבחינת יראה תתאה אך חיותו היתה מבחינת יראה עילאה), הכל בזכות ה"צלם אלהים" שהיה לו ("צלם אלהים" בגימטריא "ליראה" – "ועתה ישראל מה הוי' אלהיך שאל מעמך כי אם ליראה וגו'").

ד. תקון העל-מודע מימות הבעש"ט (אות צד)

צו. אי' בס' האווילעדיניקער שקיבל מאבותיו שמימות הבעש"ט תובעים על דקות, שהבעש"ט נילה שגם דקות נסות ונתן לנו כחות ע"ו.

העלם הרע שבנפש

צו. אי' בס' האווילעדיניקער [כאן הוא מביא מספר של צדיק לא חב"ד³, והעובדה שר' גרונם מביא אותו ברמ"ח אותיות אומרת שהוא קיבל

³ ראה שארית ישראל חלק ראשון דרוש ז מאמר א.

שלא כל כך ברור למה הכוונה כאן במלה "מאבותיו" – כנראה הכוונה לרבותיו.

מסופר שבהיותו יתום מאב ואם הוא הסתובב אצל הרבה צדיקים, אבל דווקא לליובאוויטש הוא לא הגיע. בהתחלה הלך לרבי לוי יצחק מברדיטשוב. אחר כך הוא הלך לזייטומיר (הקרובה יחסית לברדיטשוב), שם היה אצל רבי אהרן מזייטומיר, בעל התולדות אהרן, בנו של רבי זאב וולף מזייטומיר. אחר כך הוא גם הלך לרבי מרדכי מלעכוויץ', תלמידו של רבי שלמה מקרלין.

כתוב שמכל הצדיקים האלה רבו המובהק של הווילדניקער הוא רבי מרדכי מטשרנוביל, שהיה לו קשר לאדמו"ר הזקן – הם היו מחותנים. מרבי מרדכי מטשרנוביל יש רק ספר קטן עם ווארטים, אבל בספר של הווילדניקער הוא מביא הרבה תורות ממנו. התורות בספרו ארוכות, לפעמים אפילו יותר ארוכות מדרושים בליקוטי תורה. הספר מחולק לשלש, שלשה נושאים: נושא ההחלק הראשון הוא התקשרות לרבי, שם הוא קורא לו חכם, צדיק; נושא החלק השני הוא המועדים; ונושא החלק השלישי הוא תשובה, בקשר לימי השובבי"ם.

ראשית מופתי הווילדניקער – ביזמת הצמח

צדק

הווילדניקער היה ידוע כבעל מופת גדול. היו מגיעים אליו גם מחסידויות אחרות וממרחקים בשביל המופתים שלו. מסופר שמי שפרסם אותו ראשונה הוא הצמח צדק. פעם הגיעה לצמח צדק אשה עגונה, שלא ידעה היכן בעלה. יש מצוה חשובה בתורה של התרת עגונות, ויש הרבה סיפורים מהבעל שם טוב ומעוד צדיקים שהיו אומרים לאשה איפה נמצא הבעל. האשה הגיעה לצמח צדק והוא שלח אותה לווילדניקער ואמר לה שתגידי לו בשמו שיאמר לה איפה נמצא בעלה. באותו זמן הוא לא היה ידוע כבעל מופתים, אבל הצמח צדק שלח אותה, אז היא

את הענין – כמובן בדקות דקות – בנפשם שלהם, וכך להשכיל מה התיקון של אותו אחד.]

נתינת כח לתקון העל מודע

שהבעש"ט גילה שגם דקות גסות [זה עוד ווארט, שהבעש"ט גילה שגם דקות היא באמת גסות. לפני הבעש"ט חשבו שאבק לשון הרע הוא לא כמו לשון הרע, אבל הבעש"ט גילה שגם האבק הוא אותו דבר. תיקון ה"עברות שאדם דש בעקביו" הוא ענין "והיה עקב תשמעון", קשור לעקבתא דמשיחא.

אבל מה? הבעש"ט לא סתם בא להכביד לנו על החיים, כי בנוסף לכך שגילה שגם דקות נחשבת כגסות: [ונתן לנו כחות ע"ז [דבר נוסף, שממתיק את מה שאמר קודם].

יש כאן שלשה דברים: א. שמימות הבעש"ט תובעים על דקות; ב. שהבעש"ט גילה שגם דקות גסות; ג. ונתן לנו כחות על זה – הוא הקדים תרופה למכה, כך שיש לנו כחות להתמודד עם הדקות שבנפש. איפה מצינו דוגמה לדבר, שנותנים כוחות לבן אדם לעבור משהו עוד לפני שהתחיל? באיזה תחלת ספר זה כתוב? [תניא, "משביעין אותו תהא צדיק".] כן, "משביעין" מלשון שובע, שנותנים לו כח להיות צדיק ("תהי צדיק" ולפחות "ואל תהי רשע", אלא בינוני).

ה. ה"שארית ישראל" מווילדניק

רבותיו של הווילדניקער

כעת נספר קצת על הווילדניקער. הוא כותב כאן "שקיבל מאבותיו", צריך להבין מה כוונתו. אפשר לחשוב, לפי הביטוי, שאבותיו היו צדיקים גדולים תלמידי הבעש"ט. אבל לא – אבא שלו היה מלמד, יהודי פשוט. דווקא הווילדניקער הוא דוגמא לצדיק שאין לו יחוס, יש צדיקים כאלה. לא רק שאביו לא היה צדיק גדול, אלא שהוא התייתם ממנו בגיל 4, ומאמו התייתם בגיל 9. כך

באחור, ועל ידי הנסירה כל הדינים של הדכורא נמשכו אל הנוקבא וכל החסדים נשארו אצל הזכר, ואחרי הנסירה הם מתאחדים פנים בפנים, וזהו הזיווג, להמתיק את הגבורות בחסדים. הוא כותב שכך גם אצל רבי וחסיד. דברנו השבוע על כך שיש קשר בין אב לבן, רב לתלמיד, אבל הקשר הכי פנימי, בחינת הדביר, קדש הקדשים, הוא בין דוד לרעיה, המשל של שיר השירים, וכמוהו הקשר בין רבי וחסיד – זהו הקשר הכי פנימי ועצמי.

שוב, הוא כותב שבהתחלה יש ניתוק, דהיינו ריחוק הערך, בין החסיד לרבי ובין הרבי לחסיד. מובן שהחסיד מרגיש שהוא כלל לא בערך לרבי ולכן יש תחושת ריחוק בין החסיד לרבי. את הריחוק בין הרבי לחסיד אפשר להסביר בשני אופנים: או שהרבי מכיר שהוא לא בערך, כמו שהרבי לא התבייש לומר בשיחה הידועה בדבר מלכות (פרשת שופטים) שצריך לפרסם לכל אנשי הדור שהקב"ה מינה בעל בחירה שמצד עצמו הוא שלא בערך נעלה מאנשי הדור, והוא ה"שופטייך" וה"יועצייך" של הדור. או שנסביר לצד השני, כמו שהרבי אמר על היום שהוא התחתן עם הבת של הרבי הרי"צ שהוא היום שעשה אותי שייך לכם. כלומר, לפני כן הרבי לא הרגיש שייך לחסידים. גם בתקופה הראשונה לאחר הסתלקות הרבי הקודם הרבי לא רצה לקבל את הנשיאות במשך שנה. כלומר, שהרבי מרגיש שהוא לא בערך להיות רבי לחסיד. אלה שני כיוונים של ניתוק-ריחוק – התנשאות ושפלות.

[מה האחור באחור ברבי וחסיד?] בהתחלה, לפני ריחוק הערך, החסיד מרגיש חלק מהרבי. כלומר,

לידע איך שהוא רחוק מאוד מהצדיק עד שיהי ננע ונשבר לבו בקרבו. והצדיק צריך ג"כ לעיין ולפשפש במהותו איך שיתרחק ממהות המקבל. בכדי שלא יתערבו ח"ו המהותים ויהי מזה ח"ו יניקת הקליפות להתפשט באתר דלאו דילי. וז"ש שלום שלום לרחוק ולקרוב שמתחילה צ"ל בבחי' ריחוק והבדלה. ואח"כ יכול להיות היחוד בבחי' קירוב שהיא בחי' דעת האמיתי שצריך דעת שלם לזה.

נסעה לוויילדניק ואמרה לו בשם הצמח צדק שיאמר לה איפה נמצא בעלה. הווילדניקער שמע שכך הצמח צדק אמר, קם אל החלון והסתכל החוצה, ואז פנה אל האשה ואמר לה תסעי לעיירה פלונית, שם תמצאי את בעלך. האשה הסתכלה אחר כך דרך אותו חלון ולא ראתה שם כלום, אך היא הלכה לאן שהוא אמר לה ואכן מצאה שם את בעלה. ומהסיפור הזה הוא התפרסם כבעל מופתים.

הוא כתב בסוף ימיו שמי שיבוא לקבר שלו יושע בכל בקשה שהוא יבקש. הוא כתב עוד שיגיע זמן שלא יהיה אפשר להכנס לאהל שלו אז אפילו מי שרק יחזיק בדלת של השער יושע. ואכן בזמן הקומוניסטים, הקומוניסטים גדרו את המקום שלא יהיה אפשר להכנס לציון, והיהודים שהגיעו לשם החזיקו בידית והתפללו. [הוא המכונה 'בעל הידית'?] כן.

סוד הנסירה בקשר של רבי וחסיד

נגיד כמה ווארטים שהוא כותב בחלק הראשון של ספרו, על ההתקשרות לצדיק: בתחלת החלק הוא כותב ווארט שאיני זוכר כמותו בחב"ד. הוא כותב שההתקשרות לצדיק היא בסוד הנסירה (מצאנו כיוצא בזה גם בחסידות חב"ד, אצל הרבי הרש"ב, אבל מוסבר באופן אחר), כאשר בתחלה החסיד מרגיש ניתוק מהרבי והרבי מרגיש ניתוק מהחסיד¹. אדם וחוה היו בהתחלה דבוקים אחר

¹ זה לשונו (דרוש א):

פתח הרב בענין התקשרות אל הצדיק ואמר שכמו בענין היחוד זו"נ צריך שיהיה מקודם בחי' נסירה ואח"כ יכול להיות היחוד פכ"פ בכדי שיהי' בחי' הבדלה מקודם בבחי' אין ערוך זל"ז (שאל"כ מעורבים החו"ג וצריך ליתן לו כל החסדים ולהמשיך לה כל הגבורות ואח"כ להמתיק הגבורות בחסדים ולייחדן כמ"ש בע"ח ופע"ח) כמו"כ בענין התקשרות אל הצדיק שהיא ג"כ בסוד משפיע ומקבל צריך שיתנו שניהם דעתם מתחילה בבחי' ריחוק והבדל זמ"ז שיעיניו ויפשפשו כאו"א במהותו. הן המקבל צריך

האחת היא שחסיד צריך רק לשמוע דברי תורה מהרבי שלו, ואחר כך לעבוד בכח עצמו. התיאור מזכיר את העבודה של חב"ד – ככה הוא תופס את חב"ד, אבל עוד נראה שדרך העבודה היא התכלית בעיניו היא-היא עבודת ה' האמתית של חב"ד.

השיטה השניה היא לסמוך על הרבי – אפילו לא צריך לשמוע את הדברי תורה שלו, אלא הכל הרבי עושה. החסיד מגדל פאות כדי שרבי נחמן ימשוך אותו בפאות מהגינהם... זו שיטת פולין, הדרך של רבי שלמה מקרלין שגרס "וצדיק באמונתו יחיה".

הוא כותב ששתי השיטות, כל אחת לעצמה, לא טובות. השיטה השניה – פשיטא שלא טובה, כי החסיד לא עובד מעצמו, הכל הרבי עושה. אבל גם בשיטה הראשונה יש בעיה, שהחסיד חושב שהוא עובד מעצמו, אבל באמת הכל בא מכח הרבי. הוא כותב שהתכלית היא עבודה בכח עצמו, אבל עם הכרה שמה שאני עושה – הכל מכוחו של הרבי. בעצם זו דרך חב"ד האמתית.

רבי – "רע בעיני הוי"

אין לי (בינתיים...) את הספר שארית ישראל, דפדפתי בהיברו בוקס, ובסוף החלק הזה יש ווארטים קצרים ממנו, והיה שם ווארט אחד שהקפיץ אותי מהכסא... הוא כותב¹ ש-רבי ר"ת

החסיד מרגיש שהוא והרבי באותו רמה פחות או יותר, הרבי קצת מעליו. הוא פותח בויקיפדיה את הערך על הרבי מליובאוויטש ורואה שהוא עשה כך וכך, ומרגיש שאני והוא באותו איזור... הנסירה היא להרגיש ריחוק הערך ואחר כך הקשר השלם ביניהם הוא פנים בפנים, שלמרות הריחוק הם מתקשרים יחד.

בשם הרב המגיד (מובא גם בדרושי חב"ד) יש משהו דומה בסוד השם דוד, המורכב משתי דלתין – ד ו-ד. האות דלת היא לשון "דלית", ועל המלכות כתוב "דלית לה מגרמא כלום", ובשם דוד יש שתי בחינות של "דלית": בחינה אחת בסוד הבטול של המשפיע, שצריך לבטל-לצמצם את עצמו כדי להשפיע למקבל, ויש את המלכות "דלית לה מגרמא כלום", המקבל שצריך לצמצם עצמו כ"נקודה תחת היסוד" כדי לקבל את אורות המשפיע. בכל זאת, הרעיון כאן שונה, משום שבביאור השם דוד הנקודה היא בטול, אבל כאן הנקודה היא ריחוק הערך.

שלש שיטות בהתקשרות לצדיק

נראה עוד ווארט בענין התקשרות. הוא כותב שיש שתי שיטות עבודה² (שכנראה מתכוון בהן לחב"ד ופולין):

¹ זה לשונו (סוף הדרוש הנ"ל):

גם יש מי שחושב שהעיקר לשמוע מהצדיק דברי תורה ותוכחת מוסר בלי אופן התקשרות כלל רק לעבוד בעצמו, ויש מי שחושב להיפוך שהעיקר להתקשר לצדיק והצדיק יעלה אותו ומיקל על עצמו מלעבוד שום עבודה. והאמת שדייקא שניהם כא' טובים אבל בדרך אחד לבד יש חסרון גדול. וע"ז נאמר ויאמינו בה' ובמשה עבדו פי' ובמשה עבדו היינו שכל העבודה של כל א' מישראל נגנו וניכלל אצל הצדיק דוקא וזהו ובמשה שהוא צדיק הכולל. עבדו היינו העבדות של כל אחד, וצריך לקבל העבדות מהצדיק דווקא, והעיקר לעבוד מעצמו כל מה שביכולתו בסוד מרע ועשה טוב רק שצריך לקבל העבדות ע"י הצדיק. וזהו ג"כ מאמר וגם כך יאמינו לעולם, שגם כך ניתן כח האמונה של

כל ישראל שיאמינו לעולם לכן צריכים לקבל כח האמונה ג"כ מהצדיק, ולכן זה בלא זה לא יתכן כלל דווקא שניהם כאחד טובים, וד"ל. ובזכות האמונה נזכה לביאת משיח צדיקנו ב"ב אמן.

¹ זה לשונו:

רבי היא ר"ת רע בעיני ה'. הפירוש היא שאם הצדיק מחזיק עצמו שהוא רע בעיני ה' שלא יצא עדיין ידי חובתו אזי יתהוו' מזה שמביא את הרע לעיני ה' היינו שיכול לתקן את הרע של ישראל ויתהוו' מרע ר"ת רחמים עליונים. או מלשון תרועם בשבט ברזל לשבור הרע וד"ל.

= "שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד".
 [הווארט על "ותמנת הוי' יביט" הוא לא מר'
 אייזיק?] הוא מביא אותו בשם אדמו"ר הזקן.
 התפללו מנחה.

"רע בעיני הוי'..." בדרך כלל מה ראשי התבות
 הידועים של רבי? [ראש בני ישראל].
 כן, מה הכוונה בראשי תבות שהוא כותב? אצל
 מי נאמר "רע בעיני הוי'?" אצל ער בכור יהודה.
 כתוב "ויהי ער בכור יהודה רע בעיני הוי' וימתהו
 הוי'". הפסוק כתוב בספר בראשית וחוזר בדברי
 הימים, רק שבדברי הימים לא חוזר שם הוי'
 בסוף, אך המלה החותמת, "וימתהו" כתובה
 מלא י (בניגוד לכותב החסר בבראשית). כלומר,
 בדברי הימים נרמז שם הוי' ב-י הנוספת. יש כאן
 צירוף-היפוך אותיות ער-רע. איפה יש עוד צירוף
 כזה? "ונח מצא חן בעיני הוי'". הרבי אומר¹
 שדור העשירי קשור עם נח, ש"עשרה דורות
 מאדם עד נח" הולך על כל העולם בכללות. על
 כל פנים, המלים "רע בעיני הוי'" כתובות בענין
 ער בכור יהודה – "ויהי ער בכור יהודה רע בעיני
 הוי'". במי ער התגלגל אחר כך? בפרץ. ער ואונן
 התגלגלו בפרץ וזרח, ומפרץ יצא דוד המלך
 שמצאצאיו מלך המשיח. כלומר, ער הוא נשמת
 משיח – משיח שחוטא בהתחלה (בסוד "אשר
 נשיא יחטא").

איך הוא מפרש את ראשי התבות האלה? שרבי
 צריך להחזיק את עצמו רע בעיני ה' וכך להעלות
 את כל הרע שיש בעולם אל "עיני הוי'", בהן
 כתוב "וירא און ולא התבונן", הקב"ה לא רואה
 רע, וכך הוא הופך אותו לטוב. אדמו"ר הזקן
 מסביר על מה שנאמר במשה רבינו "ותמנת הוי'
 יביט" שהוא רואה את המציאות כמו שה' רואה
 אותה, כמו בדעת עליון ויחודא עילאה. כך הוא
 מסביר כאן שהרבי עושה, מעלה את המבט על כל
 הרע כפי שהוא "בעיני הוי'", וכך הופך הכל
 לטוב. [הוויילדניקער כותב את המלמעלה?] הוא
 כותב שמעלה את הרע מלמטה, אדמו"ר הזקן
 כותב שרואה מלמעלה. מי ש"רע בעיני הוי'",
 שמעלה את כל הרע לעיני ה', זוכה להיות "ראש
 בני ישראל" (רבי רבי = משיח בן דוד, שאר
 האותיות: "רע בעיני י-הוה" "ראש בני ישראל"

¹ לקו"ש ח"ב עמ' 450-452.

כי תצא אש

פנימיות ההלכה בדין נזקי אש

כי תצא אש

מתוך סוגיות אש

אחד מארבעה אבות נזיקין¹ הוא האש, "כִּי תֵצֵא אֵשׁ וּמִצָּאָהּ קִצִּים וְנֹאכַל גְּדִישׁ אוֹ הַקָּמָה אוֹ הַשְּׂדֵה שְׁלֹם יִשְׁלַם הַמִּבְעֵר אֶת הַבְּעֵרָה"². אחד הדינים המיוחדים באש הוא "טמון", כלשון השולחן

¹ בבא קמא ב, א.

² שמות כב, ה. בפסוק יש 16 מלים וכולו עולה בגימטריא 3856, 16 פעמים 241, אמר, הערך הממוצע של כל מלה, כאשר ארבע המלים הראשונות (השרש של 16) **כי תצא אש ומצאה** עולה ד"פ אמר, ממוצע כל מלה (והנה אמר עולה **קצים** עם הכולל, כפי שיבואר לקמן החשיבות של קוצים דוקא). בדרך כלל מבואר שסוד אמר הוא ר"ת אור-מים-רקיע, אבל יש גם סוד של אש-מים-רוח, בסוד הדבור שיוצא מהלב "חם לבי בקרבי בהגיגי תבער אש" (הבל-לה-הלב) דרך הקנה (מים) עד הדבור עצמו, "דברתי בלשוני" (רוח) – והיינו החב"ד שבדבור.

אם נעשה סדרה מאותיות אמר, 1, 40, 200, בסיס הסדרה יהיה 121, שהוא הנקודה האמצעית של 241, אמר (תופעה נדירה). אם נמשיך לבדוק את הנקודה האמצעית: הנקודה האמצעית של 121 היא 61 (אין), הנקודה האמצעית של 61 היא 31 (אל, אני אל [ואין עוד]), והנקודה האמצעית האחרונה היא 16, מספר המלים בפסוק! אם נמשיך למעלה: 241 הוא הנקודה האמצעית של 481 שהוא הנקודה האמצעית של 961, אברהם שרה יצחק (אחד מסודות האש כפי שיתבאר), קץ גריש קמה שדה, 31 בריבוע (31 היה חמשה מקומות לפני כן בסדרה. זהו כלל מתמטי בסדרות של נקודה אמצעית: אם יש מספר שהוא אחד פחות מחזקה של 2 (כאן 31 = 2 בחזקת 5 פחות 1), אם מתקדמים הלאה כמספר המקומות של החזקה (5 מקומות) מגיעים לרבע שלו).

הקדמות המערכת

המאמר שלפניכם עוסק ב"פנימיות ההלכה", הממד הפנימי בתוך נושא הלכתי. המאמר בדרך פרד"ס: פשט, רמז, דרוש, סוד. הפשט הוא הנגלה, מפשט הפסוקים עד סוגיות הגמרא ודברי הפוסקים. הרמז הוא התבוננות בגימטריא, ראשי תבות ועוד. הדרוש הוא בהשוואה לעניינים אחרים ולימודים בעבודת ה' בדרך החסידות. והסוד הוא במושגי הקבלה והתבוננות במבנה הפנימי.

כל זה מתוך הבנה ש"תורת ה' תמימה" וכל הרבדים שבה אחוזים זה בזה, משלימים ומעשירים זה את זה, עד שהבנת הרובד הנגלה, "גופי תורה", אינה שלמה ואמתית אלא כשהיא מחוברת לרובד הפנימי, "נשמתא דאורייתא". כדברי הגר"א "מה שמחדש על פי פשט צריך להיות מכוון על פי הסוד. וכל זמן שאינו מבין הסוד אפילו הפשט אינו ברור בידו" (אבן שלמה). זו המגמה המיוחדת של לימוד התורה בדורנו, דור של גאולה שיכול וצריך לגלות את האחדות בכל (הן בתוך התורה גופא, והן בחיבור התורה עם חכמת העולם והעולם עצמו).

לנוחות המעיינים, רוב הרמזים נמצאים בהערות השוליים, וניתן ללמוד את המאמר ברצף גם ללא ההערות.

תקציר: חיוב אש משום חציו, כאדם המזיק, או משום ממונו, כשור המזיק, או שילוב שני המרכיבים – רומז לאש שבאיש ואשה והשכינה שביניהם, והמושגים בכח ובפועל, מהות ומציאות. כן מוסברת האש הרעה והאש הטובה והיסודות השונים בתוך האש.

רפיוי שבת ובושת^ח. אמנם יש מחלוקת האם אשו משום חציו הוא כאדם המזיק לכל דבר, או רק לחלק מהדברים^ט.

ובסוף הסוגיה שואלים על רבי יוחנן, "טמון באש דפטור רחמנא היכי משכחת לה", שהרי אדם הזורק חץ ופגע בדבר טמון וודאי חייב. ועונים שמדובר דוקא ב"כלו לו חציו", כלומר שברגע הראשון האש לא היתה ראויה להזיק, "כגון שנפלה דליקה לאותו חצר ונפלה גדר שלא מחמת דליקה, והלכה והדליקה והזיקה בחצר אחרת" (וכיון שבשעה הראשונה היתה גדר, האש אינה נחשבת כחציו). ושוב שואלים: אם כן גם בגלוי פטור (ואין זה פטור מיוחד של טמון)! והמסקנה: "אלא למאן דאית ליה משום חציו אית ביה נמי משום ממונו". לפי רש"י, הפירוש הוא שלדעת

ערוך^א – "טמון באש פטור. שאם הדליק גדיש חבירו והיו טמונים בו אפילו מוריגים וכלי בקר שדרך להטמינם בגדיש פטור".

ובגמרא^ב נחלקו מה יסוד החיוב באש: "ר' יוחנן אמר אשו משום חציו, וריש לקיש אמר אשו משום ממונו. וריש לקיש מאי טעמא לא אמר כרבי יוחנן? אמר לך חציו מכחו קאזלי האי לא מכחו קאזיל. ורבי יוחנן מאי טעמא לא אמר כריש לקיש? אמר לך ממונא אית ביה ממשא הא לית ביה ממשא"^ג.

כלומר, משום חציו היינו כמו אדם המזיק, ומשום ממונו היינו כמו שורו המזיק (כלשון הגמרא "שורו ולא טפח באפיה")^ד, וסימן יפה בדבר: אדם שור ראשי תבות אש^ה.

ואחת הנפקא-מינות במחלוקת: אם אשו משום ממונו (ריש לקיש) אזי חייב רק בתשלום נזק, ואם אשו משום חציו (רבי יוחנן) אזי דינו כאדם המזיק וחייב "בארבעה דברים" דהיינו גם בתשלומי צער

^א תיח, יג.

^ב ב"ק כב, א.

^ג וריש לקיש יכול לומר: אמנם "אש אין בו ממש" ובכל זאת "שלם ישלם": שלם = אש אין בו. ישלם = ממש.

^ד לרש"י (בתחילת הסוגיה ד"ה משום ממונו) החיוב משום ממונו הוא רק כאשר הגחלת שייכת לו, ותוס' חולקים ואומרים שגם אם הדליק באש של אחר חייב כי "חיוב ממונו יש בו". ולשון תלמידי רבינו פרץ (בשטמ"ק): "ממונו לאו דוקא אלא תקלה".

^ה שאר האותיות ב-אדם שור = נר. דהיינו ש-אדם שור הוא אש נר. אש ונר הולכים יחד (וראה לקמן רמזי נר בפסוק "כי תצא אש"). אם מחשבים ש של אדם כ-600 אזי אדם עולה 605, ושור עולה 506, השלמה של היפוך ספרות, וביחד עולים 1111 = אשה במספר קדמי, הכל הופך להיות אשה (עליה נאמר "כתפארת אדם לשבת בית", שלא תהיה יצאנית – "כי תצא אש". הרי "כל כבודה בת מלך פנימה", שלא יקרה לה מה שקרה לדינה – "ותצא דינה בת לאה אשר" = 5 פעמים אש, ממוצע כל תבה = "כי תצא אש... את הבערה", כמו שיתבאר).

^ח אמנם לרש"י "ארבעה דברים" היינו נזק, צער, רפיוי ושבת, אבל כבושת פטור כיון שכבושת משלמים רק במתכוון. אבל הרמב"ם (נזקי ממון פי"ד הט"ו) והשו"ע (תיח, יז) פסקו שמתחייב בחמשה דברים (דהיינו נזק ועוד ארבעה דברים), וראה בנושאי הכלים.

ורמו: אדם המזיק = אור (= אין סוף) – רבי יוחנן מתייחס לצד המופשט שיש באש, האור שבה, כמו בפסוק "באור אש". (תהלים עח, יד). אור-אש הוא כמו ברק הדומה לחץ, "ויצא כברק חציו" – ברק עולה אש עם הכולל.

^ט מפשטות הגמרא משמע שלרבי יוחנן אם אשו הרגה אדם הוא חייב מיתה, ולכן אומרים "קיים ליה בדרכה מיניה" כאשר הדליק את הגדיש והיה עבד כפות ונשרף. וכן סוברים התוס' (סנהדרין עז, א) שחייב מיתה ככהאי גוונא. אבל הר"ן (שם ע"ב) סובר שפטור, והמנ"ח (מצוה נו) מדייק גם מהרמב"ם שפטור. ומסביר המנ"ח שלפי הרמב"ם מה שאומרים קלב"מ אינו משום חיוב מיתה אלא מפני שיש לו דין רורף, עיי"ש. ובחידושי הגר"ז ביאר באופן אחר, שבכל "מכה אדם" אומרים קלב"מ גם כשאין חיוב מיתה. ועוד נקודה: התוס' (שם) סוברים שאשו משום חציו מועיל גם לשחיטה, אם נפלה סכין מידו (שהוא תולדה דאש), אבל ראה בחידושי ר' חיים הלוי (הל' שכנים פי"א ה"א) שמחלק שאין זה כח גברא, עיין שם.

דברי הנמוק"י מתבארים לפי המושגים 'בכח' ו'בפועל'. בגדר אשו משום חציו הולכים אחרי הבכח – מבחינת האדם הכל נחשב כנעשה ברגע הראשון, יריית החץ או הדלקת האש, כיון שהכל נמצא בכח ברגע הראשון ומה שבא אחר כך הוא רק ההוצאה מן הכח אל הפועל. אבל בגדר אשו משום ממונו הולכים אחרי הפועל, והחיוב הוא בשעת הנזק בפועל. בסגנון אחר, חציו נמדד לפי המהות (בכח), וממונו נמדד לפי המציאות (בפועל)^א.

והנה בפסוק "כי תצא אש ומצאה קצים ונאכל גדיש" יש קושי, שהיה צריך לומר "ואכלה גדיש", ומתוך קושי זה דרשו בגמרא "ונאכל

רבי יוחנן יש באש חיוב כפול, הן משום ממונו- שורו והן משום חציו-אדם (כנ"ל שאש ר"ת אדם שור), ובמקום שאין באש משום חציו, כגון שכלו לו חציו, אזי מתחייב (רק) משום ממונו, ובזה נאמר הפטור של טמון.

הנמוקי יוסף

הנמוקי יוסף הקשה, למאן דאמר אשו משום חציו, מדוע מותר להדליק אש בערב שבת באופן שתמשוך לדלוק בשבת, והרי "כאילו הבעירה הוא בעצמו בשבת". ותירץ הנמוק"י שמצד האדם המעשה מתייחס לשעה הראשונה, "כזורק החץ שבשעה שיצא החץ מתחת ידו באותה שעה נעשה הכל... וכן הדין לענין שבת דכי אתחיל מערב שבת אתחיל וכמאן דאגמריה בידיים בההוא עידנא דלית ביה איסור חשיב". ולפי זה כותב הנמוק"י שאם מת המזיק קודם שהגיעה האש לחצר חבירו והזיקה, גובים את התשלום מנכסיו, כיון שהכל הולך לפי השעה הראשונה. מה שאין כן אם דנים באש משום ממונו, שאז החיוב נוצר רק בשעה שהמזמן מזיק.

שלשיטתו הכל נחשב כנעשה ברגע הראשון. אבל כמה אחרונים חלקו על הקצות (ראה למשל חידושי ר"ש שקאפ. ומה שמובא באוצר מפרשי התלמוד), וכן נראה בסברא, כיון שהנמוק"י מדבר מצד החיוב של הגברא-המזיק, שבוה הולכים אחר בכח, אבל מצד המעשה-הנפעל הולכים אחר בפועל (אמנם רבה סובר שהולכים אחר הבכח). בסגנון אחר, כיון שלמסקנה גם לרבי יוחנן יש הרכבה של אשו וממונו, לכן לא פשוט לרבה שהולכים אחר הבכח.

כיוצא בזה, מקשים איך אמר רבי יוחנן בתענית (כט, א) שהוא היה קובע את התענית בעשירי באב, והרי הוא סובר אשו משום חציו ואם כן הכל הולך אחר תחילת השריפה. אך התירוץ פשוט כנ"ל, שמצד החפצא, הדבר הנשרף, הולכים אחר שעת המעשה, ועל זה אנו מתאבלים (וכפי שיבואר לקמן שאשו משום חציו שייך לעולם היצירה, אבל האבלות היא על החורבן בעולם העשיה). שוב ראינו שמתרצים כך בשם הרבי מקאצק והאבני נזר (שיח שרפי קדש, תשעה באב. שיח השדה פרומער עמ' נד. וראה מאמרו של ידידנו הרב מיכאל הרשקוביץ שי' בספר זכור זאת ליעקב).

^א ובזה יש לתת טעם לשבח למנהג שהאשה עוצמת את העינים בהדלקת נר שבת, כיון שהעיקר הוא שבתוך הרגע הזה מונח כל המשך הדליקה של הנר, וזה מה שהאשה 'רואה' בעצימת העינים, ואחר כך היא פוקחת את עיניה ורואה את התחלת הדליקה בפועל.

וראה מנחת חינוך שם, שלפי זה יש עוד נפקא מינה להלכה בין כלו לו חציו ללא כלו. שאם כלו חציו, שחייב רק משום ממונו, אז היורשים פטורים (במציאות שהם עצמם לא היו צריכים לשמור). ומוסיף עוד נפק"מ אם הדליק בשבת, שכאשר זה חציו אז פטור מלשלם בגלל קים ליה דדרבה מיניה, שחיוב שבת וחיוב הנזק באים כאחד בשעה ראשונה. ואם כלו חציו, שחייב משום ממונו, אז אינו פטור משום קלב"מ, שחיוב שבת היה בשעה ראשונה וחיוב נזק בשעת הנזק בפועל.

דברי הנמוק"י נידונו באחרונים בהקשרים שונים. נזכיר שבגמרא ב"ק יז, ב מסתפק רבא בזורק כלי מראש הגג ובא אחר ושברו האם הולכים בתר מעיקרא (והשובר פטור) או בתר תבר מנא (וחולק על רבה שאומר "מנא תבירא תבר"). והתוס' שם כתבו שבזורק חץ על הכלי וקדם אחר ושברו פשיטא שהשובר חייב ולא הולכים בתר מעיקרא. ובקצות החושן (שצ סק"א) כתב שהנמוק"י יחלוק על התוס', כיון

הקרוב לאין¹⁷. ודוק שבמלה בראשית יש "טמון באש" – האש 'טמונה' באמצע המילה והברית מקיפה ושומרת על האש¹⁸. כאשר יש ברית אש יש גם בית אשר (צירוף נוסף של בראשית), בית מאושר של האיש והאשה.

האיש והאשה הראשונים בעם ישראל הם אברהם ושרה, ראשי תיבות אש, ולהם ניתנה מצות המילה, הברית (שבתחילתה נאמר "אני אל שדי" ראשי תבות אש)¹⁹.

¹⁷ אחד מראשי התבות החשובים של אש הוא אני שמי – "אני הוי' הוא שמי". אני שמי אותיות יש מאין (בגימטריא תהו. ראה לקמן עוד רמזים על תהו).

¹⁸ גם בפסוק "כי תצא אש" וגו' טמונה אש, בכמה וכמה צורות: ראשית, בפסוק יש 56 אותיות, שאותן ניתן לכתוב בצורת 'יהלום', משולש על גבי משולש, ובצורה זו שתי האותיות האמצעיות הן אש (ב"כ תצא אש" 7 אותיות, והשאר 7 ברובע אותיות, נוסחת היהלום. נמצא ש"כי תצא אש" הוא סימן למבנה הפסוק, ומבחינת מספר המלים הוא מחלק את הפסוק ל-3 ו-13, "בא יבא").

וכן טמונה אש בסימטריה בתוך הפסוק כמה פעמים: האות השביעית מתחילת הפסוק היא ש, "כי תצא אש" (ש הראשונה בפסוק, בסוף מלה) והשביעית מסוף הפסוק היא א, "את הבערה" (ה-א הראשונה מסוף הפסוק, בתחילת מלה). וכן האות ה-19 מתחילת הפסוק היא א וה-19 מסופו היא ש. וכן האות ה-25 מתחילת הפסוק היא ש וה-25 מסופו היא א. הרמז בסימטריה מתאים לכך שאותיות א-ש הן האותיות בעלות הסימטריה הצורנית הבולטת בכל האותיות.

ועוד, חמש המלים הראשונות כי תצא אש ומצאה קצים שוות ד"פ אש. וכן שתי המלים הראשונות כי תצא ועוד השתים האחרונות את הבערה עולה ד"פ אש (ממוצע כל מלה), וממילא יוצא ש"כי תצא אש... את הבערה" עולה ה"פ אש (כנ"ל שזו הסימטריה הראשונה של הופעת אש בתחילת הפסוק וסופו). מכאן שאת הבערה עולה ומצאה קצים, כמבואר שעיקר הבערה היא ע"י הקוצים.

¹⁹ השם הקדוש שדי רמוז בפסוק של "כי תצא אש" שבו נאמר השדה שעולה שדי. וכן "הקמה או השדה" עולה אש

גדיש כבר" והסבירו זאת בדרך אגדתא (כמו שיובא לקמן), ועדיין צריך להסביר את הפסוק בדרך הנגלה והפשט. אך לפי המתבאר יש לפרש בפשטות: "ונאכל גדיש" כיון שהנזק מתייחס לשעה הראשונה, "כי תצא אש" וכבר אז נחשב שהגדיש נאכל (דהיינו מצד הגברא המדליק, מה שאין כן מצד החפצא), ודוק.

אש באיש ואשה

ידוע שאש רומזת לאיש ואשה. "דריש רבי עקיבא, איש ואשה זכו שכינה ביניהן. לא זכו אש אוכלתן"²⁰ – ופירש רש"י "שכינה ביניהם, שהרי חלק את שמו ושיכנו ביניהן יו"ד באיש וה"י באשה. לא זכו אש אוכלתן, שהקב"ה מסלק שמו מביניהן ונמצאו אש ואש". ומבואר שאם זכו האש היא חיובית, אש קדש, נוטריקון יקד אש ("תקדש, תוקד אש"²¹). "זכו" לשון זיכוך, אם מזככים מעשיהם ופועלים שהאש ביניהם היא אש קדש, של אהבה ושלום (ראשי תבות אש). ואם לא זכו אזי האש היא שלילית כמו אש הכעס ששורפת ומכלה.

עוד מבואר שהאש של האיש היא "אש שלמעלה", והיא ראשי תבות אור שכלי, והאש של האשה היא "אש שלמטה", ראשי תבות אמונה שלמה.

וכן אחד הצירופים החשובים למלה בראשית הוא ברית אש²² – רמז לברית בין האיש והאשה ("אשת בריתך"²³), שבתוכה נמצאת אש קדש. הרמז נוגע למלה בראשית מפני שבאש מתגלה סוד הבריאה יש מאין, "בראשית ברא"²⁴ (ראה לקמן בעניין ארמ"ע שהאש היא היסוד המופשט,

²⁰ סוטה יז, א.

²¹ קידושין נו, ב.

²² הקדמת תקוני זהר ועוד.

²³ מלאכי ב, יד.

²⁴ ראה בפירוש הרמב"ן שם שלשון ברא מיוחדת לבריאה יש מאין.

של המוחין (פגם בשם יה של שכינה ביניהם) – והכעס הוא פגם במדות ובמעשה. הגאווה מתבטאת בעיקר בדיבור, שגם הוא נמשל לחץ²² (בסוד "ברית הלשון וברית המעור" שמכוונים זה מול זה), לא רק דיבור פוגע במכוון אלא דיבור של חוסר רגישות המבטא גאווה נסתרת בלא-מודע. ואילו הכעס מתבטא במעשה בפועל. יש יחס מובהק בין המדות: **כעס עולה י"פ גאווה**, התפשטות הגאווה בעשרת כוחות הנפש (עד למעשה)²³. אמנם צריך לתקן את יסוד האש "שנגבה למעלה", ולהשתמש בו עצמו בקדושה, להיות "ויגבה לכו בדרכי ה'"²⁴.

הקשר בין נזקי אש לאש של הברית רמוז באופן מובהק בתורה. חמש פעמים כתוב "כי תצא", הפעם הראשונה "כי תצא אש" והשניה "ואיש כי תצא ממנו שכבת זרע"²⁵, האש של האיש²⁶ (גם הפעם החמישית של "כי תצא" מדברת על אותו עניין, "כי תצא מחנה על אויבך... כי יהיה כך

ובחזרה לסוגיה של נזקי אש: אשו משום חציו או משום ממונו רומז לאש של האיש והאשה. דעת רבי יוחנן שאשו משום חציו רומזת לאיש שהוא "יורה כחץ", ודעת ריש לקיש שאשו משום ממונו רומזת לאשה שאינה 'יורה' ופועלת אלא מקבלת, והיא קניין האיש בממונו ("האשה נקנית"). האיש פועל, יורה חצים, "איש דרכו לכבוש"²⁷, או במלחמה או בחצים של השפעה, בפעולה שיש בה כח "חציו מכחו קאזלי". ואילו האשה היא מציאותית-ממשית יותר, "ממונא אית ביה ממשא", היא עצמה קנין ויש לה חוש בממון וקניין (היא גם יודעת שבלי הממון כל חצי-ההשפעה של הבעל נותרים בלא ממש).

אם כן, הסוגיה היא מהו העיקר בחיבור האיש והאשה, האש של האיש, האש של האשה, או תרכובת כלשהי של שניהם יחד (כמסקנה, וכפי שיתבאר).

ובנוגע לאש הרעה, הנה בספר התניא²⁸ מבואר על הנפש הבהמית "וממנה באות כל המדות רעות מארבע יסודות רעים שבה דהיינו כעס וגאווה מיסוד האש שנגבה למעלה"²⁹. גם באש הרעה יש הבדל בין האיש והאשה. אצל האיש שייכת יותר אש הגאווה, ואצל האשה אש הכעס. הגאווה היא פגם במוחין – וכידוע **גאווה עולה יה**, הלעומת-זה

²² כמו "חץ שחט לשונם", ירמיה ט, ז. "כמתלהלה היורה זקים חצים ומות. כן איש רמה את רעהו ואמר הלא משחק אני", משלי כו, יח-ט.

²³ ביתר פירוט: שרש הגאווה הוא פגם בספירת החכמה. פנימיות החכמה היא בטול (חכמה כח-מה, "ונחנו מה"),

ומחיצוניות החכמה נובעת תחושת הישות (בחינת קליפת מדין כמבואר בחסידות) שממנה הגאווה, אך הביטוי שלה מסתיים, ככלל, בדיבור. ואילו שרש הכעס קשור בפגם בבונה, וליתר דיוק: הוא נובע מהקפדה שבחיצוניות מח התבונה, ומשם מגיע לרתיחת הדמים בלב ובכבד (מורגש ומוטבע), ומשם לדבור של כעס וקללה, ומשם למעשה.

²⁴ דברי הימים ב' יז, ו. וכמו שנאמר על מלך המשיח "וגבה מאד". לעומת זאת, בקליפה אמר נבוכדנצר "אעלה על במתי עב אדמה לעליון" – אדמה היינו הפגם בבחינת אדם, גאווה – וסופו בפסוק הבא "אך אל שאל תורד אל ירכתי בור", מהאש הגבוהה לבור הנמוך.

²⁵ ויקרא טו, טז.

²⁶ וראה סנהדרין קא, ב, "נבט ראה אש שיוצאת מאמתו".

במילוי, **אלף שינ** (כאשר **הקמה** או **עולה חצי השדה**, שעולה **נזק**).

בציווי על המילה ה' שינה את שם אברם לאברהם ואת שמה של שרי לשרה (כאשר ה-י התחלקה לשתיה, אחת לה ואחת לאברהם), וכן נוהגים היום לתת את השם בברית המילה, דהיינו שכאשר נשלמת "ברית אש" אז ניתן להוליד בקדושה ואז מתגלה השם, כנ"ל **שאש** ר"ת **אני שמי**. שומר הברית הוא צדיק, ולכן כשנתנה ברית אש לאברהם הוא **צדיק אש = שרה**.

²⁷ יבמות סה, ב.

²⁸ פ"א.

²⁹ **כעס גאווה יסוד האש = אדם שור**, ר"ת **אש**, כפי שיתבאר שהגאווה שייך לצד האדם והכעס לצד השור.

התמודדות בין היצרים (אש קדש לעומת אש זרה), והוא האש של האיש כנ"ל. ובמילוי שמות הוי': לעולם היצירה שייך שם מה (בגימטריא אדם, בחינת חציו, אדם המזיק), שהוא גם כח היוצר (שם מ"ה מתקן ומברר), ולעולם העשיה שייך מילוי בן, המציאות (בגימטריא בהמה, בחינת שור המזיק כנ"ל), אשו משום ממונו. עולם היצירה הוא הכח של "משום חציו" (בעולם היצירה "חציו טוב וחציו רע"), ועולם העשיה הוא עצם הרכוש, "משום ממונו" (המלה עשיה פירושה גם קניין, כמו "הנפש אשר עשו", "וישראל עושה חיל").

אחד היחסים החשובים בין עולם היצירה (ו) לעולם העשיה (ה) הוא של דבור ומעשה (או קול ודבור, ואז הדבור הוא בבחינת מעשה, "עקימת שפתי הוי מעשה"). וכמו שהתבאר שהגאווה של האיש מתבטאת בעיקר בדבור והכעס של האשה מתבטא בעיקר במעשה.

עוד ידוע שהאיש והאשה מקבילים למושגים בכח ובפועל, וכן מהות ומציאות. והנה התבאר שבגדר אשו משום חציו הולכים אחרי הבכח, המהות, מתאים לאש של האיש (כח היצר, בכח), ובגדר אשו משום ממונו הולכים אחרי הפועל, המציאות, מתאים לאש של האשה.⁷¹

ועוד, היחס בין איש ואשה הוא כמו צדיק ובעל תשובה. והדבר מתאים לאמוראים שנחלקו כאן: רבי יוחנן הוא צדיק מעיקרו, ואילו ריש לקיש הוא בעל תשובה כנודע.⁷²

⁷¹ אחד הזוגות החשובים בראשי תבות אש הוא שני פסוקי האמונה: "אנכי הוי' אלהיך" "שמע ישראל" (כאשר אנכי שמע = תצא, "כי תצא אש"). "אנכי הוי' אלהיך" הוא יחסית אש זכרית, "חותם בולט" מלמעלה, ואילו "שמע ישראל" הוא יחסית אש נקבית, מדגיש את צד המקבל-השומע, וכן שמיעה שייכת לבניה-אמא (וכמו שנאמר לאברהם "שמע בקלה" שעולה מציאות).

⁷² לפי המבואר יוצא גם שרבי יוחנן כאן הוא בחינת איש, יורה כחץ, וריש לקיש הוא בחינת אשה, ממונו. אמנם

איש אשר לא יהיה טהור מקרה לילה⁷³. הפעם השלישית היא "כי תצא למלחמה... לא תירא מהם"⁷⁴, והרביעית "כי תצא למלחמה... אשת יפת תאר"⁷⁵ – כדי לצאת למלחמה "על אויבך" ולנצח צריך טהרה ושמירת הברית, כמפורש בפעם החמישית, ואז אפשר גם לברר את הניצוץ ששבו באשת יפת תאר).

ועוד רמז מובהק: אש ועוד שכבת זרע עולה 1300 (נ פעמים הוי') והוא חשבון אש כאשר מחשבים את האל"ף כאָלף⁷⁶. ועוד, "שש אשות הן"⁷⁷ והאש בדרגה הגבוהה יותר (אש אוכלה אש) היא אש של שכינה – "זכו שכינה בנייהם", והנה אשו משום חציו (כאשר האל"ף היא אָלף) עולה שש פעמים אש.

היחס בין האיש והאשה מקביל ליחס בין עולם היצירה לעולם העשיה. ובהתאמה לאותיות שם הוי': עולם היצירה הוא וא"ו, הזכר (פרצוף ז"א), ועולם העשיה הוא ה"א תתאה, האשה (נוקבא). והנה רמז ידוע הוא ש"יורה כחץ" אותיות כח היוצר⁷⁸, לשון יצר שייך לעולם היצירה, שבו יש

⁷³ דברים כג, י-יא.

⁷⁴ דברים כ, א.

⁷⁵ דברים כא, י-יא.

⁷⁶ החשבון הזה בנוי על שם האות אָלף-אָלף. חשבון זה נקרא "חזרת הגלגל", כיון שאחרי ת (400) באות אותיות מנצפ"ך (500 עד 900), וחוזרים ל-א שהיא 1000, שבסדר זה היא האות ה-כח ("כח מעשיו הגיד לעמו", הגיד להם סוד כח אותיות). וכן רמז בפסוק "איכה ירדף אחד נא בחשבון רגילן אלף" (ורמזים במלים "איכה ירדף אחד אלף" – ראשי תבות עולים אחד, וסופי תבות עולים אחד ברבוע. אמצעי וסופי תבות עולים אמת, ראש-תוך-סוף האלף בית, אהיה ברבוע).

⁷⁷ יומא כא, ב. וראה שער "שש אשות הן" בספר סוד ה' ליראיו.

⁷⁸ מרבי אברהם אבולעפיה. המושג 'כח' מפורש בסוגיה, שלפי רבי יוחנן האש היא כחו וריש לקיש אינו מקבל זאת. והנה אשו משום חציו ועוד כח עולה אשו משום ממונו.

השיטות השונות במסקנת הסוגיה

בביאור מסקנת הסוגיה לפי רבי יוחנן, יש כמה שיטות בראשונים (ונזכיר בקצרה מבלי להיכנס לנפקא-מינות).

לפי רש"י, כמובא לעיל, יש באש שני גדרים, משום חציו ומשום ממונו, שכל אחד עומד בפני עצמו. במקום שאפשר לחייב משום חציו חייב כאדם המזיק בארבעה דברים וחייב גם בטמון. ובמקום שאין לחייב משום חציו, כשכלו לו חציו, אז חייב רק משום ממונו, ומשלם רק נזק ופטור בטמון.

לפי הרמב"ם, עיקר החיוב הוא משום ממונו, אבל מצטרף לזה גם חיוב משום חציו¹⁷. ויש להביא אסמכתא לזה מדברי הגמרא "פתח הכתוב בנזקי גופו וסיים בנזקי ממונו לומר לך אשו משום חציו" (ופירש רש"י "בנזקי ממונו, דכתיב כי תצא אש דמשמע מעצמה. בנזקי גופו, דקרי ליה

מבעיר"). וממה שהכתוב פותח בנזקי ממונו ("הכל הולך אחר הפתיחה") משמע שהיסוד המחייב הוא ממונו, אלא שעל גבי זה יש גם חיוב של חציו¹⁷.

¹⁷ "פתח הכתוב בנזקי ממונו" מתייחס לארבעת המלים "כי תצא אש ומצאה קצים" – עיקר הפעולה בפסוק, כאשר ההמשך נעשה ממילא "ונאכל". בפסוק כולו 16 מלים, ובמלים "כי תצא אש ומצאה קצים" 16 אותיות, סימן הפסוק (כפי שמופיע בהרכבה מקומות). והנה **כי תצא אש ומצאה קצים** עולה ד"פ **אש** (כמובא לעיל), שהוא יד פעמים **אלהים** (כאשר **אלהים** במספר קטן עולה יד), והוא כפולה של 7. וכל המשך הפסוק, שממונו לומדים "אשו משום חציו", הוא כפולה של 13 (2652), יג פעמים **צדיק**, **אמונה** פעמים **הוי'** – כמו הכלל הידוע שכפולת 7 היינו הנקבה, "פתח הכתוב בנזקי ממונו" בחינת אשה, וכפולת 13 היינו הזכר, משום חציו, בחינת איש.

אכן, הפסוק מתחלק לשנים באופן נוסף, לפי המשמעות והטעמים: "כי תצא אש ומצאה קצים ונאכל גדיש או הקמה או השדה" – עד האתנחתא, סיפור המעשה – "שלם ישלם המבעיר את הבערה" – פסק הדין. כאן החלק הראשון הוא כפולת 13 (**אנכי** פעמים **הוי'**, כמו שהוזכר ש"אנכי הוי' אלהיך" הוא אש זכרית. יש כאן חלוקה של **ומצאה קצים ונאכל גדיש** שעולה **אל** פעמים **הוי'** ושאר המלים עולות 1300, **אש** בחשבון הנ"ל). והחלק השני כפולה של 7, ז"פ **נר** (שעולה "מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים", **יעקב רחל** במילוי, ועוד), בחלוקה פנימית יפה: **שלם ישלם** עולה ג"פ **נר**, **המבעיר את הבערה** עולה ד"פ **נר** ("שלם ישלם המבעיר" נוטריקון "שמע וישאל"), האש הנקבית כנ"ל). והיינו שסיפור המעשה שייך לחכמה, בחינת איש, וקביעת הדין שייכת לבינה, בחינת אשה ("מינה דינין מתעריין").

בחלק הראשון של הפסוק (באופן השני) יש חלוקה יפה לפי דילוג במלים (והרי האש היא קופצת-מדלגת): "**כי אש קצים גדיש הקמה השדה**" – כל הדברים הנשרפים, עולה ב"פ **הוי'** ברובע – ושאר המלים, הפעלים ומילות הקישור, **כט** פעמים **הוי'**.

בחינוניות היחס ביניהם הוא הפוך: ריש לקיש הוא גבר כובש, ורבי יוחנן הוא נשי (כמו שאמר לו ריש לקיש "יפיך לנשים", וכן לא היה לרבי יוחנן הדרת פנים זקן). אלא שביחס הפנימי רבי יוחנן הוא האיש, המשפיע, וריש לקיש האשה, המקבל. רבי יוחנן וריש לקיש הם הדוגמה המובהקת לשני תלמידי חכמים המחזירים זה את זה בהלכה, שעליהם נדרש הפסוק "ברזל בברזל יחד ואיש יחד פני רעהו" (משלי כז, יז. תענית ז, א) – **איש'** רומז ליוחנן שמעון (בן לקיש). והנה **ברזל** הוא ראשי תבות בלהה זלפה רחל לאה, והוא מתכת המלכות. **ברזל בברזל יחד** = 502 = **שכינה ביניהם**. השם המלא של ריש לקיש הוא **רבי שמעון בן לקיש**, כפולת 13, ו-**רבי יוחנן** הוא כפולת 7 (יחס של זכר ונקבה, גם הפוך מהיחס הפנימי), וביחד שוים 1506 = ג"פ 502.

¹⁷ נזקי ממונו פי"ד הט"ו: "אש שעברה והזיקה את האדם וחבלה בו הרי המבעיר חייב בנזקיו ובשבתו וברפוי ובעצרו ובבשתו כאילו הזיקו בידו, שאע"פ שאשו ממונו הוא הרי הוא כמי שהזיק בחציו" – מדויק בלשונו שעיקר המזיק הוא ממונו. וראה שם במגיד משנה ובגר"א, ובאחרונים שעסקו בביאור שיטתו.

אשה מזרעת תחילה, בכח התשובה הבאה מלמטה, אז יולדת זכר.

וכן במחלוקת על בריאת שמים וארץ⁷⁷: לפי בית שמאי "שמים נבראו תחילה", לפי בית הלל "ארץ נבראה תחילה" ולפי חכמים "זה וזה כאחת נבראו. שנאמר... יעמדו יחדיו". שמים היינו האיש, וארץ היינו האשה. אם כן, ההלכה לפי הרמב"ם היא "ארץ קדמה", אשה מזרעת תחילה כנ"ל (רבינו ישעיה מתאים לבית שמאי, שמים קדמו, משום חציו. ורבינו יונה כדעת חכמים, יעמדו יחדיו). והנה הזוג ארץ שמים הוא אחד מראשי התבות החשובים של המלה אש.

לסיכום מערכת ההקבלות עד כאן:

חציו	אדם	איש	בכח,	יצירה	גאווה	דבור	שמים
	המזויק	(יורה	מהות				
		כחץ)					
ממונו	שור	אשה	בפועל,	עשיה	כעס	מעשה	ארץ
	המזויק		מציאות				

אגדתא ושמענא

בסוגיות אש בפרק הכונס⁷⁸, יש באמצע דברי אגדה: "אר"ש בר נחמני א"ר יונתן: אין פורענות באה לעולם אלא בזמן שהרשעים בעולם, ואינה מתחלת אלא מן הצדיקים תחלה, שנאמר 'כי תצא אש ומצאה קוצים', אימתי אש יוצאה בזמן שקוצים מצוין לה. ואינה מתחלת אלא מן הצדיקים תחלה, שנאמר 'ונאכל גדיש', ואכל גדיש לא נאמר אלא ונאכל גדיש, שנאכל גדיש כבר".

ובהמשך שם: "יתיב רבי אמי ורבי אסי קמיה דר' יצחק נפחא⁷⁹, מר אמר ליה, לימא מר שמעתתא.

לפי רבינו ישעיה, עיקר החיוב הוא משום חציו אלא שצריך שיהיה גם היסוד של ממונו⁷⁸.

ולפי רבינו יונה, החיוב הוא בהרכבה גמורה של שני היסודות, חציו וממונו יחד יוצרים את החיוב, משום ממונו לבד לא היה חייב ומשום חציו לבד לא היה חייב ומשניהם נוצר מזיק משותף⁷⁹.

וכן בנוגע לאיש ואשה, יש כמה אפשרויות של החיבור ביניהם. אפשר לומר שהעיקר הוא האיש, חציו, כדעת רבינו ישעיה; אפשר שהעיקר הוא האשה, כדעת הרמב"ם; אפשר שכל אחד עומד בפני עצמו, כר"ש⁸⁰; ואפשר שיש ביניהם הרכבה גמורה כרבינו יונה (והרמז "אחת היא יונתי תמתי", האחדות של רבינו יונה).

כאמור, לדעת הרמב"ם למסקנה העיקר הוא האשה – "תתאה גבר", כמו "אשת חיל" בספר משלי שרק בזכותה יש משמעות וממשות לחצים של בעלה. וזהו בסוד "אשה כי תזריע וילדה זכר"⁸¹ – "אשה מזרעת תחילה יולדת זכר"⁸², דהיינו שכאשר העיקר הוא מצד האשה, והזרעת האיש באה על-גבי ההתעוררות שלה (חציו על גבי ממונו), אז "ילדה זכר". וידוע ש"ילדה זכר" הוא הגאולה העתידה בב"א, גאולה אמתית ושלמה, לא כגאולות הקודמות שהיו בבחינת יולדת נקבה (ובסגנון אחר, הזכר הוא הוא מלכא משיחא)⁸³. והנה "סוף ישראל לעשות תשובה בסוף גלותן ומיד הן נגאלין"⁸⁴ – כח התשובה הוא הכח של האשה, "אשו משום ממונו", וכאשר

⁷⁸ בשיטה מקובצת בשמו: "דבעי רבי יוחנן תרתי דלא מחייב משום חציו אם לא יהא ממונו", עיי"ש.

⁷⁹ בשיטה מקובצת: "שצריך תרווייהו אי משום חץ לבד לא היה חייב אם לא שיהיה ממונו וגם משום ממונו לא היה חייב אם לא שהיה חץ שברי בהיזק כמו חץ".

⁸⁰ ויקרא יב, ב.

⁸¹ ברכות ס, א.

⁸² ראה אור החיים הקדוש תחילת פרשת תזריע. ובאריכות בספר בעתה אחישנה פ"ז.

⁸³ הלכות תשובה פ"ז ה"ה.

⁷⁷ חגיגה יב, א. וראה ביאור בספר כלל גדול תורה עמ' קטז.

⁷⁸ ב"ק ס, א-ב.

⁷⁹ רבי אמי רבי אסי = 546 = הוי' פעמים אהיה. רבי יצחק נפחא = 559 = חציו 1118 (רבי-נפחא = הוי' במשולש).

“הלא כה דברי כאש”^{מב}. וכן רבי יצחק נפחא מקפיד לומר את האגדתא לפני השמעתתא, כסדר **אש**. ועוד, בשמו של רבי יצחק נפחא יש רמז ל”ויפח באפיו נשמת חיים”, הנפיחה היא הרוח שיוצרת ומלבה את האש שנתפסת בקץ שבשם יצחק (כמו שיבתארא)^{מט}.

המסקנה של רבי יצחק נפחא, לדרוש גם באגדתא וגם בשמעתא, היא החיבור בין נגלה ונסתר, פנימיות ההלכה, חיבור שיש בו כח גדול להכנס ללב השומעים, כאש בשדה קוצים, והוא החיבור הנצרך בדור שלנו. ורמז: המלים שמהם לומד רבי יצחק נפחא שאשו משום חציו הם **המבעיר את הבערה** ששוות 1000, כנ”ל שאת ה-א של האש צריך לחשב כְּאֶלֶף, וכאשר גורעים את ה-א הרגילה (1) מאלף מקבלים 999, **שכבת זרע** (סוד תיקון היסוד) שיוורה כחץ¹.

באגדה הראשונה, הקוצים הם הרשעים, הגדיש הם הצדיקים, והאש היא הפורענות שמגיעה בגלל הרשעים אך פוגעת תחילה בצדיקים. אבל “מרובה מדה טובה ממדת פורענות”, ולכן יש לדרוש זאת גם למעליותא. אש היא תופעה של ‘תוהו’^{כז}, והיא פועלת “שבירת הכלים”, אבל בתוהו יש “אורות מרובים” שצריך להשתמש בהם בתיקון (באופן של “אורות דתוהו בכלים דתיקון”^{כח}), ולכן יש לפרש הכל בתיקון: כדי שהאש של התורה והקדש (יקוד-אש) – אגדתא ושמעתתא – תגיע לכולם, צריך לכוון אותה דווקא אל הקוצים, אלו שנראים רשעים, הרחוקים

ומר אמר ליה, לימא מר אגדתא. פתח למימר אגדתא ולא שביק מר, פתח למימר שמעתתא ולא שביק מר. אמר להם: אמשול לכם משל, למה הדבר דומה? לאדם שיש לו שתי נשים, אחת ילדה ואחת זקינה, ילדה מלקטת לו לבנות, זקינה מלקטת לו שחורות, נמצא קרח מכאן ומכאן. אמר להן, אי הכי אימא לכו מלתא דשויה לתרויכו [רש”י]: אגדתא ושמעתתא בדבר אחד ושניכם שוין בה שתתרוצו ותחפצו בה]. ‘כי תצא אש ומצאה קוצים’ תצא מעצמה [רש”י]: אנחנו גרמנו לו שקלקלנו והבטיח הקדוש ברוך הוא לשלם כאילו הוא הבעירה], ‘שלם ישלם המבעיר את הבערה’, אמר הקדוש ברוך הוא עלי לשלם את הבערה שהבערתי, אני הצתי אש בציון, שנאמר ‘ויצת אש בציון ותאכל יסודותיה’, ואני עתיד לבנותה באש, שנאמר ‘ואני אהיה לה חומת אש סביב ולכבוד אהיה בתוכה’^{כט}. שמעתתא, פתח הכתוב בנזקי ממונו וסיים בנזקי גופו, לומר לך אשו משום חציו [כדעת רבי יוחנן, רבו של רבי יצחק נפחא].

בסוגיה הזו יש רמז מובהק: רבי יצחק נפחא מתלבט בין אגדתא לשמעתתא, נסתר ונגלה, ולבסוף מאחד את שניהם בדרשת הפסוק “כי תצא אש” – אגדתא ושמעתתא ראשי תיבות **אש**,

כולם יחד, הרב עם תלמידיו = “שמע ישראל הוי’ אלהינו הוי’” בלי ה’אחד’ (שאחרי ה”פסיק טעמא”).

^{מב} ראה בהערות לעיל שאמנם חורבן המקדש התחיל מיום הקמתו, כמו שמפורש על הפסוק “כי על אפי ועל חמתי היתה לי העיר הזאת”, כאשר שלמה נשא את בת פרעה (ויקרא רבה יב, ה). וכיון שסיבת החורבן היתה כבר אז, הרי זה כמו יריית החצים, ומבואר לעיל שמצד הגבורא הכל מתייחס לשעה הראשונה. וכן מובא הרמז ‘ומצאה קצים ונאכל גדיש’ סופי תבות שלמה למפרע, רמז לשריפת בית המקדש ע”י שלמה. לעומת זאת, שלמה רמוז ישר בסופי התבות [נשישו אתה] מושש כל המתאבלים עליה”. גם בפסוק “כי תצא אש” יש רמז לשלמה – “שלם ישלם” = פעמיים שלמה.

^{מב} ירמיה כג, כט.

^{מט} וראה זבחים סב, א: “רבי יצחק נפחא אמר אפרו של יצחק ראו”.

¹ **אש שכבת זרע** (ר”ת אש) 9 אותיות, ואם עושים מהן רבוע של שלש על שלש הפנות הן **אשוע** שעולה **חשמל** – חיות אש ממלולות.”

^{כז} ורמז לזה בפסוק: **כי תצא אש** עולה ב”פ תהו.

^{כח} כדברי הרבי מליובאוויטש, שיחת כ”ח ניסן תנש”א. ראה למשל בספר תקון המדינה עמ’ כב-כד.

המינים¹¹. הקוצים הם הרשעים, כמו הערבה שאין לה טעם וריח. הגדיש הם הצדיקים, כמו האתרוג. הקמה הם בעלי תורה, כמו הלולב – קמה היינו קומה, הלולב שמצטיין בקומתו ("זאת קומתך דמתה לתמר"¹²). ושדה היינו ההדסים, בעלי מצוות, "ראה ריח בני כריח שדה"¹³. ובסגנון של המושגים בחסידות: "הקמה" היינו ה'משכילים', כמו יוסף הצדיק שעליו נאמר "והנה קמה אלומתי"¹⁴, ו"השדה" היינו ה'עובדים', שהרי השדה הוא מקום העבודה, בחינת יהודה ביחס ליוסף. ואילו "הגדיש" הוא הצדיק שכולל הכל¹⁵.

אש ורוח

במזיק של האש יש משמעות לשותפות של הרוח, כמבואר בגמרא שבאש יש "כח אחר מעורב"¹⁶, והיינו הרוח שמוליכה את האש ממקום למקום¹⁷ ובלעדיה האש אינה יכולה להזיק. בפשטות, הרוח מובילה את האש, ובוה יש רוח מצויה ורוח שאינה מצויה (ולפי הירושלמי יש

מתורה ומצוות, ולהפוך אותם לבעלי תשובה, "לאכול" את הקוצים דהיינו להכיל-להכליל אותם. אדרבה, דוקא לרחוקים אפשר להביא יותר בקלות את אש התורה, ולהפוך אותה לאש גדולה ומתפשטת, ולכן הסדר הוא קודם "ומצאה קצים" – למצוא את הקוצים ולאכול אותם. אפשר לחשוב שמציאה היא ללא עבודה, אבל מציאה אמיתית קשורה בחיפוש, "יגעתי ומצאתי תאמין"¹⁸ – צריך להתייגע כדי למצוא את הקוצים הללו ולהדליק אותם.

"כלו כל הקצים ואין הדבר תלוי אלא בתשובה"¹⁹ – בזכות התשובה של הקצים (כתוב חסר) מגיעים לקצים, קץ הגאולה. וכמו שהתבאר לעיל שבזכות "אשה מזרעת תחילה", בחינת בעלי תשובה, אז "יולדת זכר" בגאולה (כאשר גם הצדיקים הופכים לבעלי תשובה).

הקצים רמוזים בדרך נוספת בפסוק: "כי תצא אש ומצאה קצים", אש ועוד קץ עולה תצא, דהיינו שעל-ידי הקץ יוצאת האש. ועוד, הוזכר שאש ראשי תבות אברהם שרה, ולפי זה הקצים רמוזים ליצחק שבשמו יש אותיות קץ (ק מאברהם שהוליד בגיל מאה, ו-צ משרה שילדה בגיל תשעים) – יצחק אותיות קץ-חי, רמו לקץ הגאולה שקשור במיוחד ליצחק, "אז ימלא שחוק פיניו"²⁰ (ואז יאמרו ליצחק "אתה אבינו"²¹). האש המוצאת קצים היא הסוד של ישראל – שהרי במלה ישראל יאש אותיות אש ושאר האותיות (רלי) עולות קצים. כלומר, אש קצים = ישראל.

והנה בפסוק יש מלבד קוצים וגדיש גם קמה ושדה. ויש לומר שארבעה אלו כנגד ארבעה הסוגים בישראל כמו שמבואר על ארבעת

¹¹ ויקרא רבה ל, יב.

¹² שיר השירים ז, ח.

¹³ בראשית כז, כז.

¹⁴ בראשית לז, ז.

¹⁵ גדיש היא מלה נדירה בתנ"ך. במלה עצמה יש רמז לדין טמון, התבואה גדושה כיון שמשהו טמון בתוכה. אותיות ג-ק מתחלפות (שתיהן במוצא החיך, גיכק, וכן מתחלפות בהגייה התימנית), כך שגדיש קשור לקדיש (יקד אש בגדיש), כמו בלשון חז"ל "כל מדות שבמקדש היו נגדשות" (מנחות ז, א), וכידוע שבסידור הבעש"ט נמצא כתוב "מידך... הגדושה" במקום הקדושה. אם כך גדיש הוא קדיש שעולה אור אין סוף. בראשי תבות, יש פעם אחת בתנ"ך צירוף גדיש, "שמעו דבר הוי' גוים" (ירמיה לא, ט), לבשר את הגאולה גם לגוים במהפכה הרביעית.

¹⁶ ב"ק ג, ב.

¹⁷ כלשון השולחן ערוך חו"מ תיח, א: "אש הוא אב דכתוב כי תצא אש ומצאה קוצים, והוא ממונו שהולך למרחוק ומזיק ע"י הרוח שמוליכו".

¹⁸ מגילה ו, ב.

¹⁹ סנהדרין צז, ב. אמנם המסקנה שם ש"שתק רבי אליעזר", אבל גם לרבי יהושע הגאולה באה על ידי תשובה, כמהרש"א שם, ואכמ"ל.

²⁰ תהלים קכו, ב.

²¹ שבת פט, ב.

והנה לפי חכמת ספר יצירה, אותיות **אש** עצמן הן כנגד האויר והאש¹⁰. האש נוצרת על-ידי עצם האויר (החמצן), ולכן ה-א קודמת ל-ש, ואחר כך האויר הופך לרוח ומניע את האש. נמצא שהאויר עצמו הוא למעלה מהאש (וכן בספר יצירה, האויר הוא הכתר והאש הבינה), ואילו האויר בהיותו רוח נושבת הוא למטה מהאש (וכן ראוי להזכיר תרכובת נוספת באש, המוזכרת גם בסוגיה זו: האש והגחלת¹⁰).

למעשה, הקדמונים מחלקים את המציאות לארבעה יסודות, אש רוח מים עפר, ובראשי התבות ארמ"ע¹⁰. בפשטות, זהו סדר היסודות מלמעלה למטה, מרוחני לגשמי, כאשר האש מבטאת את ראשית ההופעה יש מאין (מתוך

דרגה נוספת, רוח של אונסין¹⁰). האש עצמה מתקיימת גם בלי רוח כלל, אלא שאינה מתפשטת וללא ההתפשטות אינה בגדר מזיק. אמנם כאשר מדברים על עצם האויר (משמעות נוספת למושג רוח), הרי האש אינה מתקיימת כלל בלי אויר סביבה, היא 'נושמת' אויר (חמצן) כמו שהאדם נושם ("ויפח באפיו", כרמוז לעיל בשמו של רבי יצחק נפחא שסובר אשו משום חציו ומשוה אש לאיש). כלומר, עצם האויר מאפשר את האש, ואחר כך תנועת האויר מוליכה את האש ניש משהו באש שמשתמש בכוחות הטבע היסודיים (הן האויר והם הרוח), וכמו בתולדה של האש שהיא "אבנו סכינו ומשאו שהניחן בראש גגו ונפלו ברוח מצויה"¹⁰ בכח המשיכה].

בחסבון. יותר מזה: העולם יכול להשתנות, ואף עומד להשתנות, ומה שבעבר היה בגדר רוח לא מצויה הופך להיות מצוי.

¹⁰ במלים **אויר אש** האותיות המקיפות הן **אש** ("חומת אש סביב") והאותיות הפנימיות הן **אויר**, דהיינו שהאש נושמת את האויר לתוכה. המשותף לאש ואויר הוא ששתייהן כפולה של 7 – **אויר** עולה ז"פ אל, **אש** עולה ז"פ גדול. **אל גדול** עולה ב"פ **הבל-להב (יחידה)**. הביטוי "אל גדול" מופיע ג"פ בתנ"ך: "הוי' אלהיך בקרבך אל גדול ונורא", "מי אל גדול כאלהים", "כי אל גדול הוי' ומלך גדול על כל אלהים". בפסוק הראשון הוי' אלהיך הוא אל גדול, בפסוק השני אלהים הוא אל גדול, ובשלישי הוי' הוא אל גדול. יחד, **הוי' אלהיך אלהים הוי'** עולה **צדיק**, ויחד עם **אש = שרה** (כנ"ל הערה 19) = **כי אל גדול הוי' ומלך גדול על כל אלהים** (הפסוק השלישי).

¹⁰ כמו שנאמר בספר יצירה "עשר ספירות בלי מה... כשלהבת קשורה בגחלת". **עשר ספירות** = משולש 51. **בלי מה כשלהבת קשורה בגחלת** = **חכמה פעמים הוי'**. הכל יחד = 3224 = **אחד פעמים אברהם** ("אחד היה אברהם" "כי אחד קראתיו") = **הוי' פעמים עזן**. רק ראשי וסופי התבות = 1664 = ח"פ **יצחק**. אמצעי התבות = 1560 = י"פ **יוסף**.¹⁰ וראה במחר שיעורי התבוננות ח"א, בשיעור 'מדע וגאולה', כיצד מושגים אלו מוסברים לפי המדע המודרני.

¹⁰ ראה ב"ק נט, ב בתוס' וברשב"א בשם הירושלמי. **רוח מצויה** עולה **ששה**, כמניין כל ימות החמה שהרוח מצויה בהן. **רוח שאינה מצויה** עולה ב"פ **רוח מצויה** עם הכולל (שתי רוחות, "ויהי נא פי שנים ברוחך"). וביחד, **רוח מצויה רוח שאינה מצויה** עולה 1096, **אש** במספר קדמי. בעבודה, רוח מצויה היינו כוחות הנפש המצויים לאדם, ורוח שאינה מצויה היינו הכוחות המקיפים, שאינם מצויים כאן ובכל זאת ניתן להגיע אליהם. לפי הירושלמי יש שני סוגים של רוח שאינה מצויה: רוח שהעולם משתמש בו שפעם בא ופעם לא בא, והוא כנגד המקיף הקרוב, דרגת החיה בנפש, שמוגדר "נוגע ואינו נוגע"; ורוח של אונסין, רוח סערה, כנגד המקיף הרחוק, רוח של תהו, השייך לכתר, על מודע (דרגת היחידה). ומתאים שדוקא הירושלמי מביא דרגה זו, כנודע שהירושלמי הוא בחינת חכמה, וד"ל.

¹⁰ ב"ק ג, ב. יש להעיר שיש אומרים שאבנו סכינו ומשאו הם רק משום ממונו ולא משום חציו (הרא"ה בשטמ"ק ב"ק נו, א), דהיינו שהתולדה אינה לגמרי כמו האב, ואכמ"ל. והנה כל הפטור ב"רוח שאינה מצויה" נוגע רק אם הרוח הגיעה אחרי הדלקת האש, אבל אם כבר היתה רוח כזו נושבת חייב, כיון שודאי היה לו לאסוקי אדעתיה (וכל גדר מזיק תלוי מאד בדעת האדם). מכאן אפשר ללמוד כלל גדול: ברגע שדבר לא מצוי כבר קיים הוא נחשב להיות טבע נורמלי, ודורשים מהאדם שיתייחס אליו ויביא אותו

שכאש (א) היינו האדם, והאש שכאש (ש) היינו השור. לעומת זאת, לפי האפשרות הראשונה יש התכללות: ה-א שכאש היא אויר וכנגד השור, אבל גם רומזת לאדם, וה-ש שכאש היא אש, כנגד האדם, אבל רומזת לשור.

מכל מקום, לפי שתי האפשרויות, האש והרוח הם כנגד יה בשם הוי', ולכן הם רומזים ל"שכינה ביניהם", שם יה שנמצא באיש ובאשה. ורמז יפה: ככל הפסוק "כי תצא אש וגו'", יש שבע אותיות א וחמש אותיות ש, חלוקה של ז-ה, וכן האותיות יה מופיעות זה פעמים – התאמה בין האש לבין השכינה שביניהם, "וקרא זה אל זה"²⁷.

כעת נחזור לפתיחת המסכת: "ארבעה אבות נזיקין הם. השור הבור המבעה וההבער". ארבעת האבות מכוונים באופן ברור כנגד יסודות ארמ"ע: ההבער היינו האש כמוכן, והבור היינו העפר. השור היינו רגל (למסקנת הגמרא), כנגד הרוח, שהרי הרגל מזיקה דרך הילוכה, פעולת התנועה של רוח החיים שבבהמה. והמבעה היינו השן שאוכלת להנאתה, כנגד המים ש"מצמיחים כל מיני תענוג"²⁸. אכן, כיון שהאש עצמה היא חיבור אויר-רוח עם אש, נמצא שהיא מחברת שור (רגל שנקראת במשנה שור) ואש.

החבור בין שור לאש מפורש כבר בתורה, בשני פסוקים צמודים: "כי יבער איש שדה או כרם ושלח את בעירו ובער בשדה אחר [ופירשו בגמרא: ושלח זה הרגל. ובער זה השן]... כי תצא אש... שלם ישלם המבעיר את הבערה" – וזו הדוגמא המובהקת בתורה של "לשון נופל על לשון" – "יבער בעירו ובער [במשמעות אחת] המבעיר הבערה [במשמעות שניה]", כמו שכותב

ההיולי, כמבואר במקום אחר). וכן בפנימיות כנגד אותיות שם הוי'²⁹: האש כנגד החכמה (י בשם הוי'), שמצידה הכל בטל לגמרי באחדות ה' ומציאות העולם 'שרפת' כליל. הרוח כנגד הבינה (ה ראשונה בשם הוי'), שמצידה מורגש שהמציאות שואפת להתבטל. שתייהן, האש והרוח, כנגד רובד "הנסתרות" שבו העולם בטל באלוקות, ואילו המים והעפר כנגד "והנגלות": המים כנגד המדות (ו בשם הוי'), העולם נראה כעומד בפני עצמו אך חי ומתברך במערכת של צינורות שפע. והעפר כנגד המלכות (ה אחרונה), שבה מורגשת המציאות כקיימת לגמרי בפני עצמה, יבשה ותחתונה (עד שיש סכנה שתתנשא לומר "אני אמלוך"). הקשר בין אש ורוח מודגש בפסוק "עושה מלאכיו ורוחות משרתיו אש לוחט"³⁰, ומכאן שהמלאכים שייכים לרוח ולאש (ולפי הרמב"ם, הדרגה התחתונה של המלאכים היא 'אישים'³¹).

אך כאמור, סדר זה נכון כאשר מדברים על הרוח שלמטה מהאש, אבל יש צד של הרוח שלמעלה מהאש – עצם האויר שמאפשר את קיום האש. ולפי זה סדר המדרגות הוא רוח-אש-מים-עפר.

לפי זה, גם ביחס בין אדם ושור, שני הצדדים שיש באש, יש שתי אפשרויות: אם האש למעלה מהרוח, אזי האדם מקביל לאש והשור מקביל לרוח. ואם הרוח למעלה מהאש, אזי האדם מקביל לרוח והשור מקביל לאש (וכמו שנמצא בדברי אדמו"ר הזקן³²). לפי האפשרות השניה, יש התאמה ישירה בין שני הזוגות הרמוזים באותיות אש – אויר אש, אדם שור – האויר

²⁷ ראה בספר תשובת השנה עמ' נא ואילך, שהסדר המובא כאן הוא מצד ה'חפצא', ואכמ"ל.

²⁸ תהלים קד, ד.

²⁹ הלכות יסודי התורה פ"ב ה"ז.

³⁰ כמו שמפורש בדברי אדמו"ר הזקן באגרת הקדש כ (בסופה), ביחס להקבלת ארמ"ע למדרגות דומם צומח חי מדבר.

³¹ כל מיקומי האלפין בפסוק (7, 25, 31, 38, 46, 51, 52) עולה נר. אם מעלים כל מספר ברבוע מקבלים 10500 = מב פעמים נר = ו"פ שלם ישלם המבעיר את הבערה".

³² תניא פ"א. לכל זה ראה בהרחבה שיעורים והתועדויות תשע"א ח"א עמ' לה.

כאדם המזיק, או אשו משום ממונו כשור המזיק (ככלל הגדול שהרבה מחלוקות בש"ס הן כיצד לדון את הממוצע), ולמסקנה יש בה גם מזה וגם מזה. וכן לפי מה שהתבאר שבאש יש הרכבה של אויר ואש, בחינת אדם ובחינת בהמה (בשתי אפשרויות הפוכות כנ"ל) – מובן שהיא ממוצע בין שניהם.

מעובר מהתועדות י"א מרחשון תשע"ח

האבן עזרא "וזאת הדרך צחות בלשון הקדש לאמר מלה שוה, והיא משני טעמים". והנה בארבעה אבות נזיקין אין אדם (מלבד פירוש אחד בגמרא ש"מבעה זה אדם"), אך בפשטות האש מייצגת את האדם בארבעה אבות, במיוחד לדעת רבי יוחנן שאשו משום חציו. דהיינו, מצד אחד האש קשורה לשור (כרמוז בפסוקים) ומצד שני היא קשורה לאדם – היא ממוצעת בין שור לאדם, וזהו שורש המחלוקת אם אשו משום חציו

דבר יום ביומו – פרשת חיי שרה

[לפי שיעור כ"ב חשוון תשעד]

פרשת חיי שרה יום ראשון – צליל

מכוון

פרשת חיי שרה יום שני – מערת

הכיסופים

אברהם אבינו קנה את מערת המכפלה בארבע מאות שקל כסף. בספרי הקבלה מדובר על "ארבע מאות עלמין דכיסופין" – ארבע מאות עולמות של תענוג שיורשים הצדיקים לעולם הבא – והוא הסוד של ארבע מאות שקל כסף (כיסופים).

כלומר, מערת המכפלה מייצגת את התענוג העליון של העולם הבא, כאן בעולם הזה. באמת, לכל ארץ ישראל יש שייכות לעולם הבא, זו "ארץ החיים", אבל מערת המכפלה בחברון היא מקום החיבור לעולם הבא. לכן קניין הארץ מתחיל בחברון, מאז ולתמיד.

רבי נחמן מברסלב אומר שצריך לחיות כל הזמן עם "זכרון העולם הבא". לא שאנחנו רוצים למות כדי להגיע לעולם הבא, חס ושלום. אלא לזכור את העולם הבא תוך כדי החיים וכך לחבר את העולמות, להמשיך את חיי העולם הבא לתוך חיי העולם הזה.

זה הסוד של האבות והאמהות הקדושים הטמונים במערת המכפלה, וזהו הסוד של פרשה חיי שרה, החיים של שרה שמחברים בשלימות את שני העולמות.

[לפי מבחר שיעורי התבוננות י"ד]

וַיְהִי חַיֵּי שָׂרָה מֵאָה שָׁנָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וְשֶׁבַע שָׁנִים שְׁנֵי חַיֵּי שָׂרָה". מפרש רש"י: "בת מאה כבת עשרים לחטא, בת עשרים כבת שבע ליופי".

השבח הראשון של שרה הוא שהיתה בלא חטא. חטא הוא החטאה, ושרה לא החטיאה את המטרה אפילו כחוט-השערה, מדויקת ומכוונת.

השבח השני הוא היופי. אבל מדוע ילדה בת שבע יפה יותר מאשה בת עשרים? כי היופי של בת השבע הוא יופי תמים וטהור. היא לא מודעת ליופי שלה, ולכן זהו יופי אמיתי. וכן דרשו חז"ל על שרה את הפסוק "יִדְרַע ה' יְמֵי תְּמִימִים וַנְּחַלְתֶּם לְעוֹלָם תְּהִיָּה" – "זו שרה שהיתה תמימה במעשיה... כמו עגלה תמימה".

אפשר לדמות את חיי שרה אמנו למנגינה גדולה, ובאמת לכל אחד יש את הניגון המיוחד שלו. כדי שהניגון יהיה מוצלח, צריך שהוא יהיה ללא החטאה, מדויק וללא זיוף, ושיהיה יפה. שני הדברים תלויים בכך שהמנגן יהיה מרוכז בנגינה, מתמסר וזורם אתה בתמימות. אבל אם הוא שם לב לחוויה שלו, הוא מזייף ומעכיר את היופי.^x

^x 127 הוא מספר מאד יפה. סודו ידוע: מאה היינו הכתר, עשרים היינו חכמה ובינה, שבע היינו שבע המדות. זהו 'מספר השבת' השביעי, החביב והשבתי, שבת שבשבת (על מספרי שבת ראה עיניך ברכות בחשבון לפרשת וירא). ועוד, הוא הנקודה האמצעית של 253 (משולש 22, סוד "מוצא פי הוי") שהוא הנקודה האמצעית של 505, שרה! [הכל מתחיל מ-64, הנקודה האמצעית של 127, שבהיותו מספר

ווגי אין לו עוד נקודה אמצעית. 64 = 8 ברבוע, 2 בחזקת 6 = אדם תוה. 64 = 127 = 253 = 505 = 949 = 13 פעמים 73, אהבה פעמים חכמה, אהבת ישראל וכו'].

פרשת חיי שרה יום רביעי – בדרך אמת

המלה אמת כל כך חשובה ויסודית, והנה אנו מגיעים להופעה הראשונה שלה בתורה, שלש פעמים בפרשיה אחת (הריכוז הצפוף ביותר בתנ"ך): תחילה העבד אומר "בְּרוּךְ ה'... אֲשֶׁר לֹא עָזַב חֲסִדוֹ וְאֱמֶתוֹ מִעַם אֲדָנָי", אחר כך הוא מספר למשפחת רבקה איך הודה לה' "אֲשֶׁר הִנְחֵנִי בְּדֶרֶךְ אֱמֶת", ולבסוף הוא אומר להם "וְעַתָּה אִם יִשְׁכַּם עֲשִׂים חֲסִד וְאֱמֶת אֶת אֲדָנָי הִגִּידוּ לִי".

הגילוי הראשון של האמת, החותמת של הקב"ה, הוא בסיפור שמהווה שיא הגילוי של השגחה פרטית, עד שגם לבן ובתואל מודים "מִה' יִצְא הַדְּבָר".

הכל מתחיל באברהם אבינו המאמין הגדול. אמונה קשורה לאמת, "אמת ואמונה". האמונה הזו מתגלה תחילה אצל העבד בינו לבין עצמו, בתחושה של ודאות פנימית. אחר כך הוא מביע את האמת הזו בסיפור הדברים. ולבסוף הוא דורש מאחרים לעשות אמת. לבן ובתואל מסכימים תחילה, נראה שהם מתחברים לאמת, אבל מיד מתברר שאצלם זו הסכמה חיצונית בלבד והם מנסים לחזור בהם... עד שרבקה מצילה את המצב במלה אחת: אַלֶּךְ!

[התוועדויות תשע"ג ח"ב עמ' פד]

פרשת חיי שרה יום חמישי – משיח

בשדה

יצחק אבינו תיקן תפילת מנחה, "וַיִּצְא יִצְחָק לְשׁוּחַ בְּשָׂדֵה לְפָנֹת עָרֶב".

בתהלים כתוב "תִּפְלוֹן תְּפִלְתִּי קָטַרְתָּ לְפָנַי מִשָּׂאת כְּפִי מִנְחַת עָרֶב", ומכאן שתפילה זו דומה לעבודת הקטרת בבית המקדש. תפילת שחרית היא כמו קרבן עולה, בהמה המוקרבת על המזבח החיצון ברעש גדול, ואילו תפילת מנחה היא פנימית יותר – כמו הקטרת על המזבח הפנימי, בשקט ובחשאי. המלה קטרת פירושה גם

פרשת חיי שרה יום שלישי – שליחות

ושידוך

אליעזר עבד אברהם הולך לחרן למצוא אשה ליצחק. הדרך לחרן היא ארוכה ובכל זאת הוא מגיע באותו יום, כמו שמפרש רש"י על הפסוק "וַיָּבֹא הַיּוֹם אֶל הָעֵינָן" – "היום יצאתי והיום באתי". זו קפיצת הדרך הראשונה בתורה והיא מתרחשת בזכות אברהם. הרי אברהם הוא זריז ביותר, בא מהר (אותיות אברהם), והשליח הולך וקופץ בכוחו של המשלח.

אבל עיקר הסיפור הוא ההצלחה במציאת השידוך, בהשגחה פרטית מופלאה. ההצלחה הזו היא בזכות יצחק. שימו לב לשני הסיפורים המקבילים: אליעזר מגיע עם הגמלים אל הבאר "לְעֵת עָרֶב", הוא עומד ומתפלל, ופתאום "וַיִּהְיֶה רֶבְקָה יֹצֵאת". ובהמשך הפרשה: העבד מגיע עם רבקה ושיירת הגמלים, "וַיִּצְחָק בָּא מְבֹוא בְּאֵר לְחַי רֵאִי... וַיִּצְא יִצְחָק לְשׁוּחַ בְּשָׂדֵה לְפָנֹת עָרֶב... וַיִּהְיֶה גְמָלִים בָּאִים". יצחק יוצא לשוח בשדה לפנות ערב, מתפלל שיימצא הזיווג שלו, והתפילה נענתה עוד לפני כן כאשר רבקה יצאה לעת ערב.

אברהם אבינו מיוחד במדת החסד והאהבה. מתוך אהבה וכיסופים קופצים ומגיעים כהרף עין. יצחק אבינו מיוחד במדת הגבורה והיראה. כדי למצוא את השידוך בפועל לא מספיק אהבה ומשיכה, צריך רגישות לאבחן את ההתאמה, שדכן שפועל מתוך יראת שמים.

שידוכים טובים!

יצחק רבקה ועוד גמלים = אברהם יצחק יעקב - אברהם גומל חסדים, גמלים, ורבקה היא אם יעקב, ורבקה אוהבת את יעקב.

טוב

[התוועדויות תשע"ב ח"א עמ' תקעב]

התקשרות (קטירא בארמית פירושו קשר), התקשרות של פנימיות הלב לה'.

בגמרא נאמר "לעולם יהא אדם זהיר בתפילת המנחה שהרי אליהו לא נענה אלא בתפילת המנחה". בזכות תפילת המנחה בהר הכרמל, אליהו הנביא הביא את כל ישראל לומר "ה' הוא האלהים". וכך יבשר אליהו את ביאת המשיח מתוך התקשרות פנימית של תפילת מנחה. נצא לשוח בשדה כיצחק אבינו והנה משיח בא, מְשִׁיחַ מְשִׁיחַ בתפילה.

המשיח מיוחד בחוש הריח שלו, "וַיְהִי־חֹךְ בְּיָרֵאת ה'", ולכן הוא קשור לתפילת המנחה, הקטרת הפנימית שאין בעולם ריח טוב ממנה. [שיעורים והתועדויות תשע"ב ח"ד עמ' תקסז]

פרשת חיי שרה, לקראת שבת – המנטרה

שלנו

דברנו על המתנה המיוחדת שאברהם אבינו נתן לבני הפילגשים, "שם טומאה", ועל הקשר לדתות המזרח. אך מה הכוונה? מצד אחד, שם-טומאה נשמע דבר גרוע מאוד. אבל מצד שני, מתנה אמורה להיות דבר טוב, משהו שנותנים בעין טובה ועין יפה, וודאי מתנה מאת אברהם אבינו האוהב הגדול!

ההסבר הוא ש"שם טומאה" הוא מהשמות הקדושים של ה', אלא שיש אפשרות, והיתר מסוים, להשתמש בו בטומאה, עבור העמים שלא זכו בינתיים לאור האמונה הטהורה של ישראל.

ככל הנראה, שם הטומאה שהגיע מאברהם אבינו למזרח הוא 'אום' – המהווה מנטרה מרכזית בדתות המזרח (הינדואיזם, בודהיזם ועוד). המקור הקדוש של 'אום' הוא מתוך "שם של שבעים ושתיים אותיות" (המוזכר גם בגמרא), שלמעשה הוא 72 צירופים של שלש אותיות וזהו אחד מהם.

'אום' הוא מעין חותמת של אברהם עצמו, שהאותיות הראשונה והאחרונה בשמו הן אום². החותמת הזו מופיעה גם בכיטוי המפרש את שמו של אברהם, "אב המון גוים"³.

פרשת חיי שרה יום שישי – ארץ קדם

"וַיְהִי־חֹךְ בְּיָרֵאת ה' אֶבְרָהָם מִתַּנְת וַיְשַׁלְחֵם מְעַל יִצְחָק בְּנוֹ בְּעוֹדָנוּ חַי קָדְמָה אֶל אֶרֶץ קָדִם", ומפרש רש"י שהמתנות הם "שם טומאה".

זהו השורש והמקור של כל דתות המזרח, "ארץ קדם". אם הולכים להודו, למשל, רואים שם הרבה טומאה אלילית, רחוק מאד מאברהם אבינו ששבר את הפסלים. ובכל זאת, בתוך הטומאה שבוי ניצוץ קדוש שהגיע מאברהם אבינו. לא לחנם נקראים בני המעמד הגבוה בהודו 'ברהמינים' – אברהמינים⁴.

אברהם מוביל את מדת החסד והאהבה והתיקון של המזרח הוא תיקון האהבה. לאברהם יש את האשה העיקרית, שרה אמנו, ואת הפילגשים (הגר-קטורה) – ובהתאמה לזה יש אהבת ה' בדרגה העליונה, אהבה שנמצאת אצל עם ישראל, ויש אהבת ה' טובה שיכולה להיות גם באומות העולם. מי שמתגייר לגמרי ומצטרף לעם ישראל הופך להיות בן לאברהם אבינו ומגיע לאהבת ה' בדרגה העליונה. מי שלא מתגייר צריך להפוך ל"חסיד אומות העולם", מכיר באמת של עם

² כידוע בסוד ג' אמות – אלהים, אדם, אברהם.

³ שאר האותיות עולות חן חן. ראשי וסופי התבות אב המון גוים = המון. אמצעי התבות = אב גוים = 62, כאשר אברהם הוא ד"פ 62. והנה אברהם אב המון גוים עולה תהו (יש מאין וכו'), ג"פ 137. לאברהם יש את הכח לברר ולתקן את התהו. "והארץ היתה תהו... ויאמר אלהים יהי אור" – אברהם התחיל להאיר.

והנה, עד המלה דלת – אם חומה היא נבנה עליה
 טירת כסף ואם דלת = 1598, 34 פעמים אום.
 ומכאן עד הסוף היא נצור עליה לוח ארוז אני
 חומה ושדי כמגדלות אז הייתי בעיניו כמוצאת
 שלום עולה 3196, 2 פעמים 1598 (יחס של שלם
 וחצי), 68 פעמים אום. נמצא ששני הפסוקים
 שוים אמונה (שבתוכה אותיות אום) פעמים אום!
 חותם הפסוקים הללו הוא במלה שלום שעולה 8
 פעמים אום, וכן ההברה החותמת את המלה
 שלום - ום – היא מעין המלה אום. מכאן רמז
 מובהק שסגולת השם הקדוש אום הוא לעורר
 שלום בעולם. השלום הראשון בתורה הוא "ואתה
 תבוא אל אבותיך בשלום תקבר בשיבה טובה"¹ –
 שנאמר לאברהם בברית בין הבתרים, שבה קיבל
 ארץ עשרה עממים כולל אלו שנירש לעתיד לבוא,
 והאחרון הוא 'הקדמני' (קשור לארץ קדם שאליה
 השתלחו בני הפלגשים). אברהם, אב המון גוים,
 הוא שורש השלום. ולמרות שאברהם תחילה יצא
 ונפרד מבית אביו, הרי לבסוף היתה השלמה
 ביניהם, כמו שנלמד מפסוק זה, "ואתה תבוא אל
 אבותיך בשלום" – שעשה תרח תשובה. התשובה
 של תרח היא ודאי מכח אברהם עצמו, "והשיב לב
 אבות על בנים" – על ידי בנים – ואחר כך הבנים
 יכולים להתחבר לאבות, "ולב בנים על אבותם".
 נמשיך בדרך זו, שסיומת ום רומזת לאום, ונתבונן
 מתחילת התורה ("הכל הולך אחר הפתיחה"):
 "וחשך על פני תהום... ויקרא אלהים לאור יום...
 יום אחד... מקום אחד". המעבר מתהום ליום הוא
 דוגמה מובהקת של "ברישא חשוכא והדר
 נהורא", סוד הכח של שם אום, שם טומאה
 שעתידי להאיר בקדושה. בכלל, אין בתורה הרבה
 מלים עם סיומת ום, המלה המצויה ביותר היא יום
 ואחריה מקום (שני ה'אחד' בסיפור הראשון של
 מעשה בראשית), זמן ומקום (שנבראו יש מאין).

משמעות השם נחשפת על-ידי הגימטריא: אום
 שווה בטול. אברהם אבינו לימד שכל מציאות
 העולם בטלה כלפי הבורא, וגם האדם צריך לבטל
 עצמו בפני רצון ה'. מה שיש בדתות המזרח
 מזכיר את הבטול הזה, אבל שונה ממנו ומופיע
 בלבוש של טומאה. ובכל זאת, גם בתוך הטומאה
 מתחבא ניצוץ קדוש – נקודה של בטול לאלוקות
 – וסופו של הניצוץ לצאת מהלבוש הטמא ולחזור
 למקורו, כפי שיקרה בעזרת ה' בקרוב.
 אם כן, התיקון הוא ללמוד, להכיר ולהפנים את
 השם הקדוש במקורו, להגיע לדרגה אמיתית של
 בטול כלפי ה'. לא צריך לנסוע להודו לחפש שם
 מתנות... אפשר להגיע ישר למקור, ולבסוף כולם
 יגיעו אליו! שבת שלום!

תוספת: אום אני חומה

המלה אום ידועה גם מנוסח ההושענות "אום אני
 חומה". חומה = גוים. דהיינו חומה של הגנה
 והבדלה מפני הגוים, וגם חומה לברר את הגוים,
 המתקה. "אום... חומה" הוא לשון נופל על לשון,
 כיון שאום מתחלף בחום (באותיות אחה"ע) –
 הברור נעשה מתוך חום. גם במלים "אני חומה"
 רמז אום בנוטריקון.

הביטוי "אום אני חומה" לקוח משני פסוקים
 בסוף שיר השירים: "אם חומה היא נבנה עליה
 טירת כסף ואם דלת היא נצור עליה לוח ארוז. אני
 חומה ושדי כמגדלות אז הייתי בעיניו כמוצאת
 שלום" (כאשר "אום" נרמז במלים "אם... ואם").
 החומה היא בדרגה גבוהה מהדלת: החומה
 מבדילה בין ישראל לעמים והדלת מאפשרת
 מעבר. אך לאחר מציאות החומה יש מעלה
 כשנוספת גם דלת, כיון שלאחר ההבדלה באה
 ההמתקה, להיות "לאור גוים" כמו החזון של
 אברהם "אב המון גוים". והרמז: אם חומה דלת
 ר"ת אחד, "שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד"
 (כפירוש רש"י שלעתידי יהיה ה' אחד גם בפי
 האומות).

¹ לפני כן כתוב "וגם את הגוי אשר יעבודו דן אנכי" (אנכי
 = דן וחצי), והנה בשלום = 7 פעמים דן, תקבר = 13
 פעמים דן.

(ו"פ הוי"), דהיינו **שיוסף** הוא חלק המילוי. אום בכל ארבע החשבונות, פשוט ומילוי ומילוי המילוי ומספר קדמי $= 867 = 3$ פעמים 289, כאשר 289 הוא **טוב** ברבוע $=$ **ברא** **אלהים** $=$ **זמן** **ומקום**. אום באתב"ש $=$ תפי, אותיות **יפת** "יפת אלהים ליפת וישכן באהלי שם" (שם קדוש), ואותיות **פתי** "פתי יאמין לכל דבר (לגריעותא ולמעליותא). חשבון ה'מלבוש' של אום (אתב"ש אלב"ם אכב"י) $= 928 =$ **תורה** **חדשה** כו', אום במלבושו $= 975 =$ **יה** פעמים **אדני**, **אהבה** פעמים **בטחון**.

בהמשך חומש בראשית מגיעים ל**שלום** ואחר כך **לחלום**. **שלום** **חלום** **אום** $=$ **תהום** **יום** $=$ ג"פ **אחד** ברבוע. מלים נוספות בספר בראשית הן **שלשום** (שעולה הוי' ברבוע) וכן **אדום** (עשו שעולה **שלום**, הלעומת זה). אדום הוא בחינת "וחשך על פני תהום" (כמבואר במדרש שפסוק זה רומז לארבע מלכויות ו"תהום" היינו מלכות הרשעה, אדום, שאין לה חקר), כרמוז גם בגימטריא באותיות **הום** של תהום שעולה **אדום**. נחזור למלה אום עצמה. אום במילוי, **אלף** **וו** **מם** $=$ **ברא**, בראשית ברא אלהים $=$ **אום** ועוד **יוסף**

**מזל טוב לרבינו האהוב
הרב יצחק גינזבורג שליט"א
לרגל יום הולדתו ה-ע"ג**

יהי רצון מה' יתברך

**שיחזק אותו בבריאות איתנה ונהורא מעליא
לאריכות ימים ושנים טובות**

**ושיפוצו מעיינותיו - מעיינות הבעל שם טוב - חוצה
וירוה נחת מכל צאצאיו ותלמידיו
ויזכה להקים מלכות ישראל בארץ ישראל
בבנין בית המקדש השלישי בקרוב ממשי!**